

WWB

Vrye Weekblad

N° 174

15 - 21 MEI 1992
R2,20 (BTW INGESLUIT)

Regering in krisis

- meer as net rooi gesigte

**SAP se antwoord:
snoer die media!**

**Offisier bevestig
moordopdragte**

**Die Webster-moord:
verlore stukke in die legkaart**

**Broederbond:
sinistere seekat of dinkskrum?**

Sarafina's triumph at Cannes

Watter rol het Egipte in Afrika se toekoms?
Sampie Terreblanche vertel - 22

Vir die eerste keer
begin die smet aan
FW kleef - 5

Outside the strife-torn Alexandria a
band of rastas have found a peaceful
haven - 17

Wie het die opdrag gegee om die menseregte-
aktivis David Webster te vermoor? En wie het die
sneller getrek - of weet ons dalk al? Pearlle Joubert
soek die laaste stukke van die legkaart - 9

James van Helsdingen plays the
"bride" in the cabaret *Bride on
Spit*. See the Theatre Diary - 3

inhoud N° 174

aktueel

- 4 briewe van ons lesers
- 5 die regering is die morele hoëgrond kwyt, sê max du preez
- 6 np-lp se sielewroeginge oor die regering se skandes
- 7 die sap se nuwe vorm van perssensuur. nog onthullings oor staatsmoorde
- 12 nelson mandela says the anc won't 'take advantage' of the can of worms
- 13 maties se reputasie as een van die voorste universiteite in sa op die spel
- 14 die eerste afrikaanse toespraak deur 'n anclid in die parlement
- 18 die invloed van die afrikaner broederbond sedert sy ontstaan tot vandag

ondersoek

- 9 david webster - die soeke na die laaste legkaartstukke

internasionaal

- 21 universiteite in afrika word deur totale ineenstorting bedreig
- 22 tussen die kaap en kairo lê die toekoms, skryf sampie terreblanche
- 24 can africa get back on its feet? ben turok looks at the options
- 25 die nadraai van die los angeles-geweld

rubrieke

- 15 hennie serfontein het sy oor op die grond en brolloks & bittergal
- 30 elmari rautenbach skryf oor dié week se tv
- 31 ryk hattingh gesels oor duif se dood en tim sandham oor die rugbyproewe
- 32 nettie pikeur se fynproe en ryk hattingh plant 'n boom
- 33 ivor powell's fine arts column focusses on beezy bailey

mening/analise

- 8 ivor powell on prisoners, pawns and politics

16 waar eindig korrupsie en waar begin begunstiging, vra sampie terreblanche mense

17 a band of rastas find a little heaven away from the hell of the violence

18 casper de vries is meer as net 'n malkop

fiction

26 children play butcher by peter horn

boeke

27 ryk hattingh bespreek lloyd kahn se shelter

28 ivor powell reviews gill straker's faces in the revolution

gesondheid

29 esma anderson besoek gesondheidswinkels

teater

36 vwb offers theatre lovers a diary of plays currently showing

films

35 grand canyon is sure to get under the skin of radical chic cynics, writes andrea vinassa. ina van der linde sê 'n pot vol winter is 'n pot vol naïwiteit

37 kathy berman writes about the cannes film festival and sarafina's triumph

rolprentgidse

38 watter movies wys waar

40 vwb se keur van films wat draai

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike weeklikse nuustydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 88/40168/06).

Wending Publikasies Beperk en Vrye Weekblad se adres is: Breestraat 153, Newtown, Johannesburg. Die posadres is: Posbus 177, Newtown 2113.

Die telefoonnommer is (011) 836-2151 en die faksnommer 838-5901. Die Kaapstad-kantoor se telefoonnommer is (021) 47 8960 of 47 8819, en die Pretoria-kantoor (012) 83-4879.

Redakteur: Max du Preez

Assistent-redakteurs: Andrea Vinassa (Kuns), Ina van der Linde

Politieke Korrespondent: Hennie Serfontein

Speslalls-skrywer: Ivor Powell

Sub-redakteur: Ryk Hattingh

Kopierekteur: Johannes Bruwer

Ontwerp: Anton Sassenberg

Kaapse kantoor: Christelle Terreblanche

Verslaggewers: Pearlle Joubert, Esma Anderson, Lucky Khuzwayo

Advertensies: Louwrens Potgieter

Redaksie-assistent: Christi van der Westhuizen

Ontvangs: Irene Zulu

Kantoor-assistente: Joseph Moetasi, Vernon Zulu

Bestuurskonsultant tot Wending Publikasies Beperk: Mark Beare

Vrye Weekblad word gedruk deur Caxton Beperk, Kommandoweg, Industria. Vrye Weekblad kos R2,20 (BTW Ingesluit) Dit kos R110 (BTW en affewering Ingesluit) om vir 'n jaar in te token, en R40 (BTW Ingesluit) vir ses maande. In Namibia, Swaziland, Lesotho en Botswana kos die tydskrif R2,20 plus verkoopsbelasting. Tariewe vir buitelandse intekenare is by navraag by (011) 497 2911 beskikbaar.

so sê hulle

"Daar is met die beste bedoelings projekte aangelê wat weens politieke en ander faktore nooit volgens plan uitgewerk het nie."

JACOB DE VILLIERS, die laaste minister van die Departement van Ontwikkelingshulp en nou die minister van Streek- en Grondsake.

"Everyone asks me whether I shall be minister or prime minister. I take it as an insult. I was born for other things."

Albania's best-known writer, **ISMAIL KADARE**, returning from exile.

"Ons kry vir alles die skuld - sonder dat bewyse gebring word."

JOE VERSTER, gewese hoof van die BSB, wat ongelukkig is oor nuwe bewerings dat die BSB verantwoordelik was vir die moord op dr David Webster en ander politieke aktiviste.

"The point is that never, at any meeting of the State Security Council that I attended, and in no meeting attended by any of my colleagues, did we plan or consider crimes or abductions or contraventions of the law."

FW DE KLERK in Parlement on allegations that the State Security Council planned and ordered the murder of political activists.

"Ja wel, dit is iemand se probleem. Ek is nie seker of dit my probleem is nie."

DEREK KEYS, minister van Finansies, oor die NP se verklesingsbelofte van laer inkomstebelasting.

"Politicians should have their hearts in their heads, but it seems Polish politicians have them in the normal place."

Polish Finance Minister **ANDRZEJ OLECHOWSKI**, after Parliament repealed laws that reduced state pensions and froze salaries of public workers.

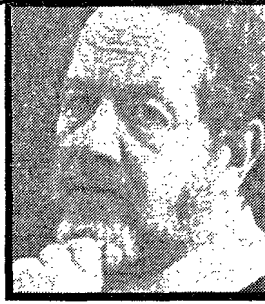
"Hoe kan 'n politieke leier enige poging om die geweld in ons land stop te sit, van die hand wys? Dit is ongelooflik dat dit vir Inkatha belangriker is om hom teen sogenaamde buitelandse inmenging te verset as om 'n einde te bring aan die menseslagting."

DIE ANC VROUDELIGA in 'n verklaring in reaksie op hoofminister Mangosuthu Buthelezi se uitlating dat 'n afgevaardigde van die OEA nie welkom is om die geweld in Suid-Afrika te kom ondersoek nie.

vrydagoggend

met

hennie serfontein

die maaiers in die vrot karkas

DIE moreel korrupte basis waarop Afrikaner Nasionalisme en afsonderlike ontwikkeling gebou was, is die laaste twee weke skokkend helder ontbloot.

Vrydag, 8 Mei, was Swart Vrydag vir die regering.

- Die *Weekly Mail* onthul dat polisie-offisiere nog steeds politieke moorde op die ANC beplan.
- Die *New Nation* publiseer 'n dokument wat bewys dat Matthew Goniwe en drie van sy kamerade deur lede van die veiligheidsmagte vermoor is in opdrag van senior offisiere van die Staatsveiligheidsraad. Een van hulle, genl Chris van der Westhuizen, is nou stafhoof van Militêre Intelligensie. Genl Bantu Holomisa sê hy het nóg bewyse.
- **VWB** onthul hoe die veiligheidspolisie in 1986 regter Didcott se telefoongesprekke afgeluister het uit woede omdat hy sekere bepalings van die noodtoestand in Natal ongeldig verklaar het.

Daarby het senior polisie-offisiere en amptenare in die kantoor van Kobie Coetsee, minister van Justisie, beplan hoe om regter Didcott te ondermyn en "stink stories" oor hom aan die pers te lek.

- In Kaapstad word die Pickardverslag oor massiewe korrupsie van miljarde rande in die gewese departement van Ontwikkelingshulp ter tafel gelê - agt maande nadat dit oorhandig is aan Staatspresident FW de Klerk, wat die swye daarvoor bewaar het.

Al dié onthullings het meegewerk om waarskynlik die grootste moraliteits- en geloofwaardigheidskrisis vir die NP in baie jare te skep.

De Klerk roem hom gereeld daarop dat Suid-Afrika die Westerse politieke waardes nastreef en nie sal "vervlak tot Afrika-politiek" nie. 'n Mens kan in alle billikheid sê: in enige ander Westerse land sou die regering, of ten minste sommige ministers, al lankal bedank het - selfs al het maar net die helfte van die dinge gebeur wat pas onthul is.

MAAR KYK 'N MENS na die reaksie van die regeringgesinde media en die NP, besef jy met verstomming dat hulle blykbaar self nie bewus is watter enorme moraliteits- en geloofwaardigheidskrisis die regering getref het nie.

Hulle spits hulle toe op die korrupsieskandaal - sodat die indruk gewek word dat die gruwelike politieke moorde en moordpogings wat deur die staat beplan en uitgevoer is van mindere belang is. Sou hul reaksie so lou gewees het as die slagoffers wit was?

Rapport, met die oudpredikant Izak de Villiers as redakteur, het geen redaksionele kommentaar hoegenaamd oor die politieke moorde en ondermyning van die regstelsel nie. Maar die koerant publiseer 'n artikel met tien redes waarom Andries Treumicht, die KP-leier, summier moet bedank - oor 'n oneindig kleiner politieke vergryp.

Beeld verkies in 'n hoofartikel om nié die beskuldigings teen die staat te glo nie - hoewel hul eie verslaggewer 'n onderhoud gevoer het met die mens wat deur die SAP genader is om moord te pleeg.

Ook **Beeld** het tien dae gelede in 'n hoofartikel

Treumicht se kop geëis. Dié artikel eindig dramaties met Oliver Cromwell se oproep in 1653: "You have stayed in this place too long and there is no health in you. In the name of God go!"

Ironies is dié woorde net so van toepassing op De Klerk, sy kabinetskollegas en die ganse NP-regering.

Maar tot dusver toon hulle geen teken dat hulle die betekenis van die krisis besef nie - dat al die gruwelike moorde, moordplanne en korrupsie die gevolge was van 'n heeltemal immorele politieke ideologie.

Dit gaan nie oor 'n paar misdadige amptenare of elemente in die veiligheidsmagte nie. Dit gaan oor korrupte amptenare wat gedy in 'n klimaat van toenemende finansiële korrupsie in die regering wat al sedert die jare sestig toeneem.

Dit gaan oor veiligheidselemente wat só geïndoktrineer is deur hul politieke leiers dat hulle ter verdediging van die apartheidsideologie bereid is om 'n moordstrategie toe te pas met die uitgangspunt: "die doel heilig die middele".

NOU WORD die kwessie in NP-kringe egter só gerasionaliseer: die Botha-regering is die skuldiges en De Klerk en sy administrasie se hande is skoon. Hoe anders kan mens die regering se ongevoelige reaksie verklaar in hul antwoord op *New Nation* en Holomisa se onthullings - waarin die twee daarvan beskuldig word dat hulle "politieke munt" wil slaan?

Met uitsondering van Leon Wessels en 'n paar ander, het die res - van De Klerk ondertoe - almal maar gedink alles gaan gou-gou vergete wees. "Ons maak ons oë toe, klap ons vingers - en al die onsmaklikhede van apartheid is 'n vae nagmerrie van die verlede," het hulle gehoop.

Dieselfde krisis staar De Klerk en sy mense nou in die gesig waarmee miljoene Duitsers die laaste 50 jaar al worstel - die probleem van die skuld van 'n volk, van 'n party, van 'n elite aan die onmenslike verdrukking van mense. Vir die kampvegters van apartheid was die uitwissing van mense nie 'n te hoë prys om te betaal vir die voortbestaan van Afrikaner Nasionalisme nie.

Gewone mense gaan nou begin vrae stel: Is die beskuldigings regtig waar? Kan dit wees? Het ons dan nie 'n Christelike regering wat so iets nie sal toelaat nie? Wat is my aandeel daarin?

En kinders gaan hul ouers begin vra: Waar was julle toe Goniwe vermoor is? Wat het julle gedoen toe die regering beskuldig is van politieke moorde?

VIR DE KLERK, die regering en NP-ondersteuners is dit nie 'n kwessie dat hulle die sonde van apartheid "erf" nie. Hulle is almal nog in die geslag wat dit gehelp skep en bloedig in stand probeer hou het - daarom moet hulle mede-aandadig staan met al hul voorgangers.

Die toekoms sal net met 'n skoon gewete aangepak kan word as hulle die verlede nie langer ontvlug nie. Dit moet vierkant in die oë gekyk word. Dan alleen sal hulle uiteindelik in vrede met hulself en hul mede-Suid-Afrikaners kan leef.

Want niks bly vir altyd verborge nie. Vorentoe kom nog onthullings. Die maaiers begin vreet aan die verrottende karkas van apartheid.

Dov Fedler '74

Dov Fedler in *The Star*

het jy geweet?

In Suid-Afrika verdien werknemers gemiddeld net onder 5 Amerikaanse dollar per uur. In Switserland verdien werknemers gemiddeld meer as 17 Amerikaanse dollar per uur. Amerikaanse werknemers verdien gemiddeld sowat 12 dollar per uur, en Japannese werknemers sowat 13 dollar. In Egipte, Nigerië, die Filippyne, Indië en Mexiko verdien werknemers gemiddeld minder as 1 dollar per uur.

Homo sapiens (die spesie waartoe alle mense behoort) het waarskynlik in Afrika ontstaan. Ons naaste voorganger was Homo erectus, wat sowat 1,75 miljoen jaar gelede in Afrika verskyn en kort daarna na Asië en Europa begin trek het. Dié wese het 'n taamlik groot brein gehad en 'n soortgelyke skelet as ons. Homo erectus het vuur leer beheer en waarskynlik 'n primitiewe vorm van taal gebruik. Die brein-ontwikkeling na Homo sapiens en uiteindelik ons subspesie Homo sapiens sapiens het tussen 500 000 en 50 000 jaar gelede gebeur, óf in een gebied (waarskynlik Afrika) óf gelyktydig en onafhanklik in verskeie gebiede in Afrika, Europa en Asië.

Veelwyery kom voor in 84 persent van die menslike kulture wat deur antropoloë gedokumenteer is.

die regering is die morele hoë grond kwyt Krisis-bestuur

Die Nasionale Party-regering gaan die kritieke tweede fase van onderhandeling dié naweek in met lang skaduwees oor sy integriteit en geloofwaardigheid. Onthullings oor moordopdragte, wye korrupsie en deelname aan geweldpleging het die regering laat steier en dié week en volgende week word verdere dramatiese onthullings gemaak wat die regering uitbeeld as korrup, onverdraagsaam en koelbloedig. Vir die eerste keer in sy ampstermyn begin die smet ook aan Staatspresident FW de Klerk kleef - ook weens sy reaksie op die beweringe. **MAX DU PREEZ** ontleed die regering se skielike krisis en wat dit vir die onmiddellike toekoms inhou

M

ISKIEN is dit maar goed dat die Nasionale Party en sy regering so korrup is, want uit die wêreldgeskiedenis is dit duidelik dat dié soort politici makliker kompromieë aangaan en hul mag prysgee as eerlike politici.

(Dit is dalk ook meer waar van die ANC as wat die meeste mense wil toegee...)

Want selfs die hardste gelowiges begin nou erken: Die morele korrupsie ná dekades van alleen-regering en Afrikaan-nasionalisme loop diep en wyd.

Dit is ironies dat Suid-Afrika en die wêreld apartheid nou dat dit op sy sterfbed lê, eers werklik oopgevelek kan sien vir wat dit werklik was. Die "afsonderlikheid" van afsonderlike ontwikkeling kon nooit werk sonder geweld en die uitwissing van die teenstanders daarvan nie; en dié bates wat aan "ontwikkeling" gewy moes word, is deur korrupte politici en amptenare geplunder.

Die onthullings - en die regering se reaksie daarop - kan nie anders nie as om die NP en die regering se binnelandse en buitelandse geloofwaardigheid en legitimiteit ernstig te ondergrawe.

Dit op sy beurt - tensy die ANC binnekort self deur 'n skandaal getref word - kan net die regering en die NP se posisie in onderhandeling ernstig verswak. 'n Beter ding kon inderdaad nie in dié stadium met die ANC gebeur het nie. Maar vir sinryke, gebalanseerde onderhandeling en stabiliteit is dit alles behalwe goeie nuus.

DIE REGERING HET nog nooit só iets beleef nie.

Buiten die blatante korrupsie waarin honderde miljoene rande volgens die Pickard-kommissie deur staatsamptenare en hul vriende en familie gesteel is, is in dieselfde week uiteindelik bewyse gevind dat senior swart teenstanders van die regering in opdrag van 'n top-generaal vermoor is; dat daar inderdaad polisie-eenhede is wat die geweld help aanblaas; dat daar inderdaad aktiewe samewerking tussen lede van die veiligheidsmagte en Inkatha-geweldenaars is; en dat die polisie 'n smeerveldtog teen 'n gerespekteerde regter van die Hooggeregshof gevoer het. (Sien berig oor nuwe beweringe op p 7.)

Dit is nie dat die meeste denkende Suid-Afrikaners nie geweet het dat dié soort goed al die jare plaasgevind het en tot 'n mate steeds plaasvind nie. Dit is nou maar hoe dit werk: 'n mens moet eers die bewyse bring voor die regering daarop reageer. En die reaksie nou is heelwat anders as 'n jaar of drie gelede: daar was tot vandag toe geen optrede teen die moordenaars in die polisie wat deur kapt Dirk Coetzee uitgewys is nie - al het 'n regter van die Hooggeregshof sy getuienis as waar aanvaar.

To tour Europe in a German car from R175 for a 4-day weekend, call a German airline.

Your next visit to Europe will know no bounds. Lufthansa plus flyDRIVE gives you unlimited mileage on a limited budget. And you can pick up an Opel, Audi, VW or Mercedes at any airport in Germany or Austria. There are also more than 600 hotels in Germany and Austria waiting for you at prices that are most accommodating. For your brochures on Lufthansa plus, call your Travel Agent or Lufthansa in Johannesburg, Cape Town, Durban, Pretoria or Windhoek, or fill in the coupon below.

Lufthansa
German Airlines

Lufthansa German Airlines, P.O. Box 1083, Johannesburg 2000.

I would love to know more about:

Lufthansa plus flyDRIVE and Lufthansa plus Hotels.

My Name:

My Address:

..... Code:

My Travel Agent is:

5

DE KLERK SE aanvanklike reaksie op die moorde op Matthew Goniwe en Fort Calata was 'n korrekte een: om 'n top-onderzoek te gelas. Maar sy en sy regterhand-minister, Gerrit Viljoen, se reaksie op die korrupsie-skandaal was onvergeeflik: hulle het etlike maande lank gewag voor die verslag bekend gemaak is.

Ná De Klerk se aanvanklike verklaring het die NP-masjinerie egter die werklike houding in die party en die regering getoon: 'n beplande smeerveldtog teen die ANC - iets soos: Dis nie net ons nie, dis die ANC ook - en toe is daar 'n nuwe sensuurstelsel deur die polisie geloods om die koerante wat die wums ontbloot, se stemme stil te maak. (Sien berig op p 7.)

De Klerk se probleem is dat hy nie dié keer so maklik sy hande in onskuld kan was nie. Hy was 'n gekoöpteerde lid van die Staatsveiligheidsraad in 1985 toe die Goniwe-besluit geneem is, hoewel hy sê hy was nie bewus van so 'n besluit nie. Die feit bly staan dat die Strategiese Kommunikasie-afdeling (Stratkom) van die Staatsveiligheidsraad van die moord-opdragte bewus was, en dat die hoof van Militêre Inligting die opdrag gegee het.

As De Klerk en ander ministers nie toe bewus was dat die kultuur van die veiligheidsmagte moorde en ontvoering van teenstanders insluit nie, dan sou hulle ook aan die tandefeëtjie geglo het.

Oor die Goniwe-moorde is daar nou geen twyfel meer nie. New Nation berig dié week dat luit Lourens du Plessis nou erken dat die doodsofdrag deur hom onderteken is.

Die nuwe onthullings oor die polisie, Inkatha en geweld gaan nie meer oor die PW Botha-era waarvoor alles in die verlede geblameer is nie, maar oor vanjaar en verlede jaar - De Klerk se Nuwe Suid-Afrika.

AS DE KLERK SUID-AFRIKA en die wêreld wou oortuig dat hy dié soort optrede en korrupsie veragtelik vind, sou hy minstens 'n paar koppe laat rol het en nie die nuwe sensuur gekondoneer het nie.

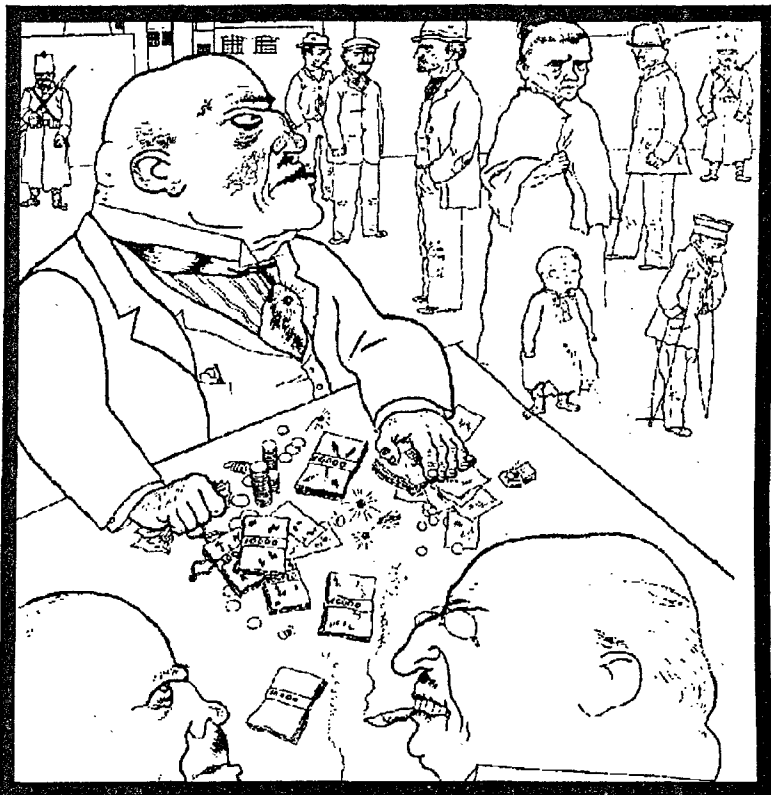
Die tragiese van alles is dat die nuwe, demokratiese bedeling waarin Suid-Afrika tans inbeweeg, nie met 'n skoon lei begin kan word nie.

Soos in Zimbabwe en ander jong demokrasieë gebeur het, gaan dit nou baie maklik vir die nuwe regime wees om bloot die ondemokratiese optrede voort te sit waar die ou regering opgehou het.

Suid-Afrikaners se hoop vir 'n vreedsame, voorspoedige demokrasie en 'n oop gemeenskap was gebou op die partye in die middel: die NP en die ANC.

Maar dié partye, so begin Suid-Afrikaners meer en meer agterkom, het voete van klei.

God help ons.

Sou sou die kunstenaar George Grosz (1893 - 1959) waarskynlik die regering uitgebeeld het

'die koppe moet rol'

sê 'n onstelde Sakkie Louw, NP-LP vir Newtonpark, aan HENNIE SERFONTEIN

"DIE skokgolwe begin die NP-koukus nou eers tref oor die media-onthullings dat Matthew Goniwe en drie andere waarskynlik in opdrag van die Staat vermoor is. Dit begin nou eers deurdring tot die lede dat die bewerings moontlik waar kan wees. Dit is iets totaal en al onaanvaarbaars vir ons en nie te versoen met die Grondwet van die NP en van die Republiek van Suid-Afrika nie."

So sê Sakkie Louw, NP-LP vir Newtonpark in 'n onderhoud met my dié week.

Louw is om persoonlike redes des te meer geskok oor die Goniwe-skandaal. "Ek kan eenvoudig net nie glo dat so iets moontlik is nie. Dis so ongelooflik. Destyds in 1986 was ek nog 'n LPR saam met Molly Blackburn vir die PFP.

"Ek het dit as ongelooflik en verwerplik beskou dat Molly maar slegs kon suggereer dat hulle deur die Staat vermoor is. Daarom het ek in die Provinsiale Raadsdebat verontwaardig gesê sulke bewerings is totaal buite perke.

"Want dit was net nie moontlik dat die regering, wat so sterk gesteld is op Christelike beginsels, so iets kon laat gebeur nie, het ek geglo."

Louw sê daar is 'n diepe sielewroeging maar ook 'n bittere woede onder koukuslede.

"Hulle sê alles is in die laaste twee jaar gedoen om weg te kom van die filosofie en beleid van die laaste 50 jaar, van die apartheid wat afgeskaf is.

"Dis so jammer dat die albatrosse van die verlede nou alles kan bederf. Dit alles het hul oorsprong by dinge wat in geheimhouding gedoen is.

"Daar is 'n misnoeë en woede onder kollegas omdat dié skandale van korrupsie en moorde nou vir FW de Klerk tref.

"Maar hy is juis die man wat absoluut sy politieke lewe in sy hande geneem het toe hy met sy inisiatiewe gekom het. Hy was pas aan bewind toe hy die Gesamentlike Bestuurstelsel afgeskaf het.

"Só het hy alles moontlik gedoen om ons foute van die verlede ongedaan te maak. Daarom is dit so onbillik dat hy vandag die blaam moet dra.

"Daar is 'n gevoel dat wie ook al skuldig was vir al die skandale die prys moet betaal. Al moet die koppe rol..."

wie ons? nog nooit nie!

'n Woordvoerder van die Minister van Polisie, kapt Craig Kotze, het in reaksie op VWB se berig verlede week dat die polisie regter John Didcott se telefoon-gesprekke afgeluister en 'n smeerveldtog teen hom gevoer het, gesê:

"Ons ontken kategorieë dat die SA Polisie in enige stadium op telefoon-gesprekke van regter Didcott ingeluister het. Indien daar wél op telefoongesprekke van regter Didcott ingeluister is, het dit wederregtelik plaasgevind en word 'n beroep op VWB gedoen om die getuie wat aldus beweer, beskikbaar te stel.

"Ons ontken ook dat die SA Polisie in enige stadium 'n lêer of dossier oor regter Didcott bygehou het. Daar moet bygevoeg word dat

ons net die hoogste agting vir die onafhanklikheid van die regbank het.

"Oor die beweringe dat 'n offisier - volgens die Sunday Star, gewese luit-kol John Horak - 'n 'stink storie' oor die regter aan Martin Welz van Rapport wou lek, kan ons nie kommentaar lewer nie behalwe dat die beweerde lek beslis nie 'n amptelike opdrag van die SA Polisie was nie.

"Kol Horak het intussen sy diens in die SA Polisie beëindig en indien só 'n gesprek wel plaasgevind het, is die inhoud daarvan nie aan die SA Polisie bekend nie."

Kol Horak het dié week bevestig dat die berig oor sy ontmoeting met Welz oor regter Didcott se verlede as Nusas-leier "in wese korrek" is.

"HOT LINE"

for journalists and other media workers who are threatened, harassed or subjected to action designed to silence or impede them in carrying out their duties.

The Media Defence Trust which is dedicated to fighting censorship or other restrictive acts on the media or its members has set up a special communications service to facilitate providing aid for those under threat.

A "Hot-Line" call will connect the victim with experienced professionals in the media field who will provide appropriate aid.

Call The Media Defence Trust "Hot-Line" 011 29-6017 or 011 29-6287 Fax: 011 29-4354

This service is supported by:

Anti-Censorship Action Group (ACAG)

Association of Democratic Journalists (ADJ)

Campaign for Open Media (COM)

Film and Allied Workers Organisation (FAWO)

Media Workers Association of South Africa (MWASA)

South African Union of Journalists (SAUJ)

and several editors of leading newspapers

die SAP se nuwe sensuur

Die Suid-Afrikaanse Polisie het 'n nuwe vorm van sensuur ontdek en dit dié week sommer twee keer gebruik: kry hofinterdikte teen koerante wat bewerings oor die polisie wil publiseer

DIE regering en die Suid-Afrikaanse Polisie se sterkste reaksie op al die beweringe van deelname aan geweldpleging en ongerymdhede was dié week om die hof te gebruik om verdere onthullings deur koerante stop te probeer sit.

VWB is Donderdag deur regter De Villiers van die Pretoriase Hooggeregshof in 'n tussentydse bevel verbied om 'n berig oor die polisie te plaas. Die aansoek is gebring deur die kommissaris van polisie, genl Johan van der Merwe, en twee senior offisiere, brig Robert McIntyre en kol Chris Kendall.

Die *Weekly Mail* het ook Donderdagmiddag in dieselfde hof 'n aansoek om 'n hofbevel wat hulle sou verbied om 'n berig oor die polisie te plaas, beveg. By druktyd was die uitslag van die geding nie bekend nie. Die berig handel oor verdere onthullings oor polisie-eenhede wat glo by geweldpleging in die townships betrokke is.

Die twee hofaansoeke volg op 'n uitlating van die minister van Wet en Orde, Hemus Kriel, in die parlement die vorige dag. Volgens Sapa het hy gesê: "The SAP cannot allow this maligning of the force to continue and will, in future, be forced to approach the court to ban publication of such allegations which are clearly unsubstantiated."

Die redaksie van VWB het gister in 'n verklaring gesê:

"Dit is tragies dat die regering en die veiligheidsmagte verkies om die media se monde te snoer eerder as om hul eie huis in orde te kry. Dié nuwe vorm van sensuur ondermyn die aansien van die hof en is 'n ernstige knou vir persvryheid.

"Dit kom daarop neer dat, as 'n koerant volgens normale gebruik die polisie om kommentaar nader oor beweringe, hulle nie kommentaar lewer wat saam met die beweringe gebruik kan word nie, maar hof toe hardloop om publikasie te verbied. Beteken dit dat ons van nou af liewer nie vooraf kommentaar moet kry van die veiligheidsmagte nie?

"**DIE NUWE SNOERMIDDEL** gaan veral die onafhanklike koerante soos *VWB*, *New Nation* en die *Weekly Mail* hard tref - deels omdat die belangrikste ondersoekende joernalistiek deur dié koerante gedoen word, en deels omdat dié koerante nie groot finansiële reserwes het nie. Litigasie in die Hooggeregshof is uiters duur."

Die redakteur van *New Nation*, Zwelakhe Sisulu, en 'n mede-redakteur van die *Weekly Mail*, Irwin Manoim, het gister ook sterk beswaar gemaak teen die nuwe metode.

Jan van Eck, die onafhanklike LP vir Claremont, sê in sy reaksie: "Dit skyn dat die regering besef dat die beeld van homself en van die veiligheidsmagte ernstig deur die media-onthullings geskaad word.

"Dus weer eens, soos sovele male in die verlede, is dit 'n geval dat die boodskapper van slegte tydings vasgevat word, dat sy kop afgekap word.

"Ek is jammer om dit te sê, maar die FW de Klerk-regering begin al hoe meer soos dié van PW Botha te klink."

Volgens hom beweeg die regering terug na die denke van die ou dae met noodtoestande en perssensuur, waar kritiek op en onthullings oor wandade van die veiligheidsmagte deur die media verbied is.

VAN ECK Sê DAT Kriel se optrede in dié stadium verbasend is. Want die regering het nog altyd die reg gehad om na die hof te gaan om die publikasie van berigte oor polisie-optrede te probeer voorkom.

"Maar die afgelope jare, veral vanaf 2 Februarie 1990, is dié opsie selde of nooit gebruik nie. Die feit dat Kriel nou in sy toespraak baie duidelik die hof as 'n opsie vir optrede uitgespel het, beteken dus 'n belangrike verandering in regeringstrategie."

Hy beklemtoon: "Dit is beslis 'n nuwe vorm van sensuur. Dit is baie duidelik die regering se begeerte om na sensuur terug te keer.

"Die skandale rondom die veiligheidsmagte kan egter slegs aangespreek word as totale vryheid vir die media bestaan om al die wandade vir die publiek te ontbloot."

coming out in the wash - more dirty dealings

Proof conclusive that the state ordered the killing of activist Matthew Goniwe. Third force assassination contracts in Alex. The dirty tricks laundry list goes on and on, reports IVOR POWELL

THE dirt of dirty government dealings and third force involvement in the violence just keep coming out in the media wash.

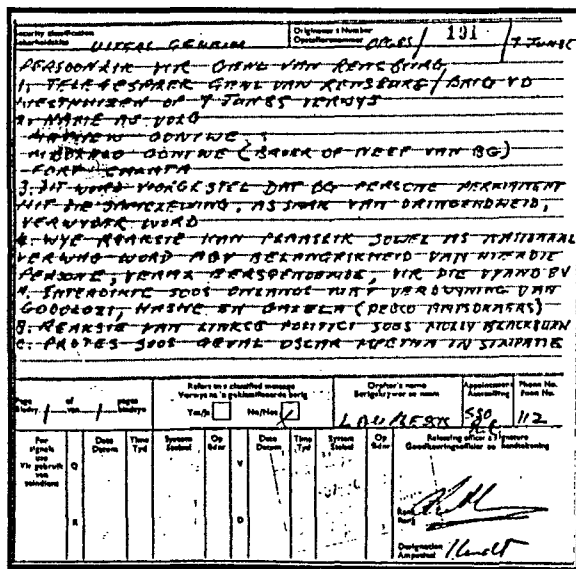
But in the midst of denials, suspected cover-ups and dubious police action, observers are saying we still have a long way to go before anybody or anything comes clean.

* This week *New Nation* publishes the confession of lieutenant Lourens du Plessis that he signed the death warrant on Matthew Goniwe and three other Eastern Cape activists as reported in last week's *New Nation* - on the instructions of former Brigadier CP van der Westhuizen, now a general and head of the SADF's Department of Military Intelligence.

But then he refused to say anything more, pleading that he was bound by the Official Secrets Act.

* In an apparently politically motivated murder-for-money revelation which raises serious questions about who really was responsible for the carnage in Alexandra last month, a former boxer this week told the *Sowetan* how he was offered R260 for every person he killed. The payment had been promised by a senior member of an unnamed political party.

THE NEW NATION revelation establishes conclusively the authenticity of the document ordering the Goniwe murders.

New Nation's exposé

It also links the orders to the State Security Council on which President de Klerk was a co-opted member at the time.

The revelation follows up on a signal message, dated 7 June 1985, from the Eastern Province Joint Management Centre to the Secretariat of the State Security Council recommending that Goniwe and others "are permanently removed from society as a matter of urgency".

President de Klerk this week admitted to having been a serving member of the State Security council at the time, denied any knowledge of the incident.

But *New Nation* goes on to allege on high authority "that the SSC (which was always largely made up of members of the cabinet) planned the assassinations of a number of other leading politicians".

Perhaps most disturbingly *New Nation* presents evidence that the SADF could be interfering in the business of the judicial inquiry ordered in the wake of the scandal. While the Inquiry under Eastern Cape Judge President NW Zietsman was initiating its investigation, Du Plessis confirmed, he had been summoned to SADF headquarters in Pretoria. *New Nation* expresses fears that an SADF/government cover-up is already in progress.

THE STORY IN Wednesday's *Sowetan* quotes former fly- and welterweight boxing champion, now nightclub bouncer, Peter Nkosentle saying that Joubert Park flatmates tried to draw him into a ring of assassins employed to kill township residents in Alexandra last month.

According to Nkosentle, his brother, one of the conspirators, said the scheme was being bankrolled by a "very kind man. He pays us more than we get here.

"You kill one person, you get R260. Imagine if you kill ten a day, how much money you can make." The "kind" man in question is referred to as a senior official in a political organisation.

Refusing to participate, Nkosentle was severely beaten and left, presumably, for dead, Nkosentle recovered and promptly reported the matter to the police. Five men were arrested, but later released pending a May 19 court appearance.

Regarding the allegation of participating in the Alexandra violence, a police spokesman said simply: "We do not think so."

But the claims made by Nkosentle tally with allegations made from a variety of different sources in recent months. It is believed that similar allegations could be made public in the near future.

prisoners, pawns and politics

Every couple of weeks, somebody in the ANC gets up and demands the release of all political prisoners. Nothing happens. Then the government does something outrageous like releasing 20 000 common criminals under political prisoner amnesties or freeing KwaZulu policeman Kheta Shange. Surprisingly the government is within its rights, according to agreements concluded, argues IVOR POWELL, and the ANC has to look hard for a leg to stand on

THIS week ANC Foreign Affairs chief, Thabo Mbeki - once again - warned that the issue of political prisoners would have to be resolved before the beginning of Codesa 2.

The warning, to say the least, was not met with much enthusiasm on the one side nor with much anxiety on the other.

To contextualise: Mbeki was talking about an issue which featured right at the top of the list of problems to be dealt with by Codesa 1's Working Group 1 - which was entrusted with the creation of a climate of free political activity in which constitutional changes could be pursued.

He was talking about an issue which has been bedevilled with more instances of government bad faith since the signing of the Groote Schuur and Pretoria Minutes in 1990, than any of the other issues in the accords. Of these the release of KwaZulu policeman-murderer Kheta Shange two weeks ago after serving a mere nine months of a 27 year sentence was merely the most recent, not in the view of close observers the most scandalous. And according to Human Rights Commission figures the government is still holding 350 prisoners who clearly qualify in terms of accord specifications for political prisoner status.

Earlier government decision makers had consistently and studiously ignored and defied both the spirit and the letter of the Pretoria and Groote Schuur accords, selectively introducing considerations like civilian deaths as precluding political prisoner status, releasing 20 000 common criminals (including murderers) as part of the deal while consistently refusing to free key ANC soldiers like Robert McBride - whose actions nobody has ever contested were politically motivated.

BUT THE FIRST irony is that if ANC rhetoric was to be taken seriously, the issue should never even have got as far as Codesa at all: the release of all political prisoners featured as one of the gestures of good faith demanded by the ANC as precondition to their entering into negotiations with the government in the first place.

But introduced on the Codesa agenda it was, and consistently pushed to the back burner it was, and - for whatever reasons - the ANC allowed it to be.

We can be forgiven a certain scepticism then about the seriousness and the expectable effectiveness of Mbeki's lat-

est demand that the issue be resolved within a day of his demanding it.

According to ANC Codesa sources the organisation's reluctance to take any decisive stand on the issue has, at least since the beginning of Codesa, been mainly motivated by strategic considerations. According to the dominant thinking in ANC circles - though it is far from unanimous, with many influential figures believing that mass protest should throughout be used as a lever on the government - points of potential conflict within the negotiations are as far as possible to be avoided in favour of the major short-range objective of getting an interim government into place. Once this goal has been achieved, so the thinking goes, issues like that of the remaining political prisoners can be expeditiously and effectively addressed.

IT HAS ALSO become clear in recent months that the government, via a logical process all of its own, is wanting to link the political prisoner issue to the disarming of Umkhonto we Sizwe. If the ANC will only agree to the disbanding of its military wing, government negotiators have assured their counterparts behind closed doors, significant exceptions can still be made in terms of releasing the ANC's alleged political prisoners.

To cut through all the confusion, the political prisoners have become pawns in a wider political game, the goal of which is apparently continuing control over the security apparatus in the transitional period. And despite seeming agreements over joint control of the security forces in the dying moments of Codesa 1, it is apparent that the demobilising of MK still remains a precondition even for this to be effected.

Once again forgive the scepticism.

Thabo Mbeki

Jacob Zuma

The truth is the ANC has dug itself into such a ditch over the political prisoners issue that it is hard to imagine the organisation ever getting out of it. And there is more truth to the seemingly outrageous claims that Correctional Services Minister Adriaan Vlok has been making in recent weeks in defence of the Shange release than would at first meet the eye.

VLOK'S CLAIMS essentially rest on a document, signed in June last year by ANC Deputy Secretary General, Jacob Zuma, who at the time was also heading the ANC committee charged with handling the prisoner release issue.

The document, which the ANC at large would so dearly forget that certain members of the organisation have gone so far as suggest that it may have been a fabrication in the first place, essentially did two things: in the first place it released the government from all further obligations with regard to ANC political prisoners; in the second it formally gave the government carte blanche to release whomever it wished under the political prisoner amnesty programme.

Crucially, it read: "...it is deemed that finality has been reached today and that the results are accepted..." and it went on: "Whereas a large number of prisoners do not qualify for release according to the categories and the guidelines, cognisance is taken of the fact that the government is working on proposals for special and substantial remission of sentence which may include parole in certain cases."

In other words Zuma signed a document which accepted that ANC cadres like Robert McBride and Mthuthuzeli Nondula would not be considered eligible for political prisoner status, nor would

the hundreds of prisoners still held in relation to incidents of politically motivated township unrest.

BUT KHETA SHANGE, the beast in policeman's clothing could, and so could non-politically motivated policeman murderers like Jack le Grange and Robert van der Merwe. So, for that matter, could the approximately 20 000 common criminals the government chose to release in July under the Zuma agreement.

Specifically mentioned were a group of 66 prisoners being considered for what Vlok described as "normal parole". Shange was one of these and so were nine other IFP prisoners as well as 13 ANC prisoners (including the Delmas 2 trialists).

And 41 members of the security forces - as well as a further two prisoners who were released for geriatric reasons, because they were over 70 years of age.

The agreement in its entirety was only weeks later repudiated by ANC elder statesman Walter Sisulu, who declared it as having no force in view of the fact that Zuma had failed to consult with relevant structures before appending his signature.

But by this stage the damage had already been done. Vlok and his peers continue to trot it out whenever they need to justify actions like the release of Shange.

And the ANC continues to conspire in this process. Whether out of embarrassment or out of loyalty or simply neglect, they have never come out to publicly and as an organisation distance themselves from Zuma's handling of the political prisoner issue.

Maybe it is time they did. There are at least 350 people who wish they would.

David Webster:

die soeke na die laaste stukke van die legkaart

David Webster (Foto: IDAF)

Die moord op die menseregte-aktivis David Webster drie jaar gelede is een van die tergendste moordraaisels in Suid-Afrika. Polisie-ondersoeke het glo niks definitiefs opgelewer nie en nou is 'n geregtelike ondersoek gelas wat binnekort begin. Daar is min twyfel dat dié moord die werk van agente van die staat, waarskynlik van die Burgerlike Samewerkingsburo, was. Maar hoe is dit dat die moordenaar(s) nie vasgetrek kan word nie? PEARLIE JOUBERT het stukke van die legkaart, soos dit in verskeie ondersoeke na vore gekom het, bymekaar gesit. Twee stukke ontbreek egter nog: Wie het die opdrag gegee en wie het die sneller getrek - of weet ons dalk al?

wat het gebeur?

Omstreeks tienuur die oggend van 1 Mei 1989, Werkersdag, hou dr David Webster, 'n antropoloog aan die Univeriteit van die Witwatersrand, voor sy huis in Troyeville, Johannesburg, stil. Hy klim uit, stap om sy motor en maak die agterdeur van sy paneelwa oop om plante uit te haal. Sy vriendin, Maggie Friedman, 'n lid van die Menseregte Kommissie, maak die linkerdeur oop en begin uitklim.

'n Motor kom stadig verbygery. Uit die venster van die passasier verskyn 'n haelgeweer. 'n Skoot gaan af. Webster val bebloed in die straat. Twee van die sestien haelkorrels wat hom tref, gaan deur sy hart. 'n Kort rukkie later is hy dood.

Friedman sê daar was drie mans in die motor. Drie ander mense is later opgespoor wat die sluipmoord sien gebeur het.

wat het die polisie gedoen?

Die polisie het blitsvinnig opgetree: Die adjunk-hoof van die gewese Speurtak, genl Jaap Joubert, is persoonlik - kort nadat Webster se liggaam verwyder is - op die toneel. Die hoof van die Brixtonse Moord- en Roofeenheid, brig Floris Mostert, word aangestel as die ondersoekbeampte na die moord. Die gewese minister van Wet en Orde, Adriaan Vlok, loof 'n R10 000 beloning uit vir enigiemand wat inligting het wat tot die inhegtenisneming van die moordenaar(s) lei.

Binne 48 uur word die polisie-sketse van drie verdagtes uitgereik. Die beskrywings van dié drie mans is deur 'n ooggetuie gemaak wie se identiteit nie bekend gemaak word nie.

Drie weke na die moord sê die polisie dat hulle nog 'n ooggetuie opgespoor het en dat verbeterde polisie-sketse saamgestel is. Dié sketse word nooit uitgereik nie. Die ooggetuie se identiteit word ook tot vandag toe deur die polisie beskerm.

In Augustus het die ondersoek 'n dooiepunt bereik, sê Joubert. Die beloning vir inligting word na R100 000 verhoog.

Op 31 Oktober word Ferdi Barnard deur Mostert in hegtenis geneem.

Barnard, voorheen 'n Wes-Randse speurder by die Narkotika-buro van die polisie, is in Desember 1984 nege jaar tronkstraf opgelê vir die moord op twee dwelmverslaafdes en 'n poging tot moord op 'n derde. Hy het ook drie motors gesteel. Hy is in 1988 op parool vrygelaat en het daarna by die Burgerlike Samewerkingsburo aangesluit.

Barnard sê aan Mostert dat hy lid van 'n "geheime organisasie" is wat "radikale linksgesindes" gewelddadig moet intimideer. Mostert bevind ook dat Barnard minstens twee maal met Donald Acheson in aanraking was kort voor Swapo-leier Anton Lubowski se dood. Acheson was lank 'n verdagte in dié moord. Mostert vermoed ook 'n skakeling tussen Barnard en Militêre Inligting (MI).

Tydens 'n aansoek in die

Hooggeregshof, wat deur Barnard se pa (wat 'n senior polisie-offisier was) gebring word vir sy seun se vrylating, getuig Mostert dat 'n geheime organisasie vir Lubowski en Webster se moorde verantwoordelik is.

Barnard erken aan sy pa dat hy onder instruksies van MI opgetree het. Die interdik word teruggetrek omdat Barnard bang is hy word vermoor. Mostert staan die interdik teë en getuig: "Ek het vasgestel dat bogenoemde geheime organisasie verantwoordelik was vir verskillende voorvalle van moord, brandstigting, bomontploffings by geboue, aanrandings en intimidasie. Deur die ondervraging van Barnard en Botha het ek vasgestel dat die geheime organisasie in der waarheid 'n eenheid van die SA weermag was en as die Burgerlike Samewerkingsburo bekend gestaan het."

Barnard was ten tye van Webster se moord nie meer 'n lid van die BSB nie.

Sers Calla Botha word kort hierna ook deur Mostert in hegtenis geneem. Botha was 'n veiligheidspolisieman totdat hy in 1987 by die Brixtonse Moord- en Roofeenheid aansluit. Hy was saam met Barnard voorheen 'n speurder by die Wes-Randse Narkotiese Buro.

Botha en Barnard word vroeg in Junie in hegtenis geneem nadat Roland Bruce White, stigterslid van die End Conscription Campaign (ECC), inligting ontvang dat twee mans - Barnard en Botha - sy bewegings dophou. Hulle word vrygelaat nadat hulle besonderhede deur die polisie afgeneem is.

Op 7 Februarie 1990 word luit Abraham

"Slang" van Zyl ook deur Mostert in hegtenis geneem. In 'n dringende hofaansoek wat sy vrou, Brenda van Zyl, teen die polisie inbring vir Van Zyl se vrylating, sê sy dat Van Zyl vanaf Mei 1988 tot die laaste kwart van 1989 vir die SA weermag gewerk het. Sy sê ook die polisie het vir meer as 'n maand voor sy inhegtenisneming geweet dat hy vir die weermag gewerk het.

In 1988 bedank Botha en Van Zyl skielik uit die polisie. Saam met Botha bedank luit-kol Daniël Ferdinand du Toit "Staal" Burger.

Staal Burger was vir 24 jaar lank 'n polisieman waarvan 14 jaar by die Brixtonse Moord- en Roofeenheid was.

Adj-off Chappie Maree van die Brixtonse Moord- en Roofeenheid bedank saam met hulle.

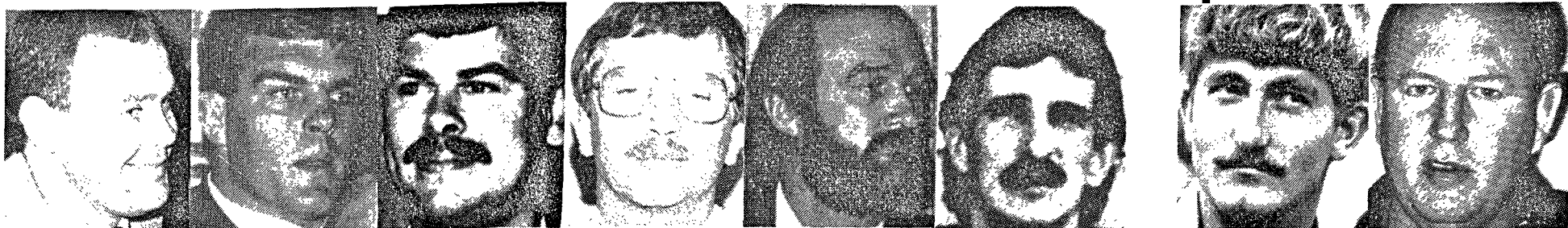
Die besturende direkteur van die BSB, Joe Verster, word in Maart 1990 ook vir 'n kort rukkie deur Mostert aangehou en ondervra oor Webster se dood. Wat Verster presies aan Mostert gesê het, is onbekend.

Ná verskillende verklarings deur die polisie, vals leidrade en spekulasies, het die polisie tot vandag nog met geen vaste getuienis na vore gekom oor wie Webster vermoor het nie. Niemand is in aanhouding vir Webster se dood nie; verskeie polisie-offisiere sê die ondersoek is in 'n doodloopstraat.

Mostert en adj-off Ross Rossouw, ook van Brixtonse Moord- en Roofeenheid, is steeds die ondersoek-beamptes in die saak.

was dit dalk die bsb?

of was dit die regses?

Ferdi Barnard

Sers Calla Botha

Luit "Slang" van Zyl

Joe Verster

Luit-kol "Staal" Burger

Adj-off Chappie Maree

Barend Strydom

Jannie Smith

DIE polisie se ondersoek na die Webstermoord het hulle laat glo die weermag se klandestiene eenheid, die Burgerlike Samewerkingsburo, was daarvoor verantwoordelik.

In Januarie 1990, ná die dramatiese onthullinge van kapt Dirk Coetzee oor polisie-moordbendes, kondig Staatspresident FW de Klerk 'n geregtelike kommissie aan om ondersoek in te stel na "moorde en aksies van geweld waarskynlik gepleeg met politieke motiewe". Buitelandse moorde en aksies val buite die raamwerk van die kommissie. Regter Louis Harms word as die voorsitter van die kommissie aangestel.

Kol Johan Wright, speurder vir die Harms-kommissie, besoek die BSB-hoofkantore in Februarie 1990 om die projek-lêers van die BSB se konfiskeer. Dié lêers het egter "verdwyn".

Verskeie getuies voor Harms sê projek-lêers het ná die middel van Januarie 1990 eers verdwyn. Die BSB se administrasiebestuurder, "Braam Cilliers" - wat 'n skuilnaam is - getuig dat hy nie weet waar die lêers is nie.

Joe Verster, wat sedert 1985 by die BSB is, getuig dat hy - met De Klerk se aankondiging dat die BSB ondersoek moet word - 'n BSB-noodplan in werking gestel het om alle projek-lêers te laat verdwyn. Verster getuig dat hy aan sy manne opdrag gegee het om alle lêers te vernietig indien hulle identiteit bekend sou raak (tydens die ondersoek) en hul veiligheid in gedrang sou kom.

Hy sê in 'n beëdigde verklaring oor Webster: "Die BSB was nie betrokke by die moord op dr Webster nie." Op 'n vraag of die BSB 'n lêer oor Webster het of gehad het, het hy gesê: "Nee. BSB het nie 'n lêer nie en het ook nooit 'n lêer gehad nie." Hy ontken ook dat lede, agente of bronne van die BSB in die Kosibaai-omgewing (waar Webster tot kort voor sy dood gewerk het) met enige werksaamhede bedrywig was.

VERSTER GETUIG ook dat Webster "moontlik" deur BSB-lede vermoor kon wees, maar ontken dat die BSB amptelik vir sy dood verantwoordelik was.

Die koördineerder van Distrik Ses van die BSB, Christo Brits ('n skuilnaam), getuig voor Harms dat wapens aan BSB-lede uitgereik is drie dae voor Webster doodgeskiet is. (Distrik Ses het binnelands opereer en Chappie Maree, Slang van Zyl, Calla Botha, en Staal Burger was die lede van dié sel).

In "Brits" se dagboek, wat gekonfiskeer is, was die bladsye 31 Augustus, 1 Mei en 12 September weg. Op 31 Augustus was daar 'n bomontploffing by die Early Learning Centre in Athlone, op 1 Mei is Webster doodgeskiet en op 12 September is adv Anton Lubowski vermoor.

Distrik Ses van die BSB is eers in 1988 geaktiveer toe Verster dié vier mans in diens geneem het om "slegs spesialis informasie" in te samel. Van Zyl en Botha getuig egter dat hul opdrag was om die "vyand tot die uiterste te ontwig".

Tydens die kommissie en 'n polisie-offisier se klopjag op die BSB se hoofkantore is beslag gelê op 'n lêer wat "Distrik 6 en 9" gemerk was. In dié lêer was Webster se naam onder andere onder die opskrif "Five Freedoms Forum". Hy word genoem as een van die uitvoerende lede van FFF. Sy huis en werktelefoonnummers was langs sy naam met 'n pyl na sy naam en letters "DREK" langsaan geskryf. (Webster se telefoonnommer was ongelys.)

Hoewel Chappie Maree - sy kodenaam was "Derrick" - weens dié dokument genoem word as die man wat waarskynlik vir Webster moes monitor, kan geen bewyse hiervoor gevind word nie.

Badenhorst het getuig dat hy rondom 20 Desember 1989 opdrag van die gewese hoof van die weermag, genl Jannie Geldenhuys, gekry het om aantygings teen die BSB te ondersoek "met die klem op die betrokkenheid ten opsigte van die Webster-moord".

IN BADENHORST SE verklaring sê hy dat hy "volledige besonderhede" gekry het oor wat Ferdi Barnard en Calla Botha in verklarings oor Webster gesê het. Badenhorst sê in sy verklaring dat hy ingelig is dat "Barnard na bewering in die geselskap van ene Louis was toe laasgenoemde 'n radio-boodskap ontvang het in verband met 'n aanval op 'n bus met studente vanaf Wits onderweg na die Delmas Hoogverraadsaak" was en dat "Louis ontsteld" toe hy verneem dat 'n bepaalde persoon nie op die bus was nie en dat Barnard "dit in verband gebring het met dr Webster".

Badenhorst en brig Krappies Engelbrecht, die voormalige bevelvoerder van Brixton se Moord- en Roof-eenheid, het die ondersoek saam gedoen en doen op 11 Januarie 1990 verslag: "Almal wat deur ons ondervra is, het ontken dat die BSB betrokke was by die moord op dr Webster."

Slang van Zyl het in 'n verklaring gesê dat hy geen kennis van die Webster-

moord dra nie. "Ek het aan die besturende direkteur (Joe Verster) gesê dat ek glo dat ander persone vir die daad verantwoordelik was aangesien ek waarskynlik daarvan sou gehoor het as van ons sel se lede verantwoordelik was."

Hy getuig egter onder kruisondervraging dat Webster se moord al die tekens van 'n BSB-moordoperasie dra en dat Webster die soort man was wie se aksies die BSB sou monitor en dat hy die tipe was teen wie die BSB moontlik aksies sou neem weens sy linksgesinde aktiwiteite.

Calla Botha sê in sy verklaring dat hy "hoegenaamd geen persoonlike kennis" dra van Webster se dood of van enige lede van die sel se betrokkenheid by sy dood nie.

Ferdi Barnard sê in sy verklaring oor Webster: "Ek dra geen kennis van hierdie voorval nie."

BRIG FLORIS MOSTERT het maande voor die eerste sitting van die Harms-kommissie reeds verklaar dat hy van mening is en betroubare bronne het dat die BSB verantwoordelik is vir die moord op Webster. "Daar is 'n sterk waarskynlikheid dat die BSB verantwoordelik is vir Webster se dood, of alternatiewelik, dat een of meer van sy lede vir die sluipmoord verantwoordelik is."

Mostert weet reeds vanaf Desember 1989 van die bestaan van die BSB, maar eers op 28 Februarie is die BSB se hoofkantoor deursoek om dokumentasie te bekom wat moontlik lig kon werp op wie vir Webster vermoor het.

Voor die Harms-kommissie sê Mostert - in 'n verklaring wat dramaties verskil het van sy verklaring voor die Hooggeregshof vir die vrylating van Ferdi Barnard in Februarie 1990 - dat hy redelik seker is dat die BSB-lede wat in hegtenis geneem is, nie verantwoordelik vir die moord op Webster was nie. Hy sê ook dat die drie polisie-sketse wat net na Webster se moord uitgereik is, onakkuraat was.

Harms bevind in sy verslag dat die BSB onder verdenking staan vir die moord op Webster: "Die BSB het niks gedoen om dié suspisie uit die weg te ruim nie," bevind Harms.

KORT na Webster se moord het die massamoordenaar, Barend "Wit Wolf" Strydom, in 'n handgeskrewe brief gesê die Wit Wolwe was verantwoordelik vir die moord op Webster. Hy het dié brief op 15 Mei tydens aanhouding geskryf en aan VWB oorhandig.

Die polisie kon niks opspoor om dié aantyging te staaf nie.

Spekulasie dat Webster deur verregses vermoor is, is byna onmiddellik na sy dood deur vriende en veral regsgeleerdes gemaak. Die motief sou wees Webster se verbintenis met die Detainees Parents Support Committee en die Five Freedoms Forum.

'n Verbintenis tussen die BSB en die AWB is in Junie 1990 deur Jannie Smith, 'n gewese agent van die Veiligheidspolisie en die Nasionale Intelligensiediens beweer. Smith het, voordat hy verregse elemente aan die Oos-Rand infiltreer het, aan VWB gesê dat hy in Februarie 1990 deur AWB-lede genader is om Nelson Mandela uit 'n helikopter dood te skiet. Smith het, in die weke wat hy spioeneer het op verregses, ook in aanraking gekom met Gary Cornish.

Cornish, 'n gewese majoor in die SA weermag het gesê dat hy 'n lid van die BSB was. Hy het ook gesê die BSB het tot die jaar vantevore nog groot getalle wapens in Mosambiek aangekoop. Cornish, vroeër 'n lid van 32 Bataljon, is blykbaar uit die weermag weg omdat hy onder meer van moord aangekla is. In 'n gesprek - wat op band opgeneem is - sê Cornish dat die BSB die AWB "lei" - as die AWB die BSB verloor, verloor hulle ook die oorlog, het Cornish gesê. Op 'n vraag of die wapens wat hy het dieselfde wapens is wat met BSB-geld in Mosambiek gekoop is, het Cornish gesê: "Dit is die wapens."

die anonieme faks

VROEËR vanjaar het 'n anonieme faks by 'n prokureursfirma in Johannesburg opgedaag waarin aangevoer word dat Leonard Veendental, 'n AWB-leier van Johannesburg, nie aan Namibia uitgelewer moet word nie omdat hy oor belangrike getuienis beskik oor Webster se moord.

Calla Botha van die BSB is, kort na sy vrylating aan "The Cleaner" - Acheson - voorgestel. Acheson is 'n Ierse burger en 'n voormalige Rhodesiese soldaat. Barnard getuig dat hy vir

Acheson net geken het as "Donald Dolan". Barnard neem Acheson in diens en laasgenoemde is onder die indruk dat Barnard lid van die "Z-squad" is.

"Deon" (Calla Botha) en "Stefan" Chappie Maree word aan Acheson voorgestel as sy twee hanteerders. Acheson sê later in 'n persoonlike onderhoud hy het geweet dat hy vir die een of ander Suid-Afrikaanse moordbende werk. Later identifiseer Acheson vir Barnard as sy hanteerder.

en dan is daar die renamo-teorie

EEN van die teorieë rondom Webster se moord hang saam met 'n Portugese sakeman van Johannesburg en sy persoonlike vriendskap en klaarblyklike opdrag aan John Pearce, die direkteur van die Johannesburgse stadsraad se veiligheidsafdeling, om 'n profiel-lêer oor Webster saam te stel.

Die Portugese sakeman, wat verbind is met wapensmokkelary asook ivoor-smokkelary tussen veral Mosambiek en Suid-Afrika, het blykbaar vir Pearce gevra om te spioeneer op Webster. Pearce het die opdrag aan Frik Barnard, die gewese operasie-bestuurder van die Johannesburgse stadsraad se veiligheidsafdeling en 'n majoor in Militêre Inligting (MI), gegee om vir Webster te ondersoek waarna Barnard die taak oorgelaat het aan Martin Hennig, die spioen-hanteerder van die stadsraad.

Hennig was glo die laaste man wat die Webster-profiellêer gehad het voordat dit verdwyn het.

Die sakeman is glo ook aan die bestuur van drie front-maatskappye vir Renamo en lede van die MI. VWB is in besit van dié name. Dié sakeman is glo ook al op 'n keer in hegtenis geneem deur Frelimo omdat hy kos en voertuie, in samewerking met SAW- en MI-lede, na Renamo gesmokkel het. Dié sakeman word ook verbind aan 'n motor-bedrogspul waar motors, afkomstig van weermag-lede, in Midrand vir persoonlike redes verkoop is.

Die rede hoekom die Portugese sakeman opdrag sou gee of 'n versoek sou rig dat Webster dopgehou moet word, spruit glo uit Webster se ondersoek na geheime Renamo-kampe naby Kosibaai in Noord-Natal. Webster het tot kort voor sy dood in dié gebied navorsing gedoen.

In sy dagboek, wat in besit van die

polisie is, is 'n aantekening gemaak dat Webster op 2 Mei, die dag nadat hy doodgeskiet is, weer na Kosibaai sou gaan om dié aantygings te ondersoek.

Die Portugees staan glo aan die hoof van 'n groot boot waarmee wapens in samewerking met Renamo en lede van die weermag vanaf Maputo na Kosibaai verskep word.

Webster het antropologiese navorsing in die Kosibaai-omgewing gedoen toe 'n landbou-amptenaar van KwaZulu hom vertel het van drie mobiele Renamo-kampe. In Maart 1990 sê die *Weekly Mail* 'n mediese dokter, van dieselfde omgewing, het vertel dat daar 'n Renamo-kamp in die middel van die Ndumu-Natuurreservaat is. Wat Webster presies van dié Renamo-kampe geweet het, is onseker. Dit is egter redelik seker dat Webster wêl 'n vergadering gehad het met 'n Frelimo-amptenaar in Pretoria.

VWB is in besit van dokumente waarin senior weermag-offisiere en MI-lede genoem word in gesprekke wat in Pretoria plaasgevind het oor die vervoer van wapens - veral AK 47-aanvalsgewere - vanaf Maputo na Kosibaai.

Twee akademici van Potchefstroom, met MI-verbintnisse, het kort ná Webster se dood na Kosibaai gegaan. Die een man, na bewering Johan van Niekerk, word genoem in 'n telefoongesprek wat na Webster se moord deur die Webster-trust opgestel is sodat mense met enige inligting oor Webster se dood inligting kon verskaf - dié persone kon anoniem bly as hulle wou. Donovan Webster het die Trust geskakel, Van Niekerk se naam genoem en gesê hy is vaagweg familie van hom. In dié gesprek het Donovan oor Van Niekerk se optrede gesê: "I don't know.... something to do with a boat... I don't know."

'n dwelmkonneksie?

OP 17 Januarie 1990 dra die *Cape Times* 'n berig oor 'n "geheimsinnige beriggewer" wat beweer het 'n dwelm-sindikaat was vir Webster se dood verantwoordelik.

Die man stel homself as "Alan Peres" voor en sê hy is 'n Johannesburgse mandrax-smokkelaar. Die polisie stel later vas dit is 'n vals naam. 'n Polisie-skets van die man word ook publiseer. Brig Mostert ondersoek persoonlik dié aantygings en sê "Peres" se aantygings is vals en belangrike aspekte van sy storie was leuenagtig.

In sy verklaring aan die *Cape Times*, op band opgeneem, noem die man die naam van Webster se moordenaar en verstrek 'n lys name van senior polisiemanne wat glo deel gevorm het van die sindikaat wat met dwelms op die Wits-kampus gesmokkel het. Die man beweer Webster is vermoor omdat hy gedreig het om die sindikaat oop te vleek. Die naam wat die man noem as die moordenaar van Webster, is vroeër ook genoem in 'n moordsaak waarby dwelms ook betrokke was.

"Peres" het ook beweer dat iemand met wie hy voorheen handel gedryf het in dwelms, in Athlone deur die sindikaat vermoor is. Die *Cape Times* berig dat die vermoorde doodgeskiet is uit 'n bewegende motor. "Peres" het beweer hy het videomateriaal as bewyse vir sy aantygings. Maar op pad na Maritzburg, waar die bewyse blykbaar in veilige bewaring was, het "Peres" verdwyn.

'n Interessante aspek van "Peres" se verklaring is die ooreenkoms tussen die moord in Athlone en Webster se moord - albei moorde is vanuit 'n bewegende motor gepleeg. Sover VWB kon vasstel, is "Peres" se aantygings nie verder deur die polisie ondersoek nie.

Tony Naudé
Hannes Gouws (links)

stadsraad was ook op Webster spoor

DAVID WEBSTER se naam het in 1990 ook opgeduik in die Hiemstra-kommissie se ondersoek na spioenasie-aktiwiteite in die Johannesburgse Stadsraad. Sy naam is in dié ondersoek verbind met die name van lede van Militêre Intelligensie en die BSB.

Dié ondersoek het geskied terwyl die Harms-kommissie in Londen besig was om Dirk Coetzee te ondervra. Die Hiemstra-kommissie is aangestel nadat *The Star* vroeg in 1990 berig het dat 'n spioenasie-net van die Johannesburgse Stadsraad gebruik is om op "linkse individue en organisasies" te spioeneer.

Tydens die kommissie se ondersoek word dit bekend dat betaalde agente van die stadsraad Webster se aktiwiteite dopgehou het. Hulle het verslae aan die polisie en Militêre Inligting gestuur. Die stadsraad se profiel-lêer oor Webster het egter uit die veiligheidsafdeling verdwyn kort voordat die kommissie dit wou sien.

HANNES GOUWS, VOORMALIGE SPIOEN vir die stadsraad en veiligheidsopleidingsbeampte vir die stadsraad, getuig op 27 April 1990 voor die kommissie dat BSB-lede "en die eenheid saam met wie hy gewerk het" vir Webster vermoor het.

Gouws getuig dat Paul de Swardt, wat lid van die eenheid was, die man was wat vir Webster geskiet het. De Swardt was blykbaar voorheen 'n offisier in die SA weermag.

Gouws sê hy het dié inligting gekry tydens 'n vergadering waar hy, 'n senior offisier van die SA weermag, kmdt Theuns Kotzer, en 'n voormalige kollega in die stadsraad, Dick Greyling, teenwoordig was.

Hy getuig dat die "eenheid" waarvan hy lid was, bestaan het uit lede van Militêre Inligting en veiligheidsbeamptes van die stadsraad. Hy getuig ook dat lede van die stadsraad se veiligheidsafdeling op 'n plaas naby Pretoria - wat deur die weermag voorsien is - opgelei is. Weermaglede het die opleiding behartig.

Volgens Gouws het Greyling hom gesê dat De Swardt vir Webster geskiet het.

Die eenheid waarvan Gouws getuig het, wat uit weermaglede bestaan, was: maj Johan Laubscher, sy broer Frikkie, Dick Greyling en Paul de Swardt. Dié mans was volgens Gouws almal lede van die moordbende. John Eagen, Nic Vlok en Piet Assenmacher - almal lede van Militêre Inligting en stadsraad-amptenare, is ook deur Gouws genoem.

Die stadsraad-amptenare verbonde aan die veiligheidsafdeling, wat deel van die eenheid gevorm het, was: Frik Barnard

(operasie-bestuurder van die raad se veiligheidsafdeling en ook 'n majoor in Militêre Inligting), Martin Hennig, Anthony Bennett, Johan Hattingh en Nic Roestof.

Greyling ontken in sy getuieis dat hy ooit vir Gouws gesê het De Swardt het vir Webster geskiet. De Swardt was ten tyde van dié bewering ook nie meer lid van die weermag nie.

MARTIN HENNIG, "SPIOEN-HANTEERDER" vir die stadsraad, getuig dat inligting oor verskillende "linksgesinde" byeenkomste en individue ingesamel is. Webster word genoem as een van die mense oor wie inligting ingesamel is. Dié inligting het telefoonnummers, adresse en motor-registrasienummers ingesluit.

"Dit was 'n nodige deel van toesighouing - ek het in belang van my werk al die inligting benodig, soos wie besit watsse soort motor en so aan," getuig Hennig.

Hy getuig ook dat Webster nie "spesifiek" in die stadsraad se "spioenasie-dossiere" genoem is nie, maar net saam met ander mense genoem is.

Gouws getuig egter dat Hennig 'n profiel-verslag oor Webster saamgestel het. Getuieis word gelewer dat Hennig 'n luitenant in Militêre Inligting was en deur Frik Barnard gewerf is.

DIE PROKUREUR Tony Naudé, wat in 'n stadium saam met Webster gedraf het, getuig dat hy die Five Freedoms Forum (FFF) in 1988 'n jaar lank infiltreer het en inligting oor Webster aan die stadsraad se veiligheidsafdeling verskaf het; dat hy 'n betaalde agent vir die Veiligheidspolisie was; dat sy hanteerder in die polisie 'n ene "Danie" was; en dat hy R250 per maand deur die polisie betaal is vir inligting en R1 200 van die stadsraad ontvang het.

Hy getuig ook dat hy gereeld aan die stadsraad se veiligheidsafdeling verslag gedoen het oor die FFF en ander organisasies. Naudé getuig dat Hennig sy hanteerder by die stadsraad was, dat dié hom aan die Veiligheidspolisie voorgestel het, en dat hy daarna ook aan hulle inligting begin verskaf het.

Naudé getuig dat hy Webster se naam in 13 verslae aan die stadsraad genoem het.

- Wat tydens die Hiemstra-kommissie se ondersoek uitgekome het, het ook tot geen konkrete bewyse en inhegtenisnames gelei nie. Geen verband tussen enigeen van die mense wat in die ondersoek geïmpliseer is en die BSB kon bewys word nie.

'We won't rock the boat, unless...'

In Codesa 2 the ANC will not 'take advantage' of the government's can of worms that was opened by the media over the weekend, ANC President **Nelson Mandela** tells **HENNIE SERFONTEIN**

Over the weekend there were media exposes about government involvement in the killing of activists and about recent police involvement in planning assassinations and the tapping of the telephone of a judge of the Supreme Court. How do these affect the coming talks at Codesa 2 - especially in view of the fact that the government is expected to come with a bomb about alleged ANC involvement in recent violence?

They will not dare to do that, I can tell you, they just won't dare. Because if they do, we will put them on the carpet. My view is that we have condemned the government for complicity in the murders of our comrades by state officials and we will continue to do so. Nothing is revealed that is new. We have said all along that the government is involved in the killing of our people.

Significantly, we can say that in the violence of the last thirty years not a single member of the National Party has been killed or affected. That tells its own story.

The involvement of De Klerk himself and of the government in this violence is something that we have highlighted on a number of occasions.

But we are going to Codesa to ensure that that convention succeeds. We will not now take advantage of the revelations made involving the government. We are concerned solely with the success of Codesa and will continue to be concerned with it. If the government dares to come and raise the position of Umkhonto we Sizwe, they of course will open a can of worms. And I sincerely think they will not be foolish enough to do that.

What is your reaction to the news that there has been a breakthrough at Codesa last night and an agreement reached on phase one of the interim government?

I have not yet been briefed by our negotiators and will only see them later today. But if the press reports are correct, I am very happy about that - because that is a major step, a forward movement of great significance.

With the issue of violence so important, do you think the visiting OAU team can do anything about it?

They are already doing something important - because there is a reduction of the level of violence already. The sinister forces that steer this violence are not keen to have their actions put under the spotlight by the OAU. We are convinced that the government itself is involved in the violence. If that is so, we do not think they can ignore the presence of the OAU.

You have spoken about government violence. But what of the animosity between the ANC and Inkatha on the ground?

What does animosity between the National Party and the Conservative Party mean?

Whatever one says about the ANC and Inkatha, what is important is that whoever is fomenting this violence has various strategies. Part of it is to present the violence as black on black. But that is a minor aspect. It is quite clear that there is another hand - a white hand - behind all this. It is very clear. I do not want to go in detail, but the government's reluctance to use its capacity to end the violence, the role of De Klerk himself, does support the claim that there is a white hand behind this violence.

Will the violence end when the ANC is in control of the security forces?

No. It is a problem that cannot end merely by us taking over control of the security forces. But we will be in better position to put up the mechanisms that have been set up after the Peace Accord last September. I believe in due course we would be able to control it.

The government says violence could delay a transitional government as it will affect the elections. What is the effect of violence on the peace process?

Naturally violence must interfere with free and fair elections. But we are making progress now, although violence is raging.

There are areas - mostly in those bantustans and homelands working very closely with De Klerk and the government - where there is no real political freedom. It is interesting that De Klerk has said nothing about this fact. He is working closely with KwaZulu, Ciskei and Lucas Mangope (President of Bophuthatswana.) In all these areas no other political organisation can hold a meeting or a conference. Nobody can take a job or become a teacher unless he takes a membership ticket from the ruling party. Not even people wanting to work in a hospital can get jobs. Sometimes patients are not treated unless they are members of the ruling party. De Klerk knows it, but he has done nothing - although he continues with his slogans of free political activities.

His whole strategy is to try and destabilize the recruitment campaign to strengthen the ANC and make people scared to associate with it. That is why he took the abnormal step to allow people to carry dangerous weapons. For decades this amounted to an offence and thousands were arrested for carrying

Pic: Hans Gedda

sticks and spears. Thus De Klerk, shortly after unbanning the ANC in 1990, made it legal for people to carry these weapons to enable them to kill the ANC. This gave Inkatha the capacity to attack our people. When asked about it, De Klerk has no answer.

Because there can be only one answer: to give organisations against the ANC the capacity to be able to frighten people away from the ANC. Nevertheless these elections must come - and we just have to find a strategy to deal with the situation to enable people to vote.

With the violence in the townships do you have the capacity to control your own forces?

We hope we have. Of course, the international commissions of jurists recently stated their view, after a visit of two weeks, that Inkatha and Buthelezi were responsible for this violence. They said the failure of the government to stop the violence has increased the violence by the ANC. They clearly made a statement that the ANC has resorted to violence in defence. We try to persuade our people not to use any violence. It is difficult, when people are being killed and when the government is doing nothing about it, to say that they should not use violence to defend themselves.

One should look at it not academically

but from the realities of what one should do if one is systematically attacked without the government doing anything.

How long will it be before an interim government is installed?

If the reports are correct that the transitional structures have been given executive powers, then we have made a breakthrough in the negotiations. The ANC has made it clear that a new interim government must be installed within six to nine months, and a constituent assembly within twelve months. We will press for that.

Socialism is part of the ANC, but there are different comments from inside the ANC. What is the real position?

We have never opted for socialism in the ANC at all. The Freedom Charter is based on private enterprise. There is no suggestion at all against the free market.

All that has happened is that we have targetted certain sectors of the economy for nationalisation - like the mines, financial institutions and monopolies. But the rest of the economy is based on private enterprise. Even the land will not be nationalised, although we will try to ensure a fairer distribution of ownership - but with no land owned by the state. It is not accurate that the Freedom Charter is a declaration for socialism.

van potensiële Kaapse Oxford na provinsiale stam-universiteit...

'n Wetsontwerp wat Afrikaans as voertaal van die Universiteit van Stellenbosch wil verskans en beskerm, word binnekort in die parlement bespreek. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** doen verslag van die raadsbesluit wat dié inrigting uiteindelik sy reputasie as een van Afrika se top-universiteite kan kos

PROGRESSIEWE akademici bestempel die wetsontwerp as 'n poging om "Afrikaans by die agterdeur in te smokkel, sodat swartmense by die voordeur weggehou kan word".

Die klousule, vervat in die "Private Wetsontwerp op die Universiteit van Stellenbosch" is dié week na komitees in die parlement verwys, en sal na verwagting binnekort vir bekragtiging ter tafel gelê word.

Die vrees onder dosente, sommige studente en oud-studente is dat die wetgewing deur talle Suid-Afrikaners, veral dié wat nie Afrikaans magtig is nie, nie net as 'n vooruitloop van die debat oor ampstale en streektaal beskou sal word nie, maar doodgewoon as 'n klap in die gesig deur 'n instelling wat homself as 'n verligte voorloper in die politiek bestempel.

In 'n onderhoud met VWB dié week sê prof Mike de Vries, uittredende rektor van die US, hy besef die klousule kan op simboliese vlak negatief vertolk word. "Ek is vreeslik jammer dit word so gesien," sê hy. "Want nêrens in iemand se gedagtes was daar so 'n gedagte om te diskrimineer nie."

Hy gee ook toe dat die wetgewing op die verkeerde tydstip deurgevoer word, maar regverdig die besluit deur te verduidelik die hoogste konsentrasie van Afrikaanssprekendes kom in Wes-Kaapland voor en dat die US die enigste universiteit is wat hulle kan bedien.

"Die hele taaldebate is al goed op dreef en die objektiewe siening is dat Afrikaans naas Engels een van die ampstelike landstale moet bly, dat jy niks wegvat wat daar is nie, maar op streekbasis sekere reëlings oor tale tref," sê hy.

MAAR GESIEN in die lig van Nelson Mandela, president van die ANC, se versekering dat nie met Afrikaans gepeuter sal word nie, en die natuurlike toeloop van Afrikaanssprekendes aan die universiteit, waarom dan wetgewing?

De Vries sê dit spruit uit 'n besef drie jaar gelede dat die statuut en gevolglik ook die wet op die universiteit herskryf moet word, aangesien die 1960-weergawe verouderd geraak het. Dié weergawe het egter geen taalklousule bevat nie.

"Ek het my deur die regsgeleerdes laat oortuig dat indien die geloofsklousule verander word, moet jy iets anders aandui van wat tog 'n bepalende faktor vir die indiensneming of toelating by die universiteit is. En dit is die feit dat jou voorlesings in Afrikaans is."

Dit is 'n ope geheim dat prof Andreas

van Wyk, die aangewese nuwe rektor wat aanstaande jaar sal oorneem en ook 'n lid van die Afrikaner Broederbond se Uitvoerende Raad, die ontwerp-wetgewing geformuleer het. Hy was nie dié week vir kommentaar beskikbaar nie.

'n Regsdosent, prof Gerhard Erasmus, ontleed die stap so: "Om 'n wet op datum te bring, is 'n goeie ding. Maar die noodzaak om die posisie van Afrikaans so spesifiek te formuleer, berus nie op juridiese oorwegings nie. Daar is uit die aard van die saak ander oorwegings."

ERASMUS WOU NIE bespiegel oor die aard van die oorwegings nie, maar sê die gevolge kan wyd uitkring. "Die algemene implikasie is, sosiaal gesproke, dat die US 'n sein uitstuur vir watter soort eksklusiwiteit hy hom beywer. Dit kan 'n negatiewe effek hê op swart studente en mense uit die res van Afrika wat aan die universiteit sou wou studeer."

Volgens hom kan daar binnekort 'n akte van menseregte wees, selfs as deel van 'n interim-regering, wat so 'n wet in stryd sal stel met die normale gelykheidsbepaling van 'n handves. "Die ontwerp-wetgewing soos dit nou daar uitsien, impliseer ook 'n negatief vir moontlike regstellende optrede, wat klaarblyklik nie Afrikaanse studente geld nie.

"Die universiteit posisioneer hom op 'n bepaalde politieke manier, en ten opsigte van die soort versoeningsbehoefes wat tans in die gemeenskap bestaan, is dit prematuur en klaarblyklik 'n ongelukkige keuse," beklemtoon hy.

Nog 'n regscollega, prof Lourens du Plessis, sê die praktiese wetlike implikasies is ewe erg. "Dosente en ander personeel wat taalgewys nie geakkommodeer kan word nie, kan kragtens die wet aanstelling geweier word - wat diskriminerend en nadelig kan wees. Dit sou kon beteken dat ons die beste dosent ter wêreld nie kan aanstel nie, vanweë sy gebrek aan Afrikaanse taalvermoë."

"Dit gaan voorts 'n groot klomp administratiewe rompslomp tot gevolg hê. Dosente sal waarskynlik voortaan nie meer sonder toestemming van die senaat Engelse boeke kan voorskryf of klasse in Engels kan aanbied nie, aangesien studente wat druipe 'n saak teen die US sou kon maak omdat hulle nie verstaan het nie. Anderstalige studente verbeur egter dié reg sou alle notas en handboeke voortaan in Afrikaans wees.

"Boonop sal van al die toegewings en besluite noukeurig boekgehou moet word. Dit is teoreties 'n probleem. Daar kan nie gesê word dat die wet nie die bestaande praktyk sal verander nie."

DE VRIES HOU VOL dat die wetgewing niks op die grond sal verander nie en dat die universiteit eintlik aktief swart studente werf. Hy vertrek binne 'n maand na die buiteland om geld te soek vir die ontwerp van 'n rekenaarprogram wat toegang uit verskeie tale na Afrikaans sal bied, sodat voornemende studente hulle met Afrikaans kan vereenselwig "of hulle dit vir hul kursusse benodig of nie".

Oor die argument dat die demografie van die Kaapprovinsie drasties aan die verander is en dat Afrikaans dalk nie meer oor tien jaar die vernaamste streektaal kan wees nie, wil De Vries hom nie uitlaat nie.

Hy wou ook nie kommentaar lewer op die mening op die kampus dat 'n wetlike vaslegging van 'n streektaal as medium aan die universiteit, die inrigting 'n "kleindorpse" of "parogiale" karakter sal gee nie. De Vries self het die universiteit die laaste paar jaar bemark as toekomstige Oxford of Cambridge - 'n beeld wat in sterk kontras staan met 'n provinsiale universiteit.

Hy gee wel toe dat die klousule op die bevordering van Afrikaans neerkom en dat hy self sy geld by die nuwe Stigting vir Afrikaans sal sit. Van Wyk, die aangewese rektor, het ewe sterk sentimente oor die taal.

De Vries wou ook nie kommentaar lewer op of nadere besonderhede verstrek oor die inligting aan VWB dat sowat 70 persent of meer van die universiteit se donasiegeld van Engelssprekende en Joodse maatskappye afkomstig is nie.

Jannie Gagiano, dosent in Politieke Wetenskap aan die US, sien die wetsontwerp nie as noodwendig 'n struikelblok in die toekoms nie. Hy meen daar is 'n regstreekse verband tussen so 'n besluit en die ampstatus van die taal.

"Indien Afrikaans sy ampstatus verloor, sal Stellenbosch se belang in Afrikaans kwyn," sê hy. "Die aansporing om deur middel van 'n ander taalvaardigheid - hetsy

Engels of Xhosa - mee te ding om voordelige posisies in die samelewing, sal Afrikaans op Stellenbosch minder aantreklik maak."

Jannie Mornberg, LP vir Simonstad en ANC-lid, sê: "Stellenbosch sleep nou 'n stukkie van die ou wêreld met hom saam. Die hele nuwe Suid-Afrika het ten doel om inklusief en nie eksklusief te wees nie. Waarom kom die US nou met wetgewing om hom meer eksklusief te maak? Nooit, in al die jare dat die Kaap 'n voorkeur-werkskeppingsgebied vir bruin mense was, kon swartmense uitgehou word nie. Daar is geen kans dat Stellenbosch sy deure dig sal kan sluit vir swartmense nie."

DIE MONTAGU ASHTON GEMEENSKAPSORGANISASIE (MAG)

Is 'n onafhanklike ontwikkelingsorganisasie wat in die landdroststrikte van Montagu en Ashton in die Wes-Kaap werksaam is. Ons streef na 'n holistiese en demokratiese benadering om saam met ons gemeenskappe sosiale, ekonomiese en politiese ontwikkeling te bewerkstellig.

MAG benodig die dienste van 'n voltydse KOÖRDINEERDER VAN OPVOEDKUNDE

om:

- * formele en nie-formele opvoedkundige programme te koördineer wat onder meer geletterdheid, afstandsonderrig, voorskoolse opvoedkunde, oorbruggingsprogramme, verrykingsprogramme, ens. insluit.
- * 'n breër opvoedkundige visie vir MAG binne die konteks van die nasionale ontwikkelingsdebat te ontwikkel
- * om die opvoedkundige werk van MAG met die sosiale en ekonomiese ontwikkelingsprogram te integreer
- * te netwerk met ander ontwikkelings en opvoedkundige organisasies
- * personeelontwikkeling en opleiding te koördineer
- * deel te vorm van 'n bestuursforum van 5 persone wat verantwoordelik sal wees vir die dag-tot-dag bestuur van die organisasie

AANBEVELINGS

- * geskikte opvoedkundige kwalifikasies
- * 'n minimum van 5 jaar ondervinding in die breër veld van opvoedkunde
- * ingelig oor nasionale opvoedkundedebate en -sake
- * opvoedkunde verstaan in die konteks van ontwikkeling
- * 'n verblint tot plattelandse opvoedkunde (insluitende plaasskole)
- * verkieslik vlot in Afrikaans en Engels (kennis van Xhosa sal 'n voordeel wees)
- * verblind tot 'n demokratiese en nie-diskriminerende werksomgewing

Ons bied 'n onderhandelbare vergoedingspakket, ruim verlofvoordele en ook personeelontwikkeling binne die indiensopleidingsprogram.

Stuur asseblief u aansoekvorm, CV en twee onlangse getuigskrifte voor 15 Junie aan: **Personeel Assistent, MAG, Posbus 365, Montagu 6720**

Jan Momberg

'n Toespraak in Afrikaans is vir die Suid-Afrikaanse parlement alledaags. Maar verlede Vrydag is

die eerste Afrikaanse toespraak in die parlement sedert Uniewording deur 'n lid van die African National Congress gehou - **JAN MOMBERG**, LP vir Simonstad. Hier is sy effens verkorte rede:

anc-jan

het gemoedsrus

Ek sal die waarheid oneer aandoen as ek sê dat die besluit (om by die ANC aan te sluit) nie traumaties was nie. Dit het 'n tydperk van intense sielswroeging, baie konsultasie met my familie en baie ure van gebed geverg.

Op 26 Februarie 1990 het 'n spesiale debat in die Volksraad plaasgevind oor die BSB. Die destydse Minister van Verdediging het die volgende gesê, en ek haal aan uit Hansard, kol 1653:

"Die beginsel waardeur ek my laat lei, is dat dit geen skande is om gedruk, gekritiseer of veroordeel te word, mits dit waarvoor jy staan reg en verantwoordbaar is nie."

Ek stem nie dikwels saam met die agbare Voorsitter van die Ministersraad nie, maar met hierdie beginsel kan ek saamstem. Ek het daarvolgens opgetree.

Ek wil ook kortliks verwys na my vorige party, die DP. Ek wil sê dat ek met groot heimwee die DP verlaat het.

Ek het die DP met groot heimwee verlaat, en ek beskou steeds my kollegas in daardie party as goeie vriende. Ek sal van my kant niks doen om die DP skade te berokken nie. Ek het die hoogste agting en deernis vir die agbare leier van die DP en baie groot vertroue in die

agbare lid vir Seepunt.

Ek sluit by die ANC aan omdat ek vas glo dat ek op 'n baie klein manier kan help om die polarisering tussen wit en swart af te breek.

Ek is al baiekeer in hierdie Raad, veral deur die agbare lid vir Germiston-distrik "Jammer-Jannie" genoem. Ek glo dat ek in die ANC ook kan help om my aandeel aan die stelsel van apartheid ongedaan te maak.

Ek het hierdie besluit geneem volgens my geloof en my gewete, en met die volle steun van my gesin. Die NP kan maar op my skel, soos daardie brakhondjie van Worcester...

Die Voorsitter van die Huis: "Orde! Die agbare lid moet daardie opmerking terugtrek. Hy moet nie in daardie terme na agbare lede verwys nie. Die agbare lid mag voortgaan."

Ek trek dit terug, meneer die Voorsitter. Hulle kan maar neerhalende opmerkings maak en motiewe aan my toedig. Ek weet in my gemoed dat ek die regte ding gedoen het, en dit gee vir my ongelooflike gemoedsrus.

Die agbare Voorsitter van die

dis finaal: von Lieres moet nou opdok

DIE Prokureur-generaal van die Witwatersrand, adv Klaus Peter Constantin Otto von Lieres und Wilkau, SC, se petisie aan die hoofregter vir toestemming tot appèl teen 'n kostebesluit teen hom in sy lastersaak teen VWB, het misluk.

Die hoofregter het Von Lieres se petisie vandeeweek met koste van die hand gewys. Dit was Von Lieres se laaste uitweg en dus die einde van die saak.

Dit beteken dat Von Lieres nou die koste van albei kante se advokate - 'n senior en 'n junior aan elke kant - moet betaal. Regslui meen dié koste beloop sowat R200 000 of meer.

Die staat het die koste van Von Lieres se regsgeeding tot hertoe gedra. Maar Von Lieres het onder eed tydens die saak verklaar dat hy persoonlik vir die regskoste aanspreeklik sal wees indien hy die saak verloor.

Die adjunk-staatsprokureur van die Witwatersrand en opdraggewende prokureur in die Von Lieres-saak, K Roeleveld, sê aan VWB hy weet nie wie die koste gaan betaal nie, en hy weet ook nie wie uiteindelik sal besluit wie moet opdok nie.

Die Von Lieres-saak is maar een van drie lastersake teen VWB wat deur die belastingbetaler via die staatsprokureur geborg word.

Genl Lothar Neethling, tot met sy onlangse aftrede hoof van die polisie se forensiese afdeling, se reuse-eis teen VWB is deur die Hooggeregshof met koste van die hand gewys. Volgens die minister van Wet en Orde, Hernus Kriel, het die saak die belastingbetaler reeds R581 633 gekos, maar sal Neethling se regskoste alleen uiteindelik in die rigting van R700 000 kos.

Neethling het verlof gekry van die hoofregter om te appelleer, en die saak sal waarskynlik binne enkele maande voor die Appèlhof dien. As hy sy appèl ook verloor, kan die saak die belastingbetaler meer as anderhalfmiljoen rand kos.

Kriel se perswoordvoerder, genl Leon Mellet, het VWB ook met die borgskap van die belastingbetaler vir laster gedagvaar. Dié saak is onlangs ná heelwat teenstand van Mellet uitgestel tot ná die uitslag van die Neethling-saak, omdat dieselfde regsbeginnels ter sprake is en die Appèlhof 'n hoër hof is.

Die grootste deel van die regskoste in die drie sake word deur VWB se eie fondse gedek - iets wat 'n groot faktor was wat die potensiële groei van VWB belemmer het.

Die Franse regering het in 1989 met groot fanfare aangekondig dat hy VWB finansiële sal ondersteun in die Neethling-saak, maar toe later vir die bydrae gevra is, het die regering teruggekrabbel en verklaar dat hulle bloot "morele steun" beloof het. Die Franse regering het uiteindelik nie een sent bygedra nie.

Ministersraad het vandag in sy toespraak sommer so 'n sweeping statement gemaak dat een van ons vyf, volgens hom, dalk 'n lid van die SAKP kan wees. Dieselfde Minister het in 1990 op dieselfde manier vir Anton Lubowski hier ingesleep, wat ook nie hier was om homself te verdedig nie. Ek verwerp dus daardie aantygung met minagting.

Laat ek dit vandag duidelik stel waar ek as Christen teenoor die SAKP staan. Ek kan nooit die ideologie van kommunisme onderskryf nie. Ek glo die kommunisme het wêreldwyd misluk, en ek dink nie dit sal in Suid-Afrika anders wees nie.

Aan die ander kant kan 'n mens nie die historiese redes vir hierdie alliansie ignoreer nie.

Met die vermoë om terug te kyk, weet ons dat die verbanning van die SAKP in 1950 en dié van die ANC in 1960 kolossale flaters was. In daardie tyd van genadelose vervolging het 'n vennootskap tussen die

ANC en die SAKP ter wille van bevryding ontstaan. Die vennootskap het ontstaan in die loopgrawe van verdrukking. Dit was 'n geleentheidsalliansie. Mnr Mandela het self by geleentheid gesê: "On the day of liberation our paths should separate." Tot tyd en wyl hierdie Regering se boeke van geheime knoery vir inspeksie oopgestel word, sal daar altyd 'n vermoede bestaan dat die sogenaamde NP-Broederbond-alliansie dieselfde onheile beding as waarvan die sogenaamde ANC-SAKP-alliansie beskuldig word. (...)

Ek wil laastens net die volgende sê. Daar is vandag hierse wyd geskiet op ons mense wat geloop het. Die agbare Minister het 'n klomp vrae aan my gestel. Ek verwelkom hierdie debat. Ons van ons kant sal alles in ons vermoë doen om in hierdie Parlement ons mense wat hier verteenwoordig is en ook daardie massas wat nie verteenwoordig is nie, te ondersteun en te help.

brolloks & bittergal

HENNIE SERFONTEIN

het sy oor op die grond

watch this space vir nog ministers wat skielik moeg word

ONS het die laaste paar weke veel gehoor van ministers wat uitgeput en oorwerk is. Van hulle het afgetree, van hulle het mindere portefeuljes aanvaar.

So dik soos die skandale en moordopdragte en telefoon-meeluistering en Derde Mag-verhale nou begin loop, wil Brolloks amper geld daarop sit dat nog 'n paar ministers in die weke en maande wat kom, uitputting gaan pleit en op pensioen wil gaan.

Of hoe, Gerri?

Afsonderlike ontwikkeling

VIR almal - en daar kan nie baie oor wees nie - wat nog gewonder het presies wat "afsonderlike ontwikkeling" beteken het, is die laaste weke se gebeure 'n grafiese uitbeelding: Om "afsonderlik" te bly, moes mense (soos Fort Calata en Mathew Goniwe) vermoor en opgesluit word; en van "ontwikkeling" was daar nie sprake nie, want die Boere het 'al die geld vir ontwikkeling (soos die departement Ontwikkelingshulp s'n) gesteel.

Al die skandes en korrupsie het een voordeel: niemand wat teen meerderheidsregering gekant is, kan meer sê: Kyk na Afrika! nie. Want die enigste verskil tussen wit Suid-Afrika en die res van korrupte Afrika is dat ons politici en amptenare meer gesteel het, maar dit meer gesofistikeerd gedoen het.

Van Kleinhuisie tot Tuynhuisie

DIE ongelooflike, plek-plek totaal absurde skandaal in die departement Ontwikkelingshulp moet 'n naam kry - wat is 'n skandaal sonder 'n naam?

Die faset van die skandaal wat die meeste uitstaan in Bittergal se gemoed is die rye en rye kleinhuisies wat weens die een of ander vet kontrak oral in die land soos paddastoele gerys het sonder om ooit 'n paar warm boude op die sitplek te kry.

Sal ons dit dan maar die Kleinhuisie-skandaal noem? Die Engels kan half lekkerder wees: The Longdrop Scandal.

('n Mens hoef dan nie eens jou metafore te meng as jy praat van wie nou eintlik die drol in die drinkwater was nie...)

Maar dit laat 'n mens wonder hoe lank dit nog gaan vat voor enigiets van al die skandale wat nou so kop-uitsteek, aan FW gaan vassit. Die pad tussen die Kleinhuisie en die Tuynhuisie is dalk nie so ver as wat ons dink nie...

Kot(s)huisie vir 'n kameraad

SO van huisies gepraat. Brolloks het dié week een van die SAKP se Groot Kamerade, Ronnie Kasrils, se pennevrugte onder oë gehad. Ja, Ronnie is nogal 'n poheet.

Dit kom uit Barry Feinberg se *Poets to the People: SA Freedom Poems*. 'n Strofe uit een gedig lui so:

City gent
money gent
profit man
louse
pewking
in his summer house.

Nou wonder Brolloks: was Ronnie al in Oliver Tambo se somershuisie - of in Madiba se nuwe een in Laer Houghton?

Die wiel draai

DIE wiel is besig om te draai, deesdae ook met negatiewe gevolge. Waar ons altyd die Magnus Malans en Jimmy Krugers en Lapa Munniks gehad het wat gereeld 'n klomp twak in die openbaar kwytgeraak het, bring ANC-leiers deesdae ook hul kant wat dit betref.

Soos Moss Mayekiso, civics- en SAKP-leier, wat laasweek in Amerika vir Mangosuthu Buthelezi 'n "hond" en FW de Klerk 'n "terroris" genoem het.

De Klerk is nog verdraagsaam en sal dit sekerlik ignoreer, maar ons ken mos vir Buthelezi teen dié tyd. En "hond" is juis een van die sterkste skelwoorde in Zoeloe.

'n Mens wonder nou hoeveel lewens Mayekiso se groot bek gaan kos.

Naam en van

BROLLOKS het in sy jongdae 'n meisie geken met die naam Koekie Hall wat lief was vir kort rokkies.

As sy buk, sien jy haar naam en haar van.

Dis hoekom PW vir Mandela ontmoet het

EEN baie belangrike gebeurtenis waarvoor Mandela nie dié week gepraat het nie, en waarvoor nog nooit berig is nie, is die ware rede waarom PW Botha in Julie 1989 vir Mandela ontmoet het.

Dit was die regstreekse gevolg van 'n ultimatum deur Mandela. Hy was woedend omdat die regering na 'n lang gesloer vroeër daardie jaar op hul woord teruggegaan het om Walter Sisulu en die andere teen nie later nie as Mei 1989 vry te laat.

'n Ontstoke Mandela het toe gedreig dat as Botha sou weier om hom te ontmoet, hy die verbreking van daardie en ander beloftes wêreldkundig sou maak. Mandela het gewen. Een van die eerste gebeure wat sou aandui dat die magslinger stadig besig was om van die regering na die ANC te swaai.

Agenda en die nuus

Die wyse waarop *Agenda* vroeër die week van die skokkendste politieke nuusgebeure hanteer het, bewys weer eens dat jakkals van haar maar nie van vel verander nie.

Verlede Vrydag bars vier nuusbomme: Die staat vermoor Goniwe en drie ander aktiviste; die polisie beplan nog steeds politieke moorde; 'n regter se telefoon word afgeluister; en dan is daar natuurlik die korrupsieskandaal van 'n staatsdepartement.

Twee dae later konsentreer Freek Robinson op koel en professionele wyse op die korrupsie en Kodesa. Dit was belangrik, maar beteken dit nou dat koelbloedige moorde deur die staat, terreur en blatante ondermyning van ons regstelsel eenvoudig geïgnoreer moet word? Net omdat swartmense en geen witmense nie dood is?

Onwillige gees

Net so eienaardig was Robinson se hantering van die Kodesa-paneel met Ken Andrew, Tertius Delport, Thabo Mbeki en Ben Noubane.

Uit sy vrae aan Mbeki was dit duidelik Robinson het nie sy huiswerk behoorlik gedoen nie. Hy het nie Werkgroep 3 se voorstel behoorlik gelees nie.

Maar belangriker nog, waarom het hy nie meer aandag op Delport in die ondervraging toegespits nie? Want dit is tog bekend dat die regering se onbuigsame weiering om effektiewe gesag aan die nuwe strukture toe te ken aan die wortel lê van die skaakmat die afgelope ses weke.

Nugter weet hoekom Robinson vir Delport so maklik laat wegkom het. Dis eenvoudig nie sy styl nie. Of is dit 'n geval by die sogenaamd hervormde SAUK dat die gees gewillig, maar die vlees swak is?

Burokratiese onvermoë

Dit was 'n neerdrukkende ervaring om verlede Vrydag 'n deel van die Goldstone Kommissie se ondersoek na geweld op die treine by te woon.

Conrad Meyer, vervoer-ekonoom en hoof van die Suid-Afrikaanse Spoorpendelkorporasie, het die hele dag gebruik om 'n memorandum aan die kommissie toe te lig.

Twee aspekte versterk 'n mens se vrees dat die oorweldigende meerderheid van blanke staatsamptenare heeltemal onvoorbereid is op die spanninge wat noodwendig met die oorgangsfase gepaard gaan. Verder is die meeste ook geestelik en emosioneel onvoorbereid om die krisis rondom geweld te hanteer, wat snelle optrede vereis en nie deur burokratiese reëls vertraag kan word nie.

Ek was verstom dat die grootste deel van die ondervraging deur die advokaat van die polisie gewentel het om dié vraag: Wie is verantwoordelik vir wet en orde op die treine en stasies, Spoomet of die polisie?

En terwyl die mense nog steeds op die treine sterf, is lang tegniese argumente gevoer oor die vertolking van sekere wette en wie moet verantwoordelikheid aanvaar - en tussen bakboord en stuurboord word alle wetlike en morele verantwoordelikhede ontduik.

Burokratiese onkunde

Ewe skrikwekkend was dieselfde antwoord deur Meyer met eentonige reëlmaat op vroeë advokate vir die Kommissie en die ANC. Hulle wou weet of hy dink Spoomet het wel dringend genoeg aandag aan die situasie gegee.

Soos klokslag kom die antwoord: Ons het gedoen wat redelikerwys van iemand in ons posisie verwag kon word.

Deur die drie uur lange getuienislewering het 'n mens deurgaans die indruk gekry dat dit die belangrikste vir Spoomet was dat hulle wetlik korrek opgetree het. Ek het nie die indruk gekry dat hulle besef hoe groot en tragies die probleem werklik is nie.

waar eindig korrupsie en waar begin begunstiging?

vra SAMPIE TERREBLANCHE in dié kritiese kyk na die Nasionale Party wat al 44 jaar aan bewind is

Sampie Terreblanche

O P 26 Mei sal die Nasionale Party die 44e "verjaardag" van sy bewindsoorname in 1948 vier. Hopelik sal daar nie 'n 45e verjaardag wees nie.

Daar gaan skaars 'n maand verby sonder dat sommige van die kierangs van die NP se wanadministrasie oor die laaste 44 jaar uitbraai. Die NP het met sy apartheidstelsel, wanadministrasie, nepotisme en sy begunstiging nie alleen die legitimiteit en stabiliteit van Suid-Afrika in gedrang gebring nie, maar bykomende ongelykhede geskep wat nie maklik reggestel sal kan word nie.

Onlangs al die hoopgewende dinge wat sedert 2 Februarie 1990 gebeur het, laat die teenstrydige strategie wat konsekwent deur die NP-regering gevolg word, ernstige vrae oor De Klerk se hervormingsmotiewe ontstaan. Aan die een kant bedryf die NP onderhandelingspolitiek en verwag van die ANC dat hy met groot redelikheid en offervardigheid die NP se voorstelle vir 'n regstaat sal aanvaar sodat die belange van die NP en sy ondersteunende bourgeois establishment na wense beskerm kan word.

Aan die ander kant bedryf die NP en sy slaafse media meedoënlose verkiesingspolitiek téén die ANC - en ander "linkses" - waardeur hulle vermoëns onder verdenking geplaas word en hulle so swartgesmeer word dat die see hulle nie kan afwas nie.

'n Mens wonder waar die NP se kleinerende partypolitiekery ophou en waar sy onderhandelingspolitiek begin. Of is die hoofsaak vir die NP om die ANC in 'n verkiesing te klop, soos Pik Botha gesê het ná hy as Transvaalse leier van die NP verkies is?

VERANTWOORDELIKE POLITICI sal nie met verkiesingspolitiek begin voordat 'n grondwet in "posisie" is om die middelpuntvlietende kragte van dié soort politiek in toom te hou nie. Verkiesingspolitiek in 'n grondwetlike vakuum kan maklik tot groter geweld én chaos lei.

Die NP se regeringskip het tydens sy bewindsvaart van 44 jaar só baie ballas opgegaan dat dit onrealisties is om te verwag dat die stuurliu van dié skip die stormagtige vaart na 'n egte demokratiese Suid-Afrika sal kán aanpak - selfs al sou hulle bereid wees daartoe. Boonop is die NP ongeneë om ballas as ballas te erken en om dit oorboord te gooi.

Die herhaalde pleidooi dat die NP nie alleen apartheidsmatreëls moet skrap nie, maar die uitbuitende karakter van apartheid moet erken, 'n skuld belydenis daarvoor moet doen en hom uitdruklik tot restituisie en regstellende optrede moet verbind, bly steeds op dowe ore val. Só iets pas klaarblyklik nie by die gevestigde belange en die morele oortuigings van die NP se bourgeois establishment nie.

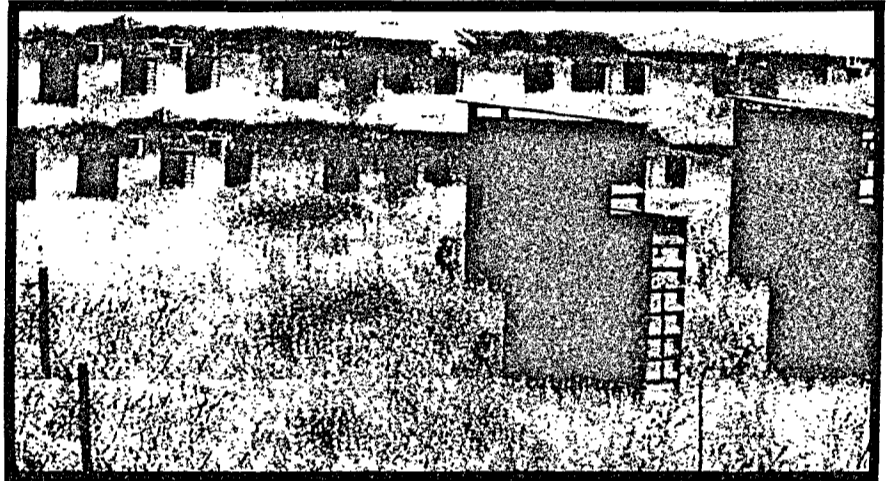
'n Mens sou seker met reg kon verwag dat die NP en sy ondersteunende media met die nodige ootmoed die nuutontblote korrupsie sou erken, sou betreur en verantwoordelikheid daarvoor sou aanvaar.

Skokkend genoeg vind "Dawie" - die politieke kommentator van Nasionale Pers se hoofkoerante - in die nuutontblote korrupsie 'n geleentheid om weereens daardie soort twyfelagtige partypolitiekery te bedryf waarvoor die betrokke rubriek berug geword het.

Ons moet onthou dat sowel die NP as Naspers hulle voortdurend daarop roem dat 'n simbiotiese broederskap-verhouding al dekades lank tussen hulle bestaan. Ons moet ook onthou dat Naspers volgens Ton Vosloo optree as "pleitbesorger vir ons eie Suid-Afrikaanse nasieskap, allesinsluitend met die groot geheel voorop" en dat hy publiseer vir 'n "voller Suid-Afrika"!

Ons moet ook onthou dat *Die Burger* - wat verantwoordelik is vir die "Dawie"-rubriek - die politieke vlagskip van Naspers én die NP van Kaapland is.

OP 9 MEI BENUT "Dawie" die jongste korrupsie-skandaal van 'n ou apartheid-departement om die KP sarkasties te koggel dat hy na dese nie daarin sal slaag om apartheid te laat herleef nie. Wat se logika is dit? Bestaan daar in Naspers-

kringe dan nie 'n greintjie deemoed oor die gemors wat NP-regerings stelselmatig oor 44 jaar in dié land aangevang het nie?

Maar die klein partypolitiekery van "Dawie" teen die "linkses" is veel erger. Nadat lord Acton aangehaal word oor absolute mag wat tot absolute korrupsie lei, word die volgende sin geskryf:

"Dis 'n les wat gedurig ingeskerp moet word, ook by diegene aan die linkerkant van die politieke spektrum wat hygend na politieke mag strewe en hul snoet in die trog van die magsetel wil kry."

Goeie magtag! Indien die woord "ook soos ander" voor "in die trog" was, sou die sin nog onaanvaarbaar gewees het, maar sou dit darem op groter realisme gedui het.

Indien "Dawie" se standpunt verteenwoordigend is van die deursnee NP-ondersteuner - vóór of ná sy blootstelling aan Naspers-propaganda - het ons rede om baie swaarmoedig te voel oor die kans om 'n billike bestel vir al Suid-Afrika se mense te vestig.

'n Mens hoef nie 'n lid of 'n pleitbesorger vir politieke partye aan die linkerkant van die politieke spektrum te wees om erg gebelg te wees oor "Dawie" se neerbuigende hooghartigheid nie. Dit skreeu darem ten hemele wanneer "linkse partye" - wat hoofvennote by Kodesa is - by implikasie as varke voorgestel word wat hulle snoet(e) (onverdiend) in die trog van die magsetel probeer kry. Boonop word dié voorstelling gedoen deur 'n senior segsman van 'n "simbiotiese broer" van die NP, wat oor 44 jaar ruim voordeel getrek het, ruim bevoordeel en polities begunstig is deur die magstrukture wat deur die NP met twyfelagtige metodes in stand gehou is! Wanneer mense die aanspraak van die sogenaamde "linkses" op deelname aan die "magsetel" in sulke

brute taal bedenklik probeer voorstel soos "Dawie", kan dit juis die "linkses" aanspoor om die mag te probeer gryp.

DIT WORD TEREK ERKEN - én gevrees - dat die korrupsie wat opnuut blootgelê is, maar net die puntjie van die ysberg is. Aansluitend hierby het die NP dekades lank met 'n uitbuitende apartheidbeleid volhard, beleidsmatreëls gevolg wat die ekonomie ernstig geskaad het én 'n omvangryke patronaatnetwerk uitgebou wat nog steeds - in belang van die NP en sy bourgeois establishment - in stand gehou word. Ná jare van wanadministrasie is dit boonop nie so maklik om te bepaal waar die dun lyn tussen korrupsie en begunstiging loop nie. Wanneer 'n totale stelsel voos word, verdof dié skeidingslyn des te meer.

Indien De Klerk ontslae wil raak van die oormaat ballas aan korrupsie, begunstiging en hooghartigheid wat oor 44 jaar aangepak geraak het, sal hy jare nodig hê... maar só lank gaan die NP-skip nie vlot nie. Terwille van 'n spoedige oorgang na 'n nuwe Suid-Afrika, moet die oorboordgooi van die ballas maar liefst aan 'n nuwe skeepskaptein oorgelaat word. Dan kan dit sommer gelyktydig met regstellende optrede plaasvind.

Hoe daar in sekere kringe nog steeds teenkanting teen regstellende optrede kan wees, gaan gesonde verstand te bowe. Die menige voorbeelde van strukturele blanke begunstiging en swart agterstelling skreeu hardop vir omvattende regstellende optrede.

(Sampie Terreblanche is professor in ekonomie aan die Universiteit van Stellenbosch)

a little heaven away from the

hell

When unrest started tearing
Alexandra apart, a band of
 rastas from the township headed
 for peace. **LUCKY KHUZWAYO** visits
 their new home

(Pic: BRETT ELOFF - Southlight)

WHILE hundreds of panic-stricken residents of Alexandra have been chased from their homes, traumatised by violence and terrified by gunshots from dusk to dawn, there is a small haven of peace and brotherhood in a grove of trees just outside the township, not far from the West Bank.

Here a band of rastafarians have made their home - and here they intend to stay until the hellfire finally dies out in the strife-torn township.

"Our culture does not allow us to mingle with warring factions," says Isaac Tafari (his rasta name: his real name is Mzwandile Setheni), one of the first rastas who came to this spot in 1988 to find refuge from the prevailing confusion.

"People are being used out there to throttle each other," says Tafari. But he is not surprised: "Unabated killings that rage both through rural areas and townships have been prophesied centuries ago," he says.

So the rastas started their small exodus.

"We are the servants of Jah, like the twelve disciples of Christ who were sent out to spread the message to the gentiles," says Tafari. "People in a city are in a shit and hell - there is no unity in the township.

"The residents in the township do not respect each other, brother. Neighbours there hardly help those who are destitute - instead they laugh at them. Sharing what we have among ourselves, is what we are practising here."

WE ARE TALKING inside Tafari's workshop-shack. On the wall hangs a picture of emperor Haile Selassie, who is revered by most rastafarians. There's a pile of blankets in the corner. At the entrance one's eyes are greeted by Tafari's hand-made pot-plant containers, bicycles, motorbikes, windmills and even helicopters made from fence-wire. Next to his completed handiwork there is a candle stand with marijuana seeds.

The rastafarians of this little brotherhood, who have grown into a mini-community, constantly quote from the Scriptures - but take a swipe at Christianity.

"No-no, we don't believe in Jesus, but in the Almighty Jah," says Tafari. "We praise the most High, Jah (for God)."

("I'm sick and tired of the easy schism's game, you die and go to heaven in Jesus name..."), sang the late reggae singer Peter Tosh in a duo with another reggae giant, Bob Nesta Marley.)

"We have never been harrassed since we came here," says Tafari. "We are well and safe, no threats whatsoever. Whoever evicts us from this place without assuring us of a safer and more quiet place, would be unacceptable."

"It is of course an undeniable veracity that cops behave in various manners," a dedicated fellow-rastaman adds.

"Some are hostile to us," says Tafari, "because they confiscate our ganja if they catch us smoking red-handed. Others are our good friends who know that we are equally dignified, and we hold such people in high esteem."

WHILE WE ARE talking, a young rasta boy comes running in to report that "Babylon" (the police) are coming.

"Let them come, there is no ganja around," Tafari reassures him.

Before the two policemen enter the "workshop" shack, they shout greetings: "Hallo, Rasta!" (as if rasta is his name).

"Hi, Mr Cops," responds Tafari.

"Can you give one of these free of charge?" says a policeman pointing at the windmills.

"No, Mr Cop, you must pay R35, Jah man," says Tafari.

A few minutes later, the policemen greet and disappear in the direction of the township.

At first, Tafari tells me when they have gone, the Rastas-in-the-bush formed an all-male community. "Today some of us have been joined by their sweethearts. A place without a woman is like a kitchen without a knife."

He laughs. Meanwhile one of the rastawomen is cooking over a wood-fire while she smokes her zol. While the township residents have to fork out a few rands to buy wood, the rastas simply cut down a few trees. A few days later the dried trees will be ready for the fire.

The rastas quench their thirst with fresh cool water from a well nearby. There are no toilets, but the bushes provide privacy. Everybody seems to enjoy the country life just outside the city. The shacks are covered with colourful graffiti in the rastas' lingua franca.

"Owing to the severe drought that has stricken the country, we could not plant some vegetables and probably some few ganja plants," says Tafari.

How do they survive?

"Most Rasta brothers are unemployed, apparently because of their dreadlocks, says Tafari. "In this camp only two rasta brothers are employed. The rest depend on the work of art and craft."

The dexterous and self-sufficient Tafari, who originally comes from the Cape, makes a living through selling his handiwork.

"Those who are not skilled in craft yet, take the completed orders to the customers in town," says Tafari. His customers, especially whites, are most impressed by his work, he claims.

Tafari hopes that the rastas still in the township will sooner or later follow suit and join their community.

"People in the township may learn from us how to live peacefully and in unity," says Tafari.

Maybe he saw me wondering about the two youths who have left their homes and joined them as "dedicated" rastas. "We will demand that the government build us schools where rasta religion will be accepted," says Tafari.

van opheffing tot

Twintig jaar of so gelede was die Afrikaner Broederbond 'n allermagtige organisasie wat kerk, staat en gemeenskap byna na willekeur beheer het. Wat is sy invloed vandag? **HENNIE SERFONTEIN**, skrywer van *Brotherhood of Power, an Exposé of the secret Afrikaner Broederbond* (1979), vertel van die AB se beginsels en ontwikkeling tot by vandag se nuwe Broers. Die skrywer was in 1963 verantwoordelik vir die heel eerste openbare onthullings oor die AB, toe die Sunday Times vir die eerste maal dokumente van die organisasie gepubliseer het

die beskeie geboorte van 'n sinistere seekat

DIE Afrikaner Broederbond (AB) is in alle opsigte 'n elite-groep - hulle word die "super-Afrikaners" genoem, leiers in die samelewing wat deur die jare saamgebind is deur twee filosofiese beginsels: Christelik-Nasionalisme en die idee van 'n unieke Broederskap wat 'n intieme, eksklusiewe samehorigheid tussen hulle bevorder.

Feitlik die hele kabinet (met uitsondering van die Engelssprekendes) is lede van die AB, asook sowat 75 persent van alle NP-LP's en minstens 50 persent van die drie Afrikaanse kerke se predikante.

Alle rektore van Afrikaanse universiteite; die direkteurs-generaal van die staatsdepartemente en hul adjunkte; die hoofde van groot Afrikaanse ondernemings soos Perskor, Nasionale Pers, Sanlam en so meer; die hoofde van Afrikaanse skole en sekere senior onderwysers sal feitlik almal lid van die AB wees.

Die AB is op 5 Junie 1918 in Malvern, Johannesburg, gestig by die huis van Danie du Plessis, later hoofbestuurder van die Suid-Afrikaanse Spoorweë.

Die destydse voorsitter, dr JC van Rooyen, en die sekretaris, Ivan Lombard, het in 'n openbare verklaring in 1944 die rede vir die stigting soos volg gestel: "Die Afrikaner Broederbond is gebore uit die diepe oortuiging dat die Afrikanervolk in dié land geplant is deur die hand van God, bestem om as 'n aparte volk met sy eie roeping te oorleef."

Die AB "is gebore uit die nood van die Afrikanervolk", is gesê. Dit was maar skaars 16 jaar ná die verwoestende Anglo-Boereoorlog, toe duisende brandarm Afrikaners wat hul plase verloor het as arbeiders na die stede gestroom het. In die politiek, in die landsadministrasie en in ander sektore het die Afrikaners gevind dat hul Engelse medeburgers op hulle neersien en op alle vlakke teen hulle diskrimineer.

Ongeag mense se oordeel en veroordeling van die AB in later jare, bly

die feit staan dat die stigting van dié organisasie 'n skreiende aanklag was teen die skynheiligheid en dubbele standaarde van die Engelssprekende Suid-Afrikaners van daardie jare wat die beleid van die 50/50 Afrikaner/Engelse samewerking verkrag het.

MAAR NAAS DIE onmiddellike opheffing van die Afrikaner het die AB ook 'n ambisieuse politieke oogmerk op lang termyn gehad. In 'n geheime omsendbrief van 16 Junie 1934 spel Van Rooyen dit só uit: "...ons hoofkommer is of die Afrikanerdom sy uiteindelijke doel van dominansie in Suid-Afrika sal bereik... ons oplossing vir Suid-Afrika se probleme is dat die Afrikaner Broederbond Suid-Afrika regeer."

Hendrik Verwoerd, jare lank 'n lid van die Uitvoerende Raad (UR), het dit by AB-byeenkomste ewe blatant uitgespel dat die AB beheer moet verkry oor alles waarop dit in elke sfeer van die samelewing sy hande kan lê. Hy sê: "Lede moet mekaar help om bevordering in die staatsdiens te verkry, of in enige ander sfeer van bedrywigheid waar hulle werk, met die doel om belangrike administratiewe posisies te verkry."

Selfs die AB se grootste vyand sou die organisasie se proses van magsinfiltrasie tot op hede nie beter kon beskryf as dié Verwoerd-uitspraak van die veertigerjare nie.

Van die dertigerjare tot heel onlangs was die AB se doel dus tweeledig: die opbou en die handhawing van 'n aparte, blanke Afrikanervolk en die vestiging van Afrikanerdominansie en 'n Afrikanerregering in Suid-Afrika.

Die AB se mag en invloed is deur baie jare heen in die geheim opgebou deur 'n stelsel van uitgesoekte lede in alle vertakkinge van die samelewing: die politiek, die regering, die staatsdiens, universiteite, die weermag en die polisie, die landbou, kultuur - ja, selfs in sport.

Die basiese strategie is om lede jonk te werf wat óf in 'n belangrike beroep is óf na bevordering in 'n sleutelpos op pad is. Bevordering hang veral in die staatsdiens,

Die eerste Uitvoerende Raad (1918) van die Afrikaner Broederbond. Staande van links na regs: DHC du Plessis, J Combrink, H le R Jooste. Sittende van links na regs: LJ Erasmus (sekretaris), HJ Klopper (voorsitter), ds Wm Nicol (ondervoorsitter) JE Reeler (penningmeester) (Uit: *Brotherhood of Power* deur JHP Serfontein)

die akademie en die kerk daarvan af of die betrokke mens 'n Broer is. Gebeur dit egter dat 'n man wat nie 'n Broer is nie, wel tot 'n pos soos direkteur-generaal of hoof van 'n maatskappy bevorder word, dan word hy summier as Broer gewerf om 'n AB-greep te verseker.

MET DIE NP se magsoorname in 1948 was daarskaars 2 000 lede. Op die hoogtepunt van sy mag en invloed in die "goue jare" van Verwoerd en Piet Meyer, AB-voorsitter en "toevallig" ook hoof van die SAUK, was daar sowat 8 000 lede saamgetrek in sowat 600 selle - of afdelings soos die AB dit noem - van 20 tot 25 lede elk.

Teen die einde van die Vorsterjare in 1978 was daar minstens 12 000 lede in sowat 800 selle. Volgens Pieter de Lange is die AB-ledetal nou 'n volle 20 000, nadat sowat 4 000 van die 12 000 lede in 1982 bedank het - die meeste omdat hulle KP-ondersteuners was. In die laaste jare het die AB 'n uiters intensiewe werwingsveldtog gevoer.

Die AB-selle vergader elke maand op

'n vaste dag, byvoorbeeld die derde Donderdag. By so 'n byeenkoms word die omsendbrief van die hoofkantoor in Johannesburg gelees en bespreek, en dikwels sal 'n "kundige" Broer hulle oor 'n bepaalde saak toespreek.

In der waarheid is dit deel van 'n proses om die lede se denke in 'n bepaalde rigting te stuur en te vorm - wat die laaste 40 jaar sonder uitsondering ondersteuning vir die besluite en toepassing van NP-beleid behels het.

Die selle vorm deel van streeksrade en nege gebiedsrade. Die hoogste gesag is die Bondsraad, wat elke twee jaar vergader en saamgestel is uit verteenwoordigers van die streke en gebiede. Hulle kies die UR. In die begin het dit uit net twaalf lede bestaan - in die omgang bekend as die Twaalf Apostels. Vandag bestaan die UR uit tussen 13 en 20 lede.

Sedert 1972 was die voorsitters Andries Treurnicht, Gerrit Viljoen, Carel Boshoff en nou Pieter de Lange.

In die huidige UR sit mense soos Tjaart van der Walt, prof

oerheersing

magtige broederkring of geheime dinksrum?

WATER invloed het die AB vandag? Ná die wegbreek van die Konserwatiewe Party in 1982 en die gevolglike bedankings uit die Afrikaner Broederbond (AB), verteenwoordig die organisasie sowat 50 persent van die Afrikaners. In dieselfde mate dat die NP nie meer die groot meerderheid van Afrikaners verteenwoordig nie, het ook die AB se invloed afgeneem.

Maar dan sê Broers vir jou dat hul 50 persent die mees invloedryke Afrikaners van alle sferes insluit.

Volgens AB-bronne het die unieke bande tussen die AB en die NP-leierskap sedert die dae van Verwoerd en Vorster verander. As 'n mens onthou dat toe Verwoerd in 1960 geskiet is, Piet Meyer die enigste mens was wat daardie aand saam met sy vrou by hom toegelaat is, besef jy hoe heg die AB-NP alliansie was. 'n Voorste AB-lid sê: "Die ou intieme verbintenis tussen die AB en die NP het verwater. Die AB het van 'n baie invloedryke organisasie verander in 'n meningsvormende organisasie vir sy lede."

Hy verduidelik hoe die verhouding tussen die AB en die NP-regering nou in belangrike opsigte verskil van vroeër, veral van sy unieke goue jare met die intieme samewerking tussen Meyer en Verwoerd: "Onder Vorster was die verhouding dikwels gespanne vanweë die steun van belangrike elemente in die AB vir die HNP en verkrampes binne die NP.

"Maar in die beginjare van die Botha-bewind was die AB weer die naaste aan die regeringsleier sedert die Verwoerdjare, totdat die sekurokrate 'n magsgreep verkry het. Die AB was byvoorbeeld regstreeks en intiem betrokke by die voorbereiding en toepassing van die hervormingsplanne wat in 1983 hul beslag in die driekamer-parlement gekry het.

"Die AB het ook 'n belangrike rol gespeel om die weg voor te berei vir die aanvaarding van die belangrike beleidsveranderinge op die NP se federale kongres van Julie 1989."

Sedertdien, sê die lid, is daar egter nie

sprake van dieselfde AB-betrokkenheid by die regering se strategiese en politieke beplanning as sewe jaar gelede nie. Die AB het min of glad niks te doen gehad met die onderhandelingsproses en beleidsaanpassings sedertdien nie.

Dié ontwikkeling is nogal ironies, want Staatspresident FW de Klerk is in hart en niere 'n Broederbonder. Sy oupa, die predikant WJ de Klerk, en sy pa, die kabinetsminister Jan de Klerk, het baie jare lank agter die skerms 'n belangrike rol in die AB gespeel.

TWEE VOORBEELDE bewys treffend dat die AB min te doen gehad het met De Klerk se snelle skuiwe sedert einde 1989 - wat ook dié organisasie onkant betrap het. "Toe De Klerk aankondig dat die groepsgebiedewet summier afgeskaf gaan word, was daar pas 'n omsendbrief uit waarin die voor- en nadele van afskaffing bespreek is, maar waarin die AB basies by die status quo bly staan," vertel die AB-lid.

Dan is daar die AB se sogenaamde grondwetlike voorstelle in 1990 wat die basis sou gewees het in die besprekings op die NP-kongres die einde van daardie jaar. In werklikheid kom daardie "AB-voorstelle" uit die kantoor van Gerrit Viljoen, destyds nog minister van Staatkundige Ontwikkeling. Dis met die oog op die onderhandelingsproses vir die regering opgestel deur senior amptenare wat beslis nie Broers is nie.

Die voorstelle het via Viljoen hul weg na die AB gevind. Daar het dit die grondslag gevorm vir 'n sogenaamde "AB"-studiestuk aan lede - om so agter die skerms steun te verkry vir 'n meer "liberale" beleidsbenadering op die NP-kongresse.

Dit is 'n klassieke geval van hoe die AB in werklikheid deur die NP gebruik word om in die geheim aanvoorwerk te doen. Die NP is in beheer, met die AB sy ondergrondse arm.

Die AB-lid verduidelik dat dit sedert einde 1989 in werklikheid De Klerk en die NP-leierskap is wat die AB agter hulle aangesleep het - soos hulle trouens met

die wit kiesers gedoen het. Teen die middel van 1990, verduidelik hy, was daar onder AB-lede nog steeds sterk teenstand teen 'n meer liberale politieke beleid. "Op sy beste was die meerderheid van AB-lede sentristies, en werklik radikale verligtes 'n klein minderheid," sê hy.

DIE AB AS sodanig het ook weinig of niks met die onderhandelingsproses te doen nie. Hoewel sekere AB en gewese AB-lede sedert 1987 in die geheim kontak met die ANC gehad het, was dit ten behoeve van die PW Botha-regering en nie die AB nie. Daar is aan senior NP-lede teruggerapporteer en nie aan die AB nie.

Dit is blykbaar ook 'n mite dat Pieter de Lange en Gerrit Viljoen 'n besonder noue vertrouensalliansie het omdat Viljoen sy voorganger as rektor van die RAU en as AB-voorsitter was. "Die verhouding tussen die twee is baie koeler as wat algemeen geglo word," is aan my gesê.

Viljoen se uitlatings op die Kaaplandse NP-kongres in Oktober 1990 word as baie betekenisvol beskou. Viljoen het die kongres meedeel dat "die NP nie vir die AB wag om met voorstelle te kom nie. Die NP as 'n party moet begin om die leiding te neem met nuwe planne en om self aksies te begin."

Viljoen het ook gesê as vorige AB-voorsitter meen hy die AB het 'n "werklike probleem met sy eksklusiewe lidmaatskap".

Viljoen se uitlatings is destyds gesien as 'n erkenning deur die NP-leierskap dat die bestaan van 'n AB met geheime, eksklusiewe Afrikaner-lidmaatskap in 'n tyd van revolusionêre politieke veranderinge op pad na 'n nie-rassige bedeling besig is om vir die party 'n verleentheid te word.

DIT BETEKEN EGTER beslis nie dat daar nie steeds baie belangrike samewerking tussen die NP-leiers - almal AB-lede - en die AB plaasvind nie, veral ten opsigte van die kwessie van Afrikaner-oorlewing en die

die HNP in 1970, 'n sekere spanning tussen die pragmatiese Vorster en die verkrampde Piet Meyer was.

Die AB het egter by geleentheid belangrike insette in die politieke debatte binne die NP gelewer, maar op versoek van die NP-leierskap. 'n Geheime organisasie wie se lidmaatskap onbekend is, kan natuurlik as meningsvormer agter die skerms - sonder dat die publiek weet waarvandaan die idees kom - 'n belangrike bydrae lewer om beleidsverandering voor te berei.

Dit het gebeur rondom die sportbeleid van die vroeë sewentigerjare en een of twee keer later met die nuwe grondwetlike voorstelle in die tagtigerjare.

tot die dood is hulle gebind

GEHEIMHOUDING tot elke prys is die hoeksteen van die AB. Daarom word lede vooraf eers versigtig gekeur - aanvanklik sonder hul medewete. Daarna word die name van die voorgestelde lede in die maandelikse nuusbriewe gesirkuleer en aan die sakevergaderings voorgelees.

Mits daar geen besware is nie, word so 'n nuwe lid dan in 'n uiters plegtige godsdienstige seremonie ingesweer en tot lewenslange absolute geheimhouding verbind.

Aan die begin van die insweringseremonie word 'n psalm-versing - byvoorbeeld Psalm 146:1 of Psalm 130:3. Dan volg 'n gebed en 'n "kort gepaste teks uit die Skrif", volgens die insweringformulier.

Eers word die aspirantlid se volle name deur die voorsteller voorgelees, dan moet hy 'n voorlopige onderneming gee dat, sou hy nie die aand tot die AB toegelaat word nie, hy niks wat hy van die AB en sy lede te wete gekom het aan enigiemand sal bekendmaak nie.

Die voorsteller sê dan, ná die onderneming tot "strengste geheimhouding, kan die volgende aan jou bekendgemaak word". Dan volg 'n baie kort en bondige uiteensetting van die strewes van die AB, wat glo dat die Afrikanervolk deur God geroepe en in dié land gevestig is.

AB-LEDE, WORD verduidelik, is mense "wat strewes om die beste wat in ons volk is te verteenwoordig en te dien". Die doel is om 'n eenheid onder alle Afrikaners te vestig wat "die welsyn en bevordering van alle belange van die Afrikanervolk wil bevorder".

Dit word gevolg deur twee sprekers wat elkeen om die beurt drie maal kortliks uit die formulier voorlees wat van die AB-lid verwag word: dat hy "die opbou en onafhanklikheid van die Afrikaner in die kulturele, ekonomiese en elke ander sfeer sal bevorder".

Nadat die aspirantlid bevestigend hierop geantwoord het, word hy versoek om 'n aantal dinge te onderneem. Dit behels om die Afrikanervolk deur die AB in alles waarvoor dit staan, lojaal en eerlik te dien en "om absolute geheimhouding van sy eie en die lidmaatskap van andere" te verseker.

Ten slotte moet die aspirantlid onderneem: "Om al jou geloftes as bindend tot die dood, selfs al word jou lidmaatskap opgehef, te aanvaar."

Daarna word die aspirant-lid finaal met dié woorde ingesweer: "Wees sterk in die liefde van jou volk, wees sterk in die diens van jou volk."

Daarna word hy 'n handdruk gegee as bewys van die "onbreekbare band" tussen die nuwe lid en die ander AB-lede.

Andreas van Wyk van Stellenbosch, die Transvaalse LUK Olaus van Zyl, en Gert van der Westhuizen, predikant van die NGK in die Groote Kerk, Kaapstad. Naudé Botha, oud-leier van die Nasionale Jeugbond, is die afgelope twintig jaar die sekretaris.

DIE HOOFKANTOOR is in die gebou Die Eike in Aucklandpark, Johannesburg - maar op die oog af sien 'n mens geen teken dat dié invloedryke organisasie daar gehuisves word nie. Amptelik is dit die kantore van die FAK en sekere van sy 2 500 "kultuurorganisasies" soos die ATKV en die ATKB.

Dis hoe die AB werk - deur die FAK,

wat volgens die AB se eie dokumentasie die organisasie se "openbare arm" is. Die FAK en ander "kultuurorganisasies" is dus eintlik niks anders as front-organisasies van die AB nie.

Dit sou dus nie onbillik teenoor die AB wees nie om sy werkwyse en infiltrasiemetodes te vergelyk met 'n seekat wat sy tentakels in elke sfeer en organisasie landwyd ingedring het nie - van die stede tot die kleinste dorpie, van die kabinet tot die moderature van die kerke.

Die AB was in alle opsigte altyd 'n "stut"-organisasie van die NP - soos PW Botha dit al in 1968 genoem het - hoewel daar soms, soos met die wegbreek van

19 behoud van soveel Afrikaner-innvloed as moontlik op vele terreine in die toekoms.

Ministers woon soms AB-vergaderings by of spreek dit toe. Iemand soos De Lange, tesame met senior UR-lede, sal De Klerk so elke ses maande besoek of privaat deur hom ingelig word.

Een voorbeeld van die oogmerke wat die AB en die NP gemeen het, is dat dit inderdaad De Lange was wat 'n aantal jare gelede tydens sy bedanking as rektor

aangekondig het dat hy hom gaan wy aan die skepping van 'n nie-rassige alliansie van Afrikaners met die gematigde swart meerderheid. Dit het samewerking behels met Inkatha, die ZCC en andere - wat ook die NP se huidige oorlewingstrategie is.

DIE AB SE werksaamhede en werkwyse het deur die jare heen hoegenaamd nie verander nie. Lede word steeds op dieselfde wyse gewerf, steeds plegtig

ingesweer met 'n godsdienstige seremonie en lê steeds 'n eed van geheimhouding tot die dood af.

Geheime vergaderings vind maandeliks plaas, omsendbriewe word ontvang, studiestukke oor belangrike politieke en ander aktuele sake word gelees en bespreek, en so meer. Kortom: die geheime indoktrinasië- en propagandasjien werk soos altyd.

Binne AB-geledere is daar 'n intense debat oor die organisasie se rol in die

toekoms. Die vraag is of dit 'n verdelende groep gaan wees deur geheim te bly. Of gaan dit as 'n ope organisasie werk en 'n openbare drukgroep vorm om Afrikanerbelange te beskerm?

Die sleutel tot die AB se krag en invloed was natuurlik die geheimhouding van lidmaatskap. De Lange verduidelik die historiese rede daarvoor, maar sê nie wat hy self dink nie. Sy bewerings dat die AB-beraadslagings vertroulik is soos dié van 'n direksie of kerkradsvergadering,

is 'n skewe vergelyking.

Uit sy antwoord op die vraag oor die toelating van vroulike lede - dat "ek graag sou wou sien dat die Broederbond uit Broers bestaan" - lyk dit of vroue nog lank sal moet wag om lidmaatskap te verkry. Hoewel De Lange sê die AB "wil in die toekoms meer van ons gespreksdokumente bekend maak", lyk dit tog of hy soveel moontlik van die status quo wil bly behou.

Maar meer verligte AB-lede vra: Sal die

vertrouensverhouding in 'n toekomstige tussentydse regering nie geskaad word nie as dit bekend word dat die NP-leiers daarin nog steeds tot 'n eksklusiewe, geheime, seksistiese, wit Afrikaner-organisasie behoort? Hoe regverdig hulle in 'n nuwe Suid-Afrika lidmaatskap van 'n geheime organisasie noudat selfs die SAKP in die openbaar werk?

Daar wag dus belangrike en hopelik spoedige besluite op die AB in die dae vorentoe.

Die Conquest 16-klep Sport. Gaan jy 'n toeskouer bly?

Lekker om na te kyk, dit is die Conquest 16-klep Sport wel. Hoe anders, met kleur-gekoördineerde syskorte, agterwindvin en truspieëls, 'n besondere binne- en op-sionele fabriekgemonteerde 14" allooiviele?

Maar dis 'n Sport waarin jy bedrewe moet wees. Agter die Sport se soepel vorm sit die 16-klep 4-AF enjin met sy smalkop, dubbelnokas ontwerp wat meer wring-krag teen laer r/min lewer. Die vergasser het 'n dunlug-drukkompensator wat brandstof bespaar sonder om werkverrigting te knou. En dit alles word sportief gestuur deur uitmuntende hantering.

Dan is daar Toyota se betroubaarheid en naverkoopdiens, deur onafhanklike navorsing bewys as verreweg die beste, en die opsie van 'n verlengde 1-, 2- of 3-jaar waarborg.

Nou moet jy vinnig besluit. Jy kan op die kantlyn bly staan, of jy kan inklim en saamspeel. Met 'n Conquest 16-klep Sport.

Alles loop reg, altyd reg
TOYOTA
CONQUEST

Conquest 1300S; Conquest 1300GS; Conquest 1600LS Outo; Conquest 1600RS; Conquest 16-klep Sport; Conquest RSI Dubbelnokas 16.

* Hier met opsionele allooiviele.

LINDSAY SMITHERS-FCB T1992A

'n graad in rekenaarwetenskap sonder 'n rekenaar!

Die universiteite regoor Afrika word bedreig deur 'n totale ineenstorting, soos blyk uit referate wat by 'n konvensie van die Instituut vir Reformatoriese Studies oor "Afrika na bevryding - versoening, reformasie en ontwikkeling" by die Potchefstroomse Universiteit vir CHO gelewer is. **INA VAN DER LINDE** het dié konferensie bygewoon

Dis nie asof Afrika nie 'n tradisie van hoër opleiding het nie. Die oudste universiteit ter wêreld is nie in Europa of Amerika nie, maar in Kairo. Dit is die Universiteit van Al-Aghar wat reeds in die 10e eeu tot stand gekom het.

Die universiteite van Parys en Oxford het eers in die 13e eeu tot stand gekom. Dr John Orkar van die Christian Reformed World Relief Committee in Jos, Nigerië, sê toe die universiteitstelsel na die res van Afrika begin uitbrei het, was dit algemeen aanvaar dat universiteite die plek is waar standpunte deeglik nagevors en getoets word voordat dit as gesaghebbend aanvaar word.

Vandag, sê Orkar, is daar 'n sigbare agteruitgang in die gehalte van opleiding. "Daar word gesê dat geen onderrig, geen navorsing meer aan ons universiteite plaasvind nie. Afrika-universiteite word met agterdog bejeën en as moeilikheidsmakers bestempel wat dopgehou moet word. Die beskuldiging is dat dié universiteite irrelevante leerplanne het en dat die gemeenskap geen belang het by wat in die 'ivoortoring' gebeur nie."

Groot kommer heers oor die snelle agteruitgang van akademiese standaarde.

"Om relevant te wees tot nasiebou, moet universiteite streng by die hoogste standaarde van akademiese uitmuntendheid hou, wat daarop gemik is om gegradueerdes te lewer wat positief en betekenisvol tot die ontwikkeling van hul gemeenskappe kan bydra. Dit is nie vandag meer die geval nie."

Universiteite lewer mense wat nie akademies opgelei is om hulle bevolking te dien nie. Studente lewer verhandelings wat hulle nie in staat is om te verdedig nie. Gespesialiseerde navorsing en kreatiwiteit is afwesig.

Dr Godfrey Nguru van die Daystar University College in Kenia sê tradisioneel is universiteite die plek waar nuwe gedagtes deur boeke, intellektuele diskoers en navorsing gebore word. "Dit is waaroor vakkundigheid gaan. En dit is wat ons vandag aan universiteite in Afrika verloor het."

WAT HET GEBEUR? Die meeste van die probleme kan herlei word na die swak ekonomiese toestande in die meeste Afrika-lande, die gebrek aan belangstelling van die breër gemeenskap en onbehoorlike regeringsinneming in universiteitsake, sê Orkar en Nguru.

'n Gebrek aan geld is die grootste enkele faktor wat hulle uitwys. In die meeste Afrika-lande is universiteite regeringsbesit. Die regerings befonds die universiteite en daar is selde geld van private fondse, skenkings of klasgelde.

Dié geldtekort lei tot 'n gebrek aan opleidingsgeriewe, boeke en toerusting. Die meeste biblioteke is swak toegerus en boonop met verouderde boeke, en

weinig vaktydskrifte en joernale. Studente word gedwing om staat te maak op stukke wat deur die dosente voorberei en verkoop word. Daar is 'n gebrek aan kantore, teaters en lesingsale. Lesingsale wat gebou is vir 50 studente, moet tot 400 huisves. Die gelukkiges kry staanplek binne, maar ander moet buite die deur staan en probeer hoor wat 'n lektor sonder 'n luidsprekerstelsel probeer sê. "Daar is 'n tekort aan lesinare en laboratoriumtoerusting. Studente wat rekenaarwetenskap studeer, voltooi hulle kursusse sonder om een keer 'n rekenaar te sien," sê Orkar.

Daar is 'n tekort aan professionele en akademiese personeel, en 'n uittog van gekwalifiseerde personeel na private instansies.

Orkar sê in baie gevalle berus bevordering, afdanking of oorplasing van personeel op die grondslag van politieke verbintenisse, stamverwantskappe of persoonlike kontakte. "In Nigerië is van die beste professore betrokke in die politiek. Daar is regstreekse party-politieke mededinging vir verkose poste, of betrokkenheid by vakbonde en drukgroepe op akademiese vlak, die aanstelling van onbelangstellende politieke akademici as hoofde van universiteite, fakulteite, departemente en navorsinginstite."

ORKAR PRAAT VAN ONGEBREIDELDE akademiese plagiata, 'n gevolg van ontoereikende navorsingtoelae en swak opvoedkundige geriewe. "Die gevolg is dat dié universiteite minderwaardige werk lewer wat mank gaan aan enige oorspronklikheid of relevansie."

Hy maak sterk uitsprake oor immoraliteit wat hoogty vier. "Behalve studente met lae akademiese kwalifikasies, lewer universiteite al hoe groter oeste gegradueerdes wat immoreel, oneerlik, promisku en korrupte sosiale skobbejakke is wat net 'n negatiewe bydrae tot die samelewing kan maak."

Nguru trek die verband tussen politieke toestande en universiteitstandaarde: "Na bevryding is die meeste Afrika-lande óf deur militêre diktators, óf eenparty outoritêre leiers regeer. Dit het gelei tot die wanbestuur van die ekonomie, die skuld krisis, laer lewenstandaarde, armoede, magmisbruik, onverdraagsaamheid, en die verkettering en stilmaak van andersdenkendes. Die universiteite het hulle outonomie verloor toe hulle tot nasionale instite verklaar en bestuur is volgens die giere van die diktators - wat hulself as kanseliers aangestel het."

Maar tye is aan 't verander. Orkar sê dis noodsaaklik dat die belangrike rol wat universiteite in die samelewing te speel het, erken word. Behoorlike finansiële regeringsteun is noodsaaklik, maar dan moet individue en organisasies ook 'n bydrae begin lewer.

tussen die kaap en kairo lê

Die res van Afrika vestig hul hoop op Suid-Afrika en Egipte om die vasteland ekonomies te stimuleer. Maar dan sal Egipte, net soos Suid-Afrika, met volle oorgawe déél van Afrika moet word, skryf **SAMPIE TERREBLANCHE**, pas terug van Egipte.

Ek het onlangs 'n konferensie in Kaïro bygewoon en kans gekry om heelwat van die stad te sien te kry. Dit is een van die grootste stede ter wêreld met 12 miljoen inwoners en nog 3 miljoen mense wat die stad daagliks van buite binnekom.

Komende van die Kaap het Cecil John Rhodes se idee om 'n spoorlyn van Kaap tot Kaïro te bou nog altyd my verbeelding beetgepak. Hy het dié spoorlyn as 'n eerste stap beskou in die omvangryke Britse imperialistiese droom van 'n "verenigde" Afrika as deel van die Britse Ryk.

Rhodes moet 'n baie verbeeldingryke en ambisieuse man gewees het. Dit is in vandag se wêreld nogal moeilik om aan Afrika as 'n "verenigde" Britse kolonie te dink met Kaapstad as 'n suidelike en Kaïro as 'n noordelike hoofstad daarvan.

Drome sterf egter nie so maklik nie. Die idee van 'n hegte georganiseerde Organisasie vir Eenheid in Afrika (OEA), waarvan Suid-Afrika 'n volle lid sal wees en waarin Suid-Afrika en Egipte sleutelrolle moet speel om die Donker Kontinent van ekonomiese ondergang te red, het in die laaste tyd weer sterk na vore getree. 'n Mens moet seker ernstig aandag gee aan die vraag of die nuwe Kaap tot Kaïro-gedagte nie dalk meer realisties en (ekonomies) meer lewensvatbaar is as Rhodes se imperialistiese idee nie.

Terwyl ek in Kaïro rondgelopen het, het ek gou besef dat Egipte net so min 'n tipiese Afrika-land is as Suid-Afrika. Suid-Afrika het sedert die 17e eeu in 'n "verlengstuk" van Wes-Europa ontwikkel en word polities en ekonomies steeds deur wit "Europeërs" beheer wat dit in vele opsigte bedryf asof dit 'n Eerste Wêreld-land is.

IN DIE 16E EEU het Egipte deel van die Ottomaanse Ryk geword en dit het eeue lank onder die sultan van Turkye se beheer gestaan. Aan die einde van die 19e eeu het Egipte ook 'n soort Britse kolonie geword en in dié hoedanigheid redelike ekonomiese welvaart beleef.

Die ontwikkelinge wat die laaste drie tot vier eeue in Suid-Afrika en Egipte plaasgevind het, het tot gevolg gehad dat albei dié lande hulle gesigte van Afrika weggedraai het - die een kyk steeds na die Westerse wêreld en die ander een sal

seker vir altyd (met ten minste een oog) na die Arabiese wêreld kyk. Dit is seker hoog tyd dat albei besef dat hulle - of hulle nou daarvan hou of nie - 'n hegte deel van die kontinent vorm.

Oor die mate waarin Suid-Afrika en Egipte die res van Afrika nodig het vir hulle voorspoed en heil kan 'n mens seker argumenteer. Maar een ding is wel seker: die res van Afrika het Suid-Afrika sowel as Egipte nodig vir sy reddingspoging.

Maar juis hiér lê die knoop. Beskik Suid-Afrika en Egipte enigsins oor die vermoë - in 'n Organisasie vir Afrika Eenheid wat van die Kaap tot in Kaïro strek - om 'n wesentlike bydrae tot die ekonomiese redding en oorlewing van die res van Afrika te lewer?

Ek dink ek het darem 'n taamlik goeie idee van die ekonomiese potensiaal van Suid-Afrika. Ek het 'n vae idee gekry van die ekonomiese potensiaal waaroor Afrika beskik. Ek weet die res van Afrika is baie slegter daaraan toe as Suid-Afrika en Egipte.

Diegene wat dink dat Suid-Afrika en Egipte die res van Afrika - in 'n soort "verenigde" Afrika - van ekonomiese ondergang kan red, bedien hulle waarskynlik met 'n meer vergesogte en meer ambisieuse idee as Cecil John Rhodes se "Cape to Cairo"-idee. So 'n idee is darem te gek vir woorde.

DIEGENE WAT SO hoog opgee oor hoe Suid-Afrika die lokomotief vir ontwikkeling in Afrika kan word (met of sonder Egipte se deelname) speel met vuur. Sulke praatjies blaas die onrealistiese verwagting wat reeds bestaan, net verder aan.

Die verwagtinge wat die res van Afrika omtrent 'n post-apartheid Suid-Afrika

köester, ken blykbaar geen perke nie. 'n Goeie voorbeeld het ek verlede jaar in New York ondervind. 'n Taxi-bestuurder uit Marokko het - terwyl hy met helle vaart deur New York se strate jaag - sy hande triomfantlik in die lug gegooi toe hy hoor ek kom van Suid-Afrika en uitgeroep: "Africa's hope!"

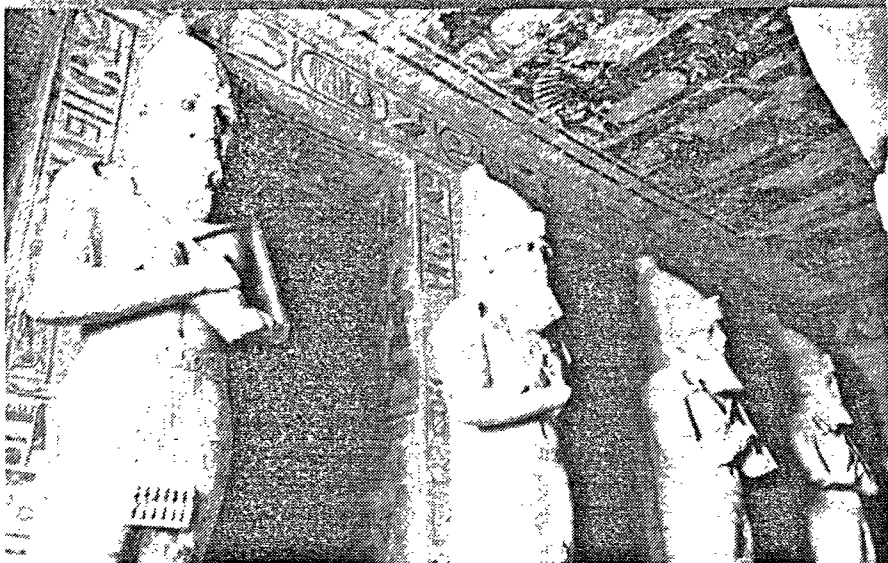
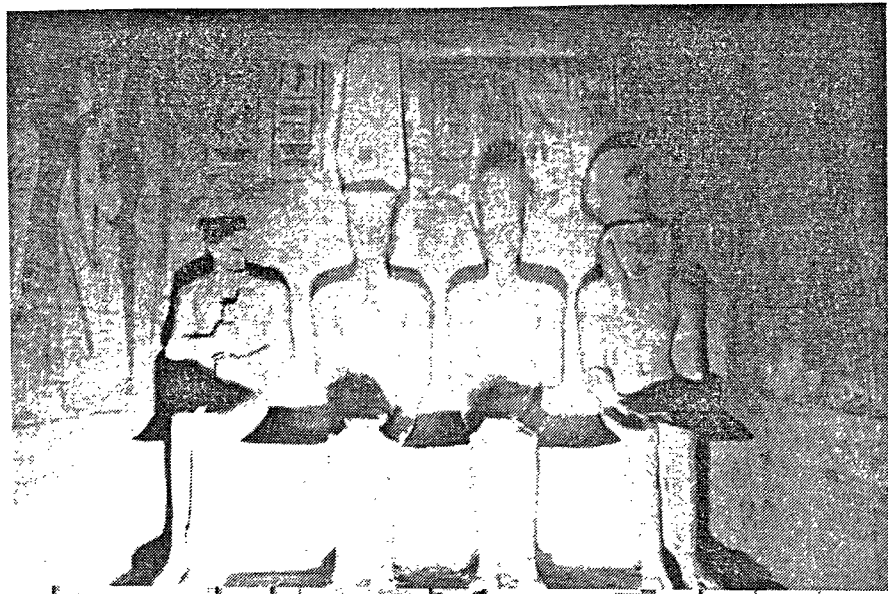
Kom ons bou so gou die tyd daarvoor geleë is diplomatieke bande van "Cape-to-Cairo" sonder om vir 'n enkele oomblik grandiose idees te vertroetel oor hoe 'n "ontwikkelings" van die Kaap tot Kaïro Afrika ekonomies kan red. Rhodes se "C-to-C" misleiding was erg genoeg. Die "C-to-C" misleiding waaraan Pik Botha homself skuldig maak, kan baie erger blyk te wees.

Toe ek die storie van Rhodes se onvoltooide "C-to-C" spoorlyn by die konferensie vertel, het 'n ANC-

afgevaardigde beweer die ANC het in die dae van die "militêre offensief" wel daarin geslaag om 'n ondergrondse verbinding van "C-to-C" te bou. Of dit so was, weet ek nie. Binnekort begin die SAL met 'n lugverbinding na Kaïro. Wie weet, dalk word Rhodes se spoorlyn van die Kaap tot Kaïro tog eendag gebou, maar met meer beskeie motiewe.

Uit 'n gesprek tussen die Suid-Afrikaanse afgevaardigdes en die Egiptiese minister van buitelandse sake blyk dit dat Egipte ook graag verhoudinge met 'n nuwe Suid-Afrika sal wil normaliseer. Dit is egter gou duidelik dat die Egiptenare hulle nie aan die soort opportunisme wil skuldig maak waaraan Nigerië hom skuldig gemaak het nie. Nietemin sien hulle uit na goeie "C-to-C" verhoudinge. 'n Droom sterf nie maklik nie.

die toekoms

selfs die piramides swig voor die tyd

AS daar één ding is wat deur al die besienswaardighede van ou Egipte in en rondom Kaïro gesimboliseer word, dan is dit die verskynsel van tyd en die pogings van die ou Egiptenare om tyd én die dood te oorwin sodat hulle na liggaam en gees ewigheid en onsterflikheid kon verwerf.

By die piramides van Gizeh staan 'n mens verwonder. As ekonoom wonder ek oor hoe ou Egipte se ekonomiese aktiwiteite georganiseer was om genoeg opofferings uit die arbeiders te kry om sulke grootse strukture te kon oprig. Ongetwyfeld moet 'n sterk godsdienstige oriëntasie en 'n spontane bereidwilligheid om groot opofferings vir 'n "verre" toekoms te maak 'n groot rol gespeel het om die arbeid vir die bou van die piramides te kon monster.

Die ideologie van die ou Egiptenare moet die teenpool gewees het van die "consumerism" waaraan vandag se mense blootgestel word. Indien die ou Egiptenare maar in die minste sou toegee aan die begeerte na vleeslike en sintuiglike genot in die onmiddellike toekoms, sou hulle waarskynlik nie in staat gewees het om die opofferings te maak wat vir die bou van die "tydlose" strukture nodig was nie.

Die Egiptenare het deur die eeue heen gesê: "Almal vrees die tyd, maar die tyd vrees die piramides." Maar helaas, niks kan die aanslag van die tyd weerstaan nie. 'n Week ná ons 'n Hollywood-agtige "Sound and Light show" by Gizeh bygewoon het, is dié piramides "gesluit" vir herstelwerk. Die pynlike opofferings van die "klipdraers" van ouds was ook vergeefs - die tyd het dit ook agtergehaal.

NAAS DIE PIRAMIDES is daar in die Nasionale Museum in Kaïro baie voorwerpe te sien wat 'n aanduiding gee van ou Egipte se sterk religieuse oriëntasie. Herodotus was waarskynlik reg toe hy beweer het: "The Egyptians are much more religious than the rest of mankind."

Terwyl ander ou beskawings naas hul religieuse geboue en voorwerpe ook dinge van 'n nie-religieuse aard nagelaat het, is dit bykans nie die geval in ou Egipte nie.

Van sowat 3200 vC tot 332 vC (toe Alexander die Grote Egipte verower het), het 31 dinastieë in ou Egipte geheers. Elke dinastie het op 'n eie manier deur beelde, tempels, mummies, gragtombes en piramides hulself probeer "verewig" en "onsterflikheid" probeer verwerf. 'n Mens staan verslae as jy kyk na al die voorwerpe wat simbolies (maar met groot sekerheid) die oorlewing van afgestorwenes in die "ander wêreld" weergee.

Een van die aangrypendste voorbeelde van simboliese "oorlewing" is 'n onlangs ontdekte ongebalseemde mummie van 'n jong vrou wat deur die direkteur van die museum in 'n agterkamertjie aan ons uitgewys word. Dit is sowat 4 000 jaar oud - en niks anders as 'n stuk menslike biltong nie. In sekere sin hét die vrou tjie die tyd oorwin - maar wat het van haar geword?

Daar is 'n ander kenmerk van moderne Egiptiese "tyd" wat ek moet vermeld. Die konferensie was vrot georganiseer. Elke sessie en elke ander afspraak het minstens 'n uur te laat begin. In dié opsig vorm Egipte volledig deel van Afrika en lyk dit asof alles volgens Afrika-tyd geprogrammeer is - alles behalwe die verkeer, wat roekeloos in die strate beweeg asof dit lankal 'n afspraak met die tyd misgeloop het en dit wil probeer inhaal. - SAMPIE TERREBLANCHE

Foto's: SALLY SHORKEND

how can africa get back on its feet?

Africa achieved its political independence but failed to achieve economic liberation, says **BEN TUROK** of the Institute for African Alternatives in Johannesburg. At a conference of the Institute for Reformational Studies on "Africa beyond liberation: reconciliation, reformation and development" held at Potchefstroom University, he looked at the external factors that keeps Africa trapped in a deadly economic stranglehold. Here are his views

DROWEN SICHONE, head of Development Studies at the University of Zambia, places the focus on the peripheralization of Africa, especially in the last decade. He poses two options for the continent: demanding equality in the global system, or withdrawal and turning to self-centred development. He advocates both paths.

Demanding equality is the first option. The principal external factors undermining Africa's performance are the debt burden, adverse commodity pricing on the world market, and the restrictive conditionalities imposed by the International Monetary Fund and the World Bank.

The debt burden is a consequence of the easy money conditions existing in the 1970s when Western banks were flush with the surpluses derived from the OPEC hike in oil prices - which led to offers of soft loans to Third World governments. These were loans, not gifts, and had to be paid back.

Unfortunately, Third World export revenues fell, interest rates on the loans increased and in a few years, Third World governments, and especially African governments, were unable to repay the debts - in some cases not even the service charges on the debts.

Presently the total African debt for Sub-Saharan Africa (excluding South Africa) stands at US \$25.3 billion - which averages 40 percent of total export revenues. In some countries it is much higher, so that almost all income from exports is immediately used to pay for debt servicing abroad. Indeed payments are not even made to the country but are merely book transfers in Northern banks.

BUT THIS DOES not give the total picture of global pressure on the Third World. From 1982 to 1990 there was a net transfer of US \$300 billion from South to North. For Sub-Saharan Africa the figure was US \$156 billion for 1984 to 1990.

Most disturbing was the net transfer from Sub-Saharan Africa to the IMF and the World Bank, which was US \$4.7 billion for 1986 to 1990, despite the claims by these organisations that they are concerned with development in Africa.

Most critics believe that these institutions are more concerned with debt recovery than with economic reform of development. Authors like Sue Branford, an authority on debt, argues that there is actually a "financial war" against the South.

Yet we find the amazing assertion by Michael Clough of the US Council on Foreign Relations that there is an illusion in African countries that "the US will take on Africa's burdens". In fact there is no

such illusion - rather there is a concern that the US, like most Western powers, is no longer interested in the degree of deprivation in Africa.

As to the terms of trade, we are obliged to the Frazer Report on Africa's Commodity Problem, commissioned by the United Nations in 1990, for the true extent of Africa's disadvantage. It states that Africa's non-oil commodity exports earned \$18 billion in 1988, that is 35 percent less than in 1970.

Yet Africa required a \$17.2 billion for debt servicing and \$13 billion for food imports, making a total of \$30.2 billion as against \$18 billion earnings.

THESE ISSUES of debt and terms of trade certainly raise questions about the global system. Sichone goes beyond that to the issue of reparations for slavery and colonialism, but I would argue that we could demand justice around debt and commodity prices.

Should we not call upon the conscience of people in the North against the enrichment of their governments through debt repayments, against the benefits that citizens in the North get through cheap primary commodity imports, and against the exorbitant import duties imposed by European governments on coffee, etc, and which find their way into government revenues?

Furthermore, apart from lower prices, the Third World's share in international world trade has fallen from 28 percent in 1980 to 19 percent in 1986 and it is still falling. The North is increasingly trading with itself, thereby marginalising the Third World. Africa represents a mere 4 percent of annual world trade. It is a rich man's world.

The case for equalising the benefits of the productive activities of the people of Africa throughout the global system is therefore very strong. The principal obstacle to this kind of global solidarity is to be found in the self-interest of the people of the North and in the selfishness of the elites and the governments of Africa. In addition, their flabbiness has allowed the tactics of divide and rule by the North to drain their energies. For instance in the negotiations over debt, the Paris Club represents the joint interests of the North, but they insist on summoning individual African countries and refuse to tolerate joint delegations from the OAU.

AND THEN THERE is the question of restrictive conditionalities by the IMF and the World Bank. Granted that African economies are now in dire straits, partly for the reasons given above, drastic remedial measures are required. But are the Structural Adjustment Programmes imposed

Ben Turok

on Africa by the IMF and the World Bank desirable? Is a devaluation of 10 000 percent forced on Ghana equitable? Is it right that Zimbabwe's dollar should be devalued by 50 percent since the adoption of the current adjustment programme?

Perhaps we need to raise questions about whose authority is being used as the basis for the measures of devaluation, government spending cuts, cost recovery for social services and the rest of the structural adjustment package? To which electorate is the IMF and the World Bank accountable? When did they hold elections? Or consultations with public opinion?

Why is it that Professor Stanley Fischer, former vice president of the World Bank, should attack this very secrecy when he resigned, arguing that the Fund and the Bank operated "with few checks and balances in developing countries"?

These issues require close examination by people of integrity across the world, and their solidarity against powerful institutions like the G7, GATT (General Agreement on Tariffs and Trade), the IMF and the World Bank.

WITHDRAWAL FROM the global system is the second option. Sichone raises the option of Africa withdrawing into itself and moving to self-centred development.

This is the approach favoured in the 1980 Lagos Plan of Action adopted by the OAU and the UN Economic Commission

for Africa (ECA). It is generally accepted that the plan was never implemented, some arguing that Africa's elites have been able to milk the economic relations with the North so that their self-interest militated against the delinkage.

Nevertheless, the continent has deteriorated so much in the last decade, and living standards have fallen by over 75 percent. This has led to serious rioting on an unprecedented scale, political instability, and the fall of one government after another.

Those with a vision of the total picture, have therefore renewed the call for an Alternative Development Strategy based on notions of inward looking and sustainable development, self sufficiency, regional integration and the like. These propositions are linked to democratisation of the political and economic systems based on "people's participation", "empowerment", "democratic process", etc.

Salim Salim, OAU Secretary General, has said: "A society's ability to mobilise its creative abilities and apply them to development is determined largely by its degree of democratisation".

The major question therefore is whether the degree of democratisation sweeping across Africa is likely to lead to a greater capacity to withstand global pressures than before. Can Africa adopt a posture of selective withdrawal linked to an alternative development strategy, to balkanisation and continental co-operation?

vuurwapens

'n warm debat in amerika

Die besit van vuurwapens in Amerika is 'n sensitiewe saak, veral ná die onlangse onluste in Los Angeles.

SYLVIE LANTEAUME doen verslag

WASHINGTON - Die onlangse onluste in Los Angeles - waarin die meeste van die 58 mense wat dood is met vuurwapens geskiet is - het die gaping tussen die voorstanders van vuurwapenbeheer en hul opponente verbreed, in 'n land met 248 miljoen mense en 200 miljoen vuurwapens.

Volgens die National Rifle Association (NRA), Amerika se voorste vuurwapen-organisasie, het dié onluste bewys dat die dra van 'n vuurwapen vir selfverdediging steeds nodig is.

"Die gebruik van vuurwapens deur wetsgehoorsame burgers vir selfverdediging is toepaslik en presies die rede waarom daar 'n tweede amendement tot die grondwet is," sê Mary Sue Faulkner, 'n segspersoon vir die NRA in Washington.

Die tweede amendement lui: "The right of the people to keep and bear arms, shall not be infringed."

"Dié amendement is daar juis vir dié soort situasie," sê sy, en voeg by dat geregsdienaars in die eerste paar uur van die onluste "self gevra het vir selfverdediging".

Maar voorstanders van strenger vuurwapenbeheer, in besonder Handgun Control Inc (HCI), beskuldig die NRA daarvan dat hulle "voordeel trek uit vrees".

HCI sê die dodetal in die LA-onluste sou baie laer gewees het as daar minder vuurwapens op straat was.

"Met streng nasionale vuurwapenbeheer sou daar baie minder bloedvergieting gewees het," sê Gwen Fitzgerald van HCI.

IN DIE ONLUSTE wat in Toronto, Kanada, net ná die LA-onluste uitgebreek het, is nie 'n enkele mens dood nie, omdat Kanada strenger vuurwapenwette as Amerika het, sê Fitzgerald. Sy sê daar is 4 000 vuurwapenwinkels in Los Angeles.

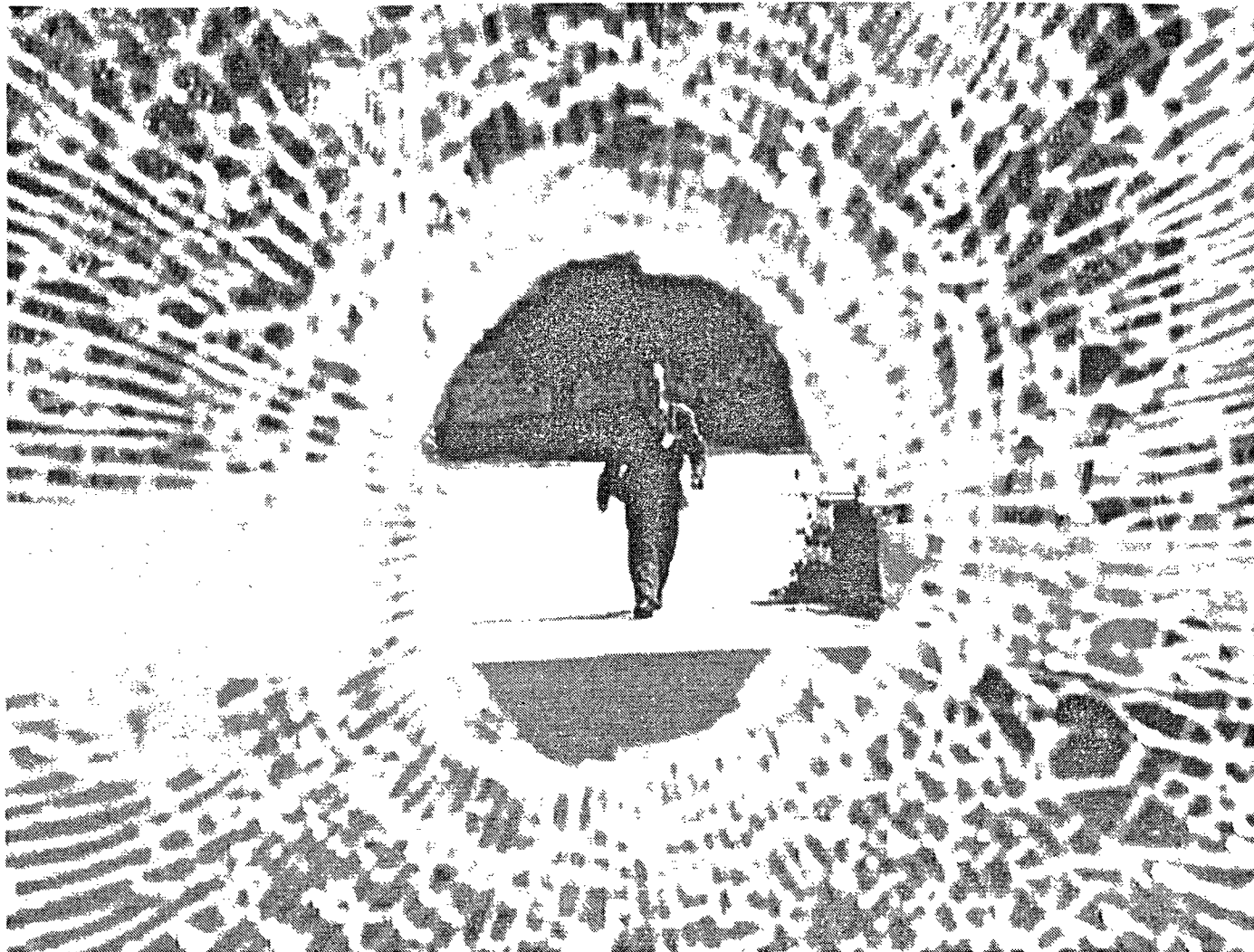
"Daar is 'n ongelooflike las op ons polisiemag," sê Fitzgerald, "maar dit beteken nie ons hoef as 'n samelewing terug te gaan na die dae van die Wilde Weste nie."

Hoewel sy nie regstreeks kritiek lewer op die Koreaans-Amerikaanse handelaars in LA wat op die plundersaars begin skiet het nie, sê sy: "Volgens ons wette is dit nie reg as hulle hul vuurwapens gebruik om hul eiendom te beskerm nie."

Vuurwapens is 'n besonder sensitiewe kwessie in Amerika, waar alle pogings om vuurwapens op nasionale vlak te beheer, misluk het.

Die NRA sê 58 persent van die mense wat handvuurwapens gekoop het - ongeveer 21 miljoen Amerikaners - het dit gedoen om hulself te beskerm. Elke jaar gebruik 645 000 Amerikaners 'n vuurwapen teen 'n aggressor.

Die NRA, waarvan George Bush 'n lid is, verwerp die idee van enige nuwe wetgewing. Want, volgens NRA-literatuur, buitensporig beperkende wetgewing "postuleer 'n outoritêre filosofie van regering wat fundamenteel teenstrydig is met die Individualistiese, egalistiese Amerikaanse etos." - AFP

SARAJEVO, Bosnië - 'n Onbepaalde soldaat van Bosnië gesien deur 'n koeëlgat in 'n busvenster. (Foto: AP)

van toeriste-mekka tot nagmerrie in 48 uur

Is Los Angeles 'n veilige plek om vakansie te hou? Die toeriste is nie meer so seker hieroor nie - en dit kan die stad duur te staan kom, skryf **ALLAN KELLY**

LOS ANGELES - Die ballon het gebars wat Los Angeles betref. Die beeld van swier en plesier wat dié stad dekades lank gekenmerk het, het nou plek gemaak vir 'n beeld van rassehaat en brutale polisiemanne.

Pleks van rolprentsterre wat in hul Rolls-Royces voortsweef deur palmanings, het die wêreld die laaste tyd TV-beelde van dood en verwoesting gesien. En die wêreld het geskrik: Japanse reismaatskappye het toere na die stad gekanselleer en die helfte van die stad se hotelkamers het leeggestaan terwyl 'n aandklokkeël mense van vroegaand tot vroegoggend van die strate gehou het.

Die toeristebedryf het 'n geweldige knou gekry. "Die mense daar buite bly weg, want hulle is nie so seker ons kan Humpty Dumpty weer heelmaak nie," sê Jack Kyser, 'n ekonoom van die stad se Ekonomiese Ontwikkelingskorporasie. "Die meeste dink hy's vir altyd gebreek."

Die stadsvaders het rede tot kommer - die toeristebedryf is Los Angeles se naasgrootste geldmaker. Verskeie sake-ondernemings span nou saam in 'n poging om die verlore skape terug te lok deur hulle te oortuig dit gaan nie so sleg in die stad soos wat hulle vrees nie.

"Moenie alles glo wat jy op TV sien nie," is die boodskap van 'n advertensie wat landwyd in publikasies geplaas word.

"Bel enige tak van die Lister-groep as jy wil weet wat is die ware verhaal en die ware geleentheid wat Los Angeles inhou - en altyd sal inhou," lui die advertensie verder.

Die toerisme-base meen dis veral toeriste van Asië, in die besonder Japan en Suid-Korea, wat afgeskrik is deur die rasse-onluste. Die Koreaans-Amerikaanse gemeenskap was 'n groot teiken van geweld, en die Japannese is ná 'n jaar van "Japan-bashing" weer daaraan herinner dat die stad miskien nie die veiligste vakansieoord vir hulle is nie.

En as net 10 persent minder Japanse toeriste kom kuier, verloor Suid-Kalifornië \$100 miljoen aan inkomste, skat die toeristebedryf.

BY LOS ANGELES se groot toeriste-atraksies - Disneyland en Universal Studios - het kaartjeverkope in die week ná die onluste effens gedaal, maar die bestuurders meen dis hoofsaaklik te wyte daaraan dat plaaslike inwoners verkies het om tuis te bly tot die geweld in die strate heeltemal bedaar het.

"Baie oorsese toeriste kom hierheen op georganiseerde toere wat besoeke aan San Francisco, San Diego en Palm Springs insluit. Hulle kuier in elk geval nie juis in die middestad nie," sê 'n woordvoerder van Universal Studios.

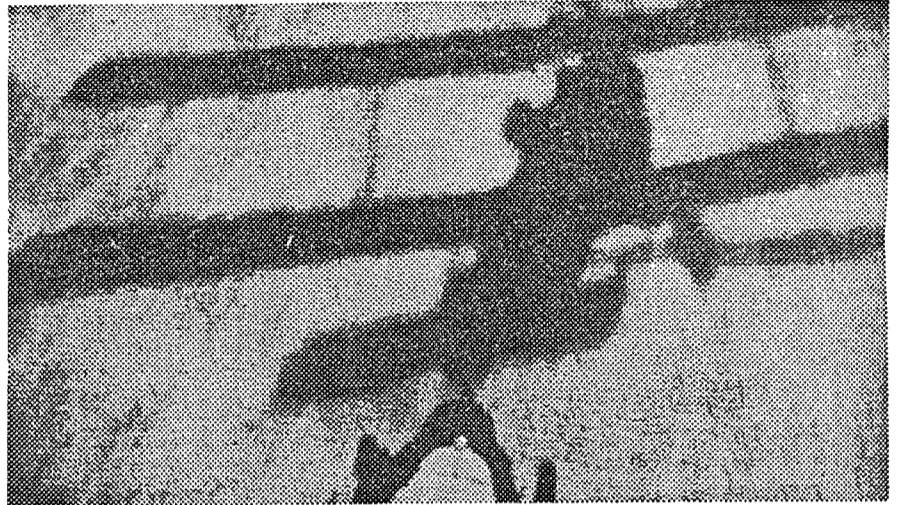
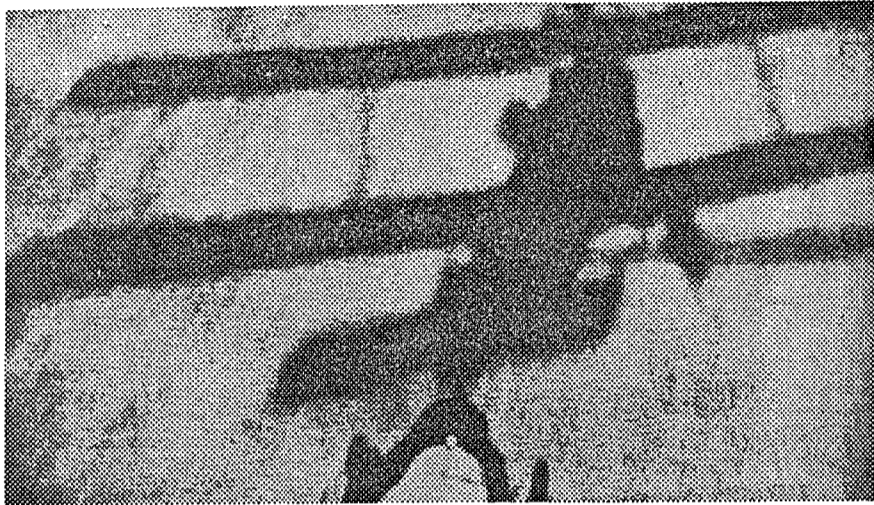
Maar dis nie net die stad se toeristebedryf wat bedreig is nie: Los Angeles is ook lankal 'n gewilde vergaderplek vir konvensie- en konferensiegangers - wat vet winste vir die stad oplewer. Nou kan sommige organisasies dalk verkies om elders aan die Amerikaanse westkus te vergader.

Ook die gesogte Universiteit van Suid-Kalifornië is geraak deur die 48 uur van geweld. 'n Intensiewe veldtog is begin om bekommerde ouers, studente en donateurs te oortuig dat die kampus 'n veilige plek is.

Die universiteit, net langs die gebiede in die middestad waar van die ergste skade aangerig is, is nie deur die geweld geraak nie - maar foutiewe vroeë berigte dat dit ook deurgeloopt het, het kommer gewek.

Op die ou end, sê die meeste toerisme-ontleders, sal geen gerusstellende praatjies of advertensies help om mense na die stad te lok nie, tensy 'n oplossing gevind word vir die bittere rassehaat wat onthul is ná die vryspreking van die vier wit polisiemanne wat die swart motoris Rodney King aangerand het. - AFP

C H I L D R E N P L A Y B U T C H E R

IN the year 1927 when the Mpondos were killing most of their pigs because they believed that the Americans would come in many aircrafts and send down lightning and thunder on all whites until they were burned to death and because they were told that pigs - because of their fat - would attract the lightning and burn all the inhabitants of the hut where there were pigs...

Anyway, in that year, the two sons and the daughter of a nearby farmer had stolen away from the farm and were watching the spectacle of such a pig slaughter. One after the other the animals were held down by a helper and killed by a quick movement of the big butcher's knife. While they were bleeding to death, one of the men held a bowl under the spurting blood because it was believed that such blood smeared on the body made one immune against the lightning to come.

After each killing all the participants in this ritual held up the red side of their ICU cards to heaven thus inviting the Americans to come now and deliver them from the oppression of the whites and from their poverty.

THE SPECTACLE WAS something of a great festival. An occasion in which all the poverty-stricken peasants and workers anticipated their freedom to come, and the death squeals of the pigs who were slaughtered and immediately cooked and served to all family members, friends and bystanders, mixed with the sounds of drums and shouting and singing. Some saw the slaughtering of pigs - who were often seen as "white" animals - as an anticipation of the slaughter of white colonialists which was to follow, and so the men who performed the slaughter went to their task with particular pleasure.

Only one member of the kraal spoke very powerfully against the eating of pork which he said was impure, and infected all those who ate the meat with

impurity. The other members of the kraal laughed at him good-naturedly, because they had eaten pig meat for some time now, and nothing had happened to them. They were not to give up a great feast for the confused ideas of a religious fanatic.

THE THREE CHILDREN who watched the whole procedure from the nearby bushes which completely concealed them from the inhabitants of the kraal, observed with great fascination both the slaughter and the drumming, dancing and singing which accompanied it. Fully involved in their game of spying "on the kaffirs", they completely forgot the time, and when dusk came suddenly they were still in the bush above the kraal. Hastily they beat their retreat into the darkness which descended quickly. When they came home they were given a thorough beating for staying out late, for going down to the "kaffir kraal" and for not informing their mother where they were. Their mother was crying, and saying that she thought that they had been killed, and that they must never do this again.

The next morning, while their father was out looking after the cattle and their mother was bathing the baby, the six year old Frans said to the five year old Hannie: "Let us play butcher!" And Hannie said: "Yes." And they said to the four year old Henning: "You must be the little pig and I will be the butcher, and Hannie is going to assist me." So Frans fetched the big knife from the kitchen and Hannie fetched a bowl and all three of them went behind the house.

Frans said: "But you must take off all your clothes. Pigs do not wear clothes."

"No," said Henning, "I don't want to". "But then we can't play," said Hannie. "You must!"

So they took little Henning and undressed him.

"Right," said Frans, "get down on your knees and your hands like a pig."

"I don't want to do this, it is not nice. Please let me go."

And Hannie said: "Don't spoil the game. Do as Frans tells you."

So Henning got down on his knees, and Frans took the knife and stuck it in his brother's neck, exactly as he had seen it at the kraal. And Hannie held the bowl underneath the neck and caught the blood as it spurted out of the neck into the bowl.

At that moment Henning started to scream like a pig, and the mother heard his screams in the kitchen where she was bathing the baby in a sink bath tub. She let go of the baby, ran to the window, saw the blood and the knife, and stormed out of the kitchen.

WHEN SHE REACHED the three children, she drew the knife out of the child's neck and screamed: "You murderers! you murderers!" And she hit out with the knife towards Frans and the knife slipped through his ribs and onto his heart, and still raging, she hit out towards Hannie and forced the knife into her body as well, and Hannie let the bowl with the blood fall and fell screaming to the ground, where Frans was lying, no longer screaming but pale in his face.

by
peter horn

For a moment the mother looked vacant at the scene, the three children lying on the ground, the blood everywhere, the bloody knife in her hand.

She dropped the knife and remembering the baby, ran into the kitchen.

The baby was no longer breathing, his face turned down under the water.

It lay still.

The mother snatched the baby from the bath, lifted it up and kissed it wildly, trying to make it breath again by pressing her lips against his mouth and forcing her breath into its lungs. But the baby's lungs refused to work, and the baby, still warm from the bathwater, was dead.

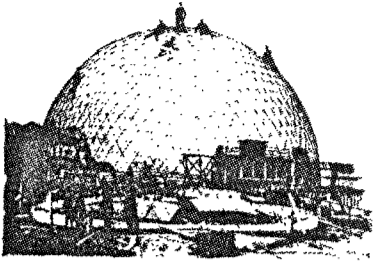
The mother dropped the baby, ran into the yard again, saw the three children no longer breathing in the pools of blood, ran into the kitchen, ran out again, took the washing line from between two trees, got a chair from the kitchen, stood on the chair, fastened the washing line to a branch of the tree and around her neck, and kicked away the chair.

LATER THAT EVENING her husband came home. He saw the three children in the yard and his wife hanging from the tree. He died.

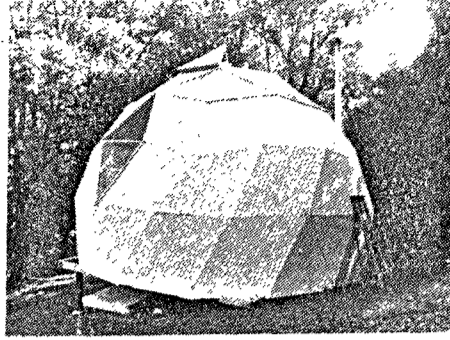
And the last thing he saw was a silver aircraft murmuring through the sky from the Northeast to the Southwest.

SHELDONS

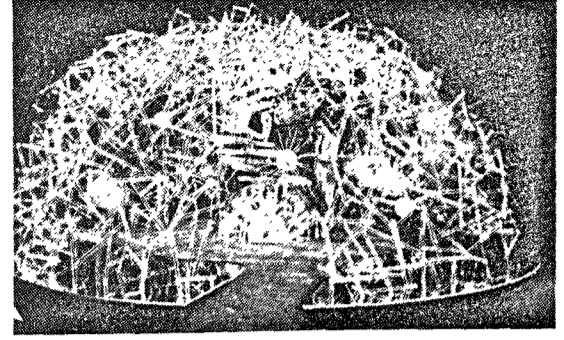
DIE B^oEKWINKEL MET DIE K^oFFIEWINKEL Eastgate, Ingang 5

1.

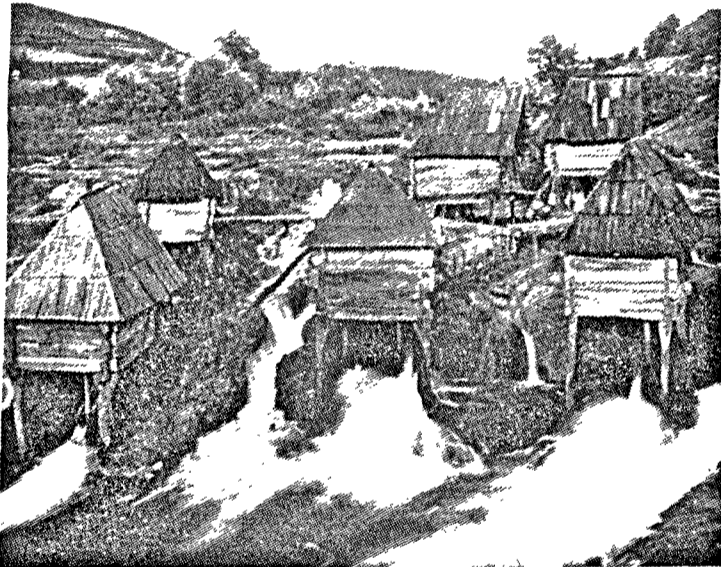
6.

7.

2.

3.

Shelter

SHELTER

Lloyd Kahn (Red)

Shelter Publications, 1990 (R65,95)

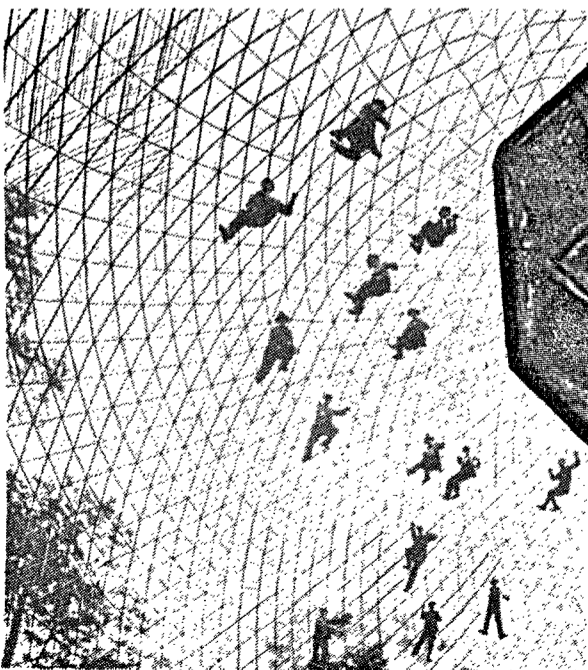
SHELTER is die soort boek wat 'n mens graag wil stuur aan elke mens, komitee, departement of owerheid wat belas is met behuising en die formulering en implementering van bouregulasies, en veral aan diegene wat belas is met die platstoot van plakkerskampe en ander "tydelike strukture" wat nie aan dié bouregulasies voldoen nie.

Shelter is die soort boek wat 'n mens wil laat uitroep: "Wag! Voordat julle weer jul bulldozers aansê om die volgende plakkerskamp om te stoot, omdat dit vir julle so onooglik is, blaai net eers gou deur dié boek. Want as julle nie respek het vir gewone mense wat nie in drie slaapkamer baksteenhuise in suburbia woon nie, sal dié boek miskien kan bydra tot 'n waardering én respek vir die skuilings en strukture wat gewone mense oprig om hulle teen die wind en die weer en die burokrate te beskerm."

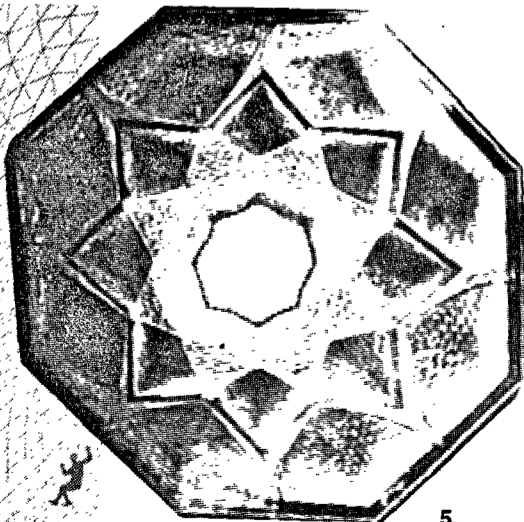
Shelter bring hulde aan die mens se vermoë om dié materiale tot sy beskikking - hetsy dekgras, bakstene, plastiek, sinkplate, palmtakke, houtstompe of -balke, klippe, sooie, hooibale, bamboes, tentseile, riete, karton - vindingryk te gebruik om 'n woonplek te verseker. En 'n woonplek is meer as bloot 'n dak oor jou kop...

Maar *Shelter* is nie uitsluitlik 'n boek ter insae van burokrate nie. Allermens. Met meer as 1 000 foto's van menslike skuilings en huise en woonplekke van oor die hele planeet, en met meer as 250 000 woorde om te verduidelik hoe en waar om dié plekke op te rig en watter materiale om te gebruik, is dit 'n boek vol inligting waarsonder geen argitek, huisbouer, kunstenaar of dromer moet wees nie.

Shelter - met dieselfde aanslag en na dieselfde tradisie as *The Whole Earth Catalogue* - is 'n onveranderde herdruk van 'n boek wat reeds in 1973 verskyn het en waarvan 185 000 kopieë verkoop het. Dit is sedert 1978 uit druk en 'n mens sal moet gou speel of dié herdruk gaan jou ook verby. - RYK HATTINGH

4.

5.

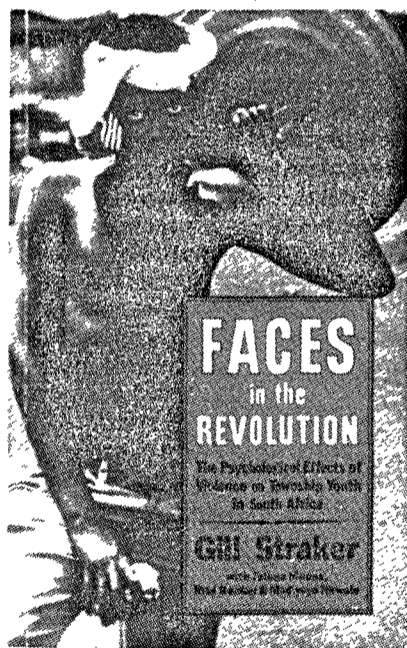
1. Die wêreld se eerste koepelwoning wat in 1922 op die dak van Carl Zeiss se optiese werke in Jena, Duitsland, gebou is. Dit was ook die wêreld se eerste liggewig staalraamwerk. Die uitvinder van die koepel was dr Walter Bauersfeld, hoofontwerper by Zeiss.
2. Banani, 'n dorpie van die Dogon-mense in Timboektoe. Die Dogon se definisie van 'n huis is die mense wat daar woon, en nie die struktuur nie.
3. Houthuise in Joego-Slawië
4. Berlyn 1926, tydens die oprigting van die Planetarium am Zoo.
5. Gewelf by Masjid-e-Jameh, Isfahan
6. Een van 17 eksperimentele koepelhuise wat deur Steve Baer gebou is en wat uiteindelik gelei het tot 'n netwerk van bouers in Amerika wat dié soort wonings voorsien.
7. Model van 'n menslike sel in die Museum of Science, Chicago

'In certain North American societies for example, there are prescribed rituals for handling many common reactions to war. The psychic numbing which accompanies exposure to war is explicitly dealt with in these rituals and in the taboos which have to be observed by returning warriors. They are isolated from everybody except older warriors and are explicitly forbidden to touch or feed themselves or to have sexual intercourse in recognition of the difficulties around intimacy which exposure to violence creates. Their internal numbing is thus externalised and given a shared social meaning.

Purification ceremonies which follow this isolation serve to cleanse warriors of the toxifying effects of exposure to killing. It is recognised that not only is war polluting but that the emotional energy it generates can also be addictive, that warriors will be the people they were before. It is also understood that new roles have to be created for them...'

(From: *Faces in the Revolution*)

heroes in search of a script

FACES IN THE REVOLUTION

The Psychological Effects of Violence on Township Youth in South Africa.

By Gill Straker (with Fatima Moosa, Rise Becker and Madiyoyo Nkwale)

David Philip, 1992

IVOR POWELL

LIKE many another South African township, Leandra had its Warholian fifteen minutes, coming close to fame or notoriety, when events in the farflung settlement reached such a pitch that it briefly made a play for the headlines in the major urban centres of South Africa and even ranked a mention in the great media centres of the world.

In the case of the small squalid township near Secunda in the Eastern Transvaal, those moments of recognition and infamy came during the mid 1980s when, against the backdrop of sustained resistance by the population to attempts on the part of government to relocate Leandra to the homeland of KwaNdebele,

the township exploded in one of the earliest examples of so-called "black on black violence" in the country's recent history. Supposedly a conflict between vigilantes and UDF-supporting township residents, particularly youth, the Leandra war already, by 1986, had most of the hallmarks which identify later cycles of "black on black" violence, like the ongoing IFP hostel dwellers versus residents war in the Reef townships: police partiality towards and widely suspected sponsorship of the politically conservative vigilante organisation; brutal repression towards the UDF/ANC-aligned residents' who formed themselves into the Leandra Action Committee under the leadership of Chief Ampie Mayisa; targeted and brutal assassinations of key leaders on the residents side - culminating in the murder in January 1986, of Mayisa by a vigilante mob, armed with axes, knives and pangas.

It was in the turmoil which followed the killing of Mayisa - a revenge killing on a stray vigilante after Mayisa's funeral, sparking massive retaliation on the part of the vigilantes, significantly selective inaction on the part of the security forces and further attacks and counterattacks - that Leandra achieved its fifteen minutes of shock-horror notoriety.

In most cases once the fifteen minutes is up, the place just goes away, fades like disappearing ink off the media map.

The media are essentially disjunctive and discontinuous in their operation; they are not interested in long unfoldings or in living with problems; they are as short term as the public interest is shallow. And anyway by now the next headline, somewhere else, is exploding.

It is in the first instance because it breaks this pattern, because it challenges the superficialities and the essential coldness of the media's version of events that Gill Straker's *Faces of the Revolution* is of immediate importance.

CALLED IN INITIALLY as professional counsellors when a group of 60 youths - who in the depths of the crisis, took refuge at the Wilgespruit Fellowship Centre - began to show signs of post traumatic stress disorder, Straker and her team took the first cycle of clinical case histories further by conducting a series of follow-up interviews three years later.

The intention in combining and interpreting these two sets of psychological studies is to provide a longitudinal and relatively emblematic kind of picture of what the violence in the townships has actually wreaked in the psyche of South Africa's blacks.

Suprisingly - and Straker is very much at pains to make this point in her analysis - the widely held image of a "brutalised" generation, a Khmer Rouge in the making, proves very far wide of the mark. Only half of the sample investigated show any meaningful signs of having been significantly psychologically scarred by their experiences - which include in many cases such unthinkable extremities as being present during necklacings, appalling tortures at the hands of the security forces, etc - during the hopeless war between the comrades on one side and the security forces and the vigilantes on the other.

In fact she goes as far as to cite with as much enthusiasm as scepticism, the thesis of Frantz Fanon to the effect that, under certain circumstances - relevantly those in which a slow socio-political death such as that suffered by blacks in South Africa, is being challenged by aggressive resistance - violence may actually have positive psychological effects.

IN THE CASES of those youths whom she classifies as "casualties", Straker is careful - as she is in the case of those who emerge as leaders - to qualify her observations with reference to poor socialising, destructive family backgrounds and various other contributory factors.

On one level of course this means that the study ends inconclusively: its methodology cannot adequately isolate the effect of violence from such factors as family *environment*, childhood loss, parental influence, etc.

But on another the scientific or quasi-scientific aspect of the book is its least interesting. The case studies or "vignettes" as they are termed, which make up half the book, tend to make for somewhat tedious reading and are often conveyed in the most pedestrian of writing. Because the observation, as rooted in the essentially clinical situation, is meant to be basically detached, uncommitted, backed up at every point by example, it

proceeds slowly and cannot risk any leaps of the imagination or the intuition. It is also guided by and responds to a rather dull plodding body of traditional learning which implicitly sees things like resistance to a prevailing order as being essentially anti-social behaviours - and therefore problematic and assumed to be socially censured.

In the situation of black

South Africa of course, this is by no means necessarily the case. For blacks, rejection of the inherited social order can only be taken as a sign of positive adaptation to circumstance, a sign of mental health, and not only that, it is something which from the various informal strategies of redistribution of wealth to armed insurgency, is socially condoned and approved.

BECAUSE THE LITERATURE carries a range of prejudices and presuppositions appropriate perhaps to first world contexts - but in such a situation as this one, problems in themselves - Straker has to expend large quantities of energy before she is able to arrive at the common sense viewpoint.

But she does. And once she has finished with the thoroughly unenlightening vignettes of leaders, heroes in search of a script, followers and casualties, who make up the sample, and begins to analyse the her subject in relatively informal, though exceptionally well-informed terms, the book really takes off.

Essentially it argues that the situation is not irredeemable, that the youth of the townships have in most cases avoided irreversible brutalisation and, while in general still maintaining a belief in the effectiveness of strategic violence, have nevertheless maintained an equally strong commitment to humanistic principles.

She also notes that, despite the apparent resilience and independence of township youth as a group - or even class - there remains a strong, if critical dependence on traditional authority structures like those associated with age and role within the nuclear or political family. This characteristic, she argues bodes well for an enlightened future, with careful scriptwriting by both parents and political parent figures.

But, in the end, she warns, considerable damage has been done beyond what can be balanced against the demonstrable strengthening of character and forced growth occasioned by the involvement of the youth in the township war. And she warns that a new government will have to take serious account of these issues in addressing the problems of reconstruction.

If one might doubt the viability of some of the conclusions - Straker's reconstruction rests heavily on such intangibles like the reassertion of family authority, and on such curiosities as intensive justice workshops - one can only applaud the correcting of the wildly skewed image of township youth as passed down to us in the media.

**Die 3de Oorlog
Teen Mapoch**

deur Hans Pienaar
gepubliseer deur IDASA

Normale Prys: R40.00
Onse Prys: R29.99

Book Dealers of Melville
12, 7de Straat, Melville
Telefoon: 726-4054

kos wat jou nie bangmaak nie

(behalwe vir die pryse)

Noudat al hoe meer mense besef mens kán jou doodeet, het dit 'n wagwoord geword om gesond te eet.

Dis die era van die gesondheidswinkel - waar die kosprodukte net kos bevat en nie chemikalieë wat jou gestel kan vergiftig nie. **ESMA ANDERSON** vat 'n mandjie om haar spens te vul - maar kom huis toe met 'n paar bedenkinge oor die hele gedoe van gesondheidbewustheid

THE food, the whole food and nothing but the food." Dié leuse van Fruits & Roots, die gesondheidswinkel in Yeoville, som die beginsel agter gesondheidswinkels op.

As jy in 'n gesondheidswinkel geblikte kokosneut-melk koop, kry jy nét kokosneut-melk - en nie suiker, bestraling, verfyningsprosesse, preserveermiddels, kleurmiddels en geurmiddels op die koop toe nie. Jy hoef dus nie te vrees dat die kos wat jy daar koop 'n allergiese reaksie by jou gaan veroorsaak of jou uiteindelik aan kanker gaan laat sterf nie.

Heelparty supermarkte het deesdae ook begin om kos te verkoop wat mens nie bang hoef te maak nie - soos Pick & Pay, wat selfs 'n Health Hotline begin het met dieetkundiges om mense raad te gee oor voeding. Maar hoewel die supermarkte sommige produkte soos soja en sekere soorte sade goedkoper aanbied, is hulle verskeidenheid taamlik beperk en meer gemik op konvensionele eetgewoontes.

En dis waar gesondheidswinkels werklik vir sommige mense 'n lewensbrood is. Dié winkels bied nie nét kos vir gesondheidsfanatici nie, maar ook vir vegetariërs, mense met allergieë en diabete.

Dis ook nie saai om gesond te eet nie - die verskeidenheid kossoorte is verstommend. As jy grane, sade of bone soek, is daar soorte te kus en te keur: geel split-ertjies, snybone, slaabone, boerboontjies, Mung-boontjies, suikerbone, sojabone, koeskoes (Couscous), polenta, Adzuki-bone, swartoog-bone (black eye bean - 'n witterige boontjie met 'n swart kol wat amper soos 'n oog lyk), dwerg-ertjies en bokwiet.

As jy daar inloop, kan jy amper seker wees jy gaan iets te ete kry waarvan jy nog nie gehoor het nie.

BY BYNA ELKE produk in dié winkels kry jy boonop volledige inligting oor al die bestanddele daarin. Hier kry jy nie niksseggende etikette wat net sê "bevat preserveermiddels" of "kleurmiddels" nie.

Die etikette sê jou nie net wat alles daarin is nie, maar ook hoe dit smaak, watter kosse, kruie en speserye jy daarby kan voorsit, hoe om dit gaar te maak en wat die voedingswaarde daarvan is. Sommige etikette sê jou selfs waar jy verder kan gaan naslaan: "Information in Whole Energy health book by Caryl

Vaughan-Scott".

Al waaroor 'n mens dalk kan kla, is dat die inligting oor die voedingswaarde meer spesifiek kon wees oor hoe hoog die proteïen-inhoud is en wat die versagdigde en onversadigde vet-inhoud is.

Die pryse van die bone, sade en grane wissel van R2,75 tot R7,45 per 500g. Koop jy egter die produkte wat nie die Halaal- of Kosjer-teken wys nie, of dié wat deur die gesondheidswinkel self verpak is, of dié wat jy self kan laat afweeg, is dit gewoonlik heelwat goedkoper. (Sojaboon-hompe wat jy self kan laat afweeg, kos byvoorbeeld amper die helfte minder as dié van 'n bekende gesondheidskos-vervaardiger.)

Dis ook nie net gesonde kós wat mens in dié winkels te koop kry nie. Naas die organiese groente, neut, sade, bone, seewiere, vrugtesappe, heuning, geblikte groentepurees, konfyte, slaaisouse, braaisouse en tees, kry jy ook enigiets van homeopatie medisyne, vitamien- en mineraal-aanvullings en gesondheidsboeke tot tandepasta, seep, skoonheidsmiddels, haarborsels, aromaterapeutiese olies, bywaskerse, terapeutiese skoene, bamboesmandjies om kos in gaar te stoom, toestelle om sade te laat ontkiem, versappers en waterfilters.

En daar's allerhande kruitees - van die meer algemene soorte wat jy ook in die supermarkte kry tot medisinale tees. Vir byna elke kwaal is daar 'n tee: vir beter spysvertering, 'n tee wat moeders help om melk te produseer (die gesondheidsbewuste se Milk Stout), vir nier- en blaaskwale, vir 'n "nervous and senile heart", vir puisies, vir die menopouse, vir rumatiek, noem maar op. Dié medisinale tees kos tussen R10 tot R14,60 vir 70g.

AL WAT EFFENS ongesond raak in dié winkels is die pryse. Dis nogal duur om gesond te eet en gesonde toiletware te gebruik - soms peperduur. Vir 'n 40ml botteltjie kruie-aanroldeodorant (met geen diere-produkte of omgewingskadelike middels nie, aluminium-vry, en met 'n bruinerige kleur wat mens laat wonder hoe dit jou klere gaan vlek) dok jy omtrent R11,50 op. 'n Soortgelyke tandepasta kos R7,50 vir 'n klein buisie, plantaardige sepe verkoop tussen R2,20 en R4,00 vir 75g en 'n nog duurder soort teen R16,95 vir 100g.

Dis lekker om jouself te bederf met iets uit dié winkels, maar 'n mens sidder om te probeer bereken hoeveel dit sal kos as jy nét by dié winkels jou inkopies doen.

Seker dié dat die meeste gesondheidswinkels in meer gegoede woonbuurte voorkom en die armer mense maar tevrede moet wees met goewermensbrood.

Buite die gesondheidswinkels in Yeoville en Melville staan straatkinders (veral snags) rond en bedel. Hulle bekommer hulle nie oor bymiddels nie

- hulle probleem is om net genoeg kos te kry om te bly leef, om 'n paar sente iewers te bedel vir 'n halwe goewermensbrood of 'n pakkie slap chips (en 'n buisie gom om hul miserabele bestaan uit te doof). Soos Bono Vox van U2 sing: "The rich stay healthy, the sick stay poor".

WAT OOK WAAR is, is dat dit by heelparty van die gesondheidswinkels se klante nie meer net gaan oor gesond eet nie. Vir baie mense het gesondheid deesdae 'n obsessie geword wat aan paranoia grens. Van die regulars in die gesondheidswinkels laat dit lyk asof hul hele bestaan om kos wentel - asof hulle nie eet om te leef nie, maar leef om te eet.

Hulle voel verplig om daagliks byna elke soort vitamien en mineraal-aanvulling, knoffelpille, kruitees, olies en middels by die tientalle in hulle kele af te gooi om seker te maak hulle is blakend "gesond".

Nie dat 'n mens hul vrese oor bymiddels te ligtelik moet opneem nie. Daar woed immers lankal 'n hewige debat oor die verband tussen kanker en die inname van sekere bymiddels oor 'n lang tydperk. Heelparty betroubare instansies wys dié gevaar uit (byvoorbeeld die Food and Drug Administration in die VSA).

Die probleem is net dat mens perspektief kan

Sommige van die gesondheidsprodukte wat 'n mens by Fruits & Roots in Yeoville kan koop. (Foto: Gavin Bezuidenhout)

verloor in die gedurige spook-opjaery oor wat byvoorbeeld koffie, suiker of selfs rooibos aan jou kan doen.

Wat help dit jy eet jouself nie dood nie - maar bekommer jou dood?

A BEDTIME STORY FOR ADULTS — AND DEFINITELY NOT A STORY FOR FAIRIES.
CALL NOW: 087 30 22248
R5,97 per minute

(1) BACKDRAFT: Take hilarious instruction from one of the world's foremost flatulence instructors.
087 20 22210
R2,52 per minute

(2) BURPING BONANZA: Win R300 in this sidesplitting belching competition and demonstration.
087 20 22211
R2,52 per minute

(3) THE BARF LINE: A real life vomiting adventure by S.A. leading up chucker.
087 20 22212
R2,52 per minute

VERBAL DIARRHOEA: An insight into the warped mind of a certifiable Lunatic who shouldn't even have a driver's licence.
087 20 22216 R2,52 per minute

YOUR WORST NIGHTMARE: Listen to winning "Worst Nightmare" stories and then you too could win the R300 monthly prize by leaving your worst nightmare on our line.
087 20 22215 R2,52 per minute

MORNING MOTIVATION: A daily dose of Motivation and Success tips to brighten your day and increase your potential.
087 20 22217
R2,52 per minute

PHONE MEDIA
ST 14052/Rev
(011) 402-1580

elmari rautenbach skryf oor die week se tv

'N LAASTE KANS

VWB SE VERKOOPPRYS
STYG BINNEKORT.
SKERP. EN NOU DAT JY
VWB IN JOU HANDE
HET, WEET JY DIT IS 'N
NUUSTYDSKRIF WAT JY
NIE DURF MISLOOP
NIE.
VIR 'N WEEK OF DRIE
HET JY NOG 'N KANS
OM VWB OP 'N
VRYDAGOGGEND BY
JOU HUIS AFGELEWER
TE KRY - OF DEUR DIE
POS AANGESTUUR TE
KRY AS JY BUITE DIE
PWV-GEBIED OF DIE
KAAPSE SKIEREILAND
BLY - TEEN DIE OU
PRYS VAN R110 PER
JAAR OF R60 VIR SES
MAANDE (BTW EN
AFLEWERING
INGESLUIT).
VUL DIÉ VORM
VANDAG NOG IN EN
STUUR MET 'N TJEK OF
POSWISSEL AAN:
VWB VERSPREIDING,
POSBUS 177,
NEWTOWN 2113

NAAM _____

ADRES _____

POSKODE _____

thirtysomething slaan jou op die maag

MISKIEN was dit net ongelukkige toeval - veral omdat albei programme te doene het met die verwerking en aanvaarding van 'n goeie vriend se dood. Maar ná die eerste sien van die nuwe reeks van *thirtysomething* Maandagaand op Bop-TV het die opvolgrees van *The Game*, wat Woensdagaand 3 Junie op TV1 begin (in die plek van *Reap the Whirlwind*), bra vaal en - jammer om dit te sê - 'n bietjie amateuragtig gelyk.

Zwick en Herskowitz se *thirtysomething* is deur sommige mense al as te "selfingenome" bestempel - 'n reeks wat draai om Amerikaanse yuppie-neuroses en sielkundige probleme. Verkeerd. Sien 'n mens dié reeks nou weer ná amper 'n jaar sedert die vorige een op TV1 ten einde geloop het en sonder enige bombardement van publisiteitsmateriaal vooraf, slaan die egtheid, die fyn oog waarmee die skrywers, vervaardigers en akteurs die angst (en ken ons dit nie almal nie), maar ook die vreugdes van die dertigerjare-met-kleuters weergee jou behoorlik vierkant op die maag.

Die reeks begin met 'n tragedie: die dood van een van die hegte groepie vriende. Dié opeenvolgende episode het gewerk met hoe elke mens so 'n trauma verskillend ervaar en probeer verwerk. Wat die episode - en die reeks - so uniek maak, is dat 'n mens nooit kan voorspel op watter manier die skrywers hulle onderwerpe gaan aanpak of uitbeeld nie. Elke keer kom hulle vorendag met 'n totaal ongewone, oorspronklike truuk wat gekombineer word met 'n super-realisitiese uitbeelding van die dikwels chaotiese werklikheid so kenmerkend aan die lewens van mense in die dertigplus-ouderdomsgroep: 'n loopbaan wat gevestig moet word, ekstra verantwoordelikhede met 'n man en vrou wat werk, lenings wat afbetaal moet word, kleuters, dikwels 'n nuwe baba in die huis, reëlings rondom 'n sosiale lewe, 'n huis wat nog in sy restaurasiestadium is, boonop onsekerheid oor 'n selfbeeld te midde van al dié veranderinge...

Dan is die akteurs se spel ook so goed dat dit die reeks kop en skouers bo ander ensemble-reekse laat uitstaan. Wat die keuse van die karakters betref, slaag die skrywers telkens daarin om 'n balans te skep. Teenoor die intense, introspektiewe Michael is daar die lughartige Gary, die onsekere Elliot of die sardoniese Miles. Tog kan geeneen van dié karakters 'n spesifieke etiket om die nek gehang

word nie - daarvoor het elkeen te veel ander fasette.

Sover ek weet, word die derde en laaste reeks van *thirtysomething* later vanjaar op TV1 uitgesaai. Tot dan kan kykers met Bop-TV die reeks om 8.50nm op 'n Maandagaand sien.

game II: net 'n skadu van die eerste?

THE GAME II HERINNER 'n mens - op 'n ongemaklike manier - aan die opvolgtradisie van Amerikaanse flieke. Iets in die trant van *Look who's talking II* of *FX II*. Al die elemente van die oorspronklike reeks is daar, maar dis al of 'n sekere spontaniteit 'n egtheid kort. Annette Hartmann en die dwelms is die mees opvallende voorbeeld in *The Game II*. Alwéér?, wil jy amper vra wanneer die karakter weer eens met geklemde vuiste en 'n vertrekte gesig teen die badkamermuur afgly. Gavin Hood se draftoneel op maat van die ritmiese temamusiek is ook nie meer 'n nuwigheid soos in die eerste reeks nie.

Die tweede reeks begin waar die eerste geëindig het: 'n paar jaar nadat Charlie Bates (Hood) per ongeluk sy beste vriend se dood veroorsaak het met 'n laagvat op die rugbyveld. Sedertdien speel Bates nie meer rugby nie. Wat egter wel 'n groot rol in Johann Potgieter se opvolg storie speel en miskien té gerieflik so, is die toeval. Alles, van 'n sabotasieplan om die "outokratiese Suid-Afrikaanse regering 'n les te leer" tot 'n TV wat aangeskakel word, het "toevallig" met rugby te doene.

Miskien is dié "gebreke" en die rukkerigheid van die regie in die eerste twee episodes weens 'n nimmer-eindigende opeenvolging van kortkort skote (dikwels van goed wat geen werklike betekenis het nie soos 'n motor wat ry) net eie aan die eerste twee episodes. Dalk wou die regisseur, Laurence Lurie, in die eerste twee episodes al die nuwe karakters bekend stel, die onderskeie storie-idees vestig en die kyker vinnig op hoogte bring van wat in die vorige reeks gebeur het. Moontlik het die latere episodes van *The Game II* weer die vonk wat die eerste reeks gekenmerk het.

Daar is beslis aanduidings dat dit die geval kan wees: die uitstekende spel van Gavin Hood, die aggressiewe energie wat Michael Brunner aan die rol van Charlie se pa gee, en die drie nuwelinge

wat bygekom het. Terence Reis speel 'n jong Katolieke priester met 'n spesiale talent vir - raai wat? - rugby; Anton Blake het die soort lean and hungry look van die aarts-fanatikus; terwyl Henriëtte Gryffenberg 'n rol gekry het wat haar soos 'n handskoen pas: dié van 'n lomp, windverwaaide, tog ietwat siniese onderwyseres wat saam met Charlie skool hou.

En les bes is daar twee spelers wat oorbekend is, maar hier hulle akteursdebutte maak. Zane Meas wat Macky speel, bevind hom aanvanklik in Rovigo, Italië, waar hy sowaar 'n groot vriend is van ou Naas, terwyl Tito Lupini, die bekende eienaar van een van die beste Italiaanse restaurante in Johannesburg, een van die spelers is in Macky se span. En albei speel hulleself. Nou ja toe...

van la law tot plaaslike grapmakers

- **TWEE NUWE REEKSE** wat albei môre aand op TV1 begin, is die lang verwagte sesde reeks van *LA Law* om 8.30nm, en heelwat later in die aand, om 11.45nm die plaaslike *Punchline*. Dié program word deur Gordon Mulholland aangebied en word elke week "opgeflikker" deur 'n ander genooide komediant. Russel Sadowsky is môre aand te sien. Volgens Gordon wil *Punchline* nuwe en gevestigde komediant die kans gee om hulle slag te wys. Saam met die genooide komediant ding twee spanne grapmakers met mekaar mee om die snaakste grap te vertel. (Is kort vóór twaalf nie 'n bietjie laat vir dié soort vermaak nie? En is daar steeds geen ander "gevestigde" komediant in die land as Mel Miller, Annabel Linder, Len Davis, Cyril Green en Eddie Eckstein nie? Waar is ons Billy Crystals en Robin Williamse? Mense wat eerder op die vlugheid van hulle tonge en verstand staat maak as die slapeid van hulle gesigspiere. Smaak verskil...)
- M-Net vertoon môre aand om 7nm die Mej Heelal-wedstryd wat vanjaar deur Mej Namibië gewen is.
- Donderdag om 11.30nm op TV1 begin wat na 'n baie interessante reeks lyk, maar waaroor geen inligting beskikbaar is nie: *The World - A Televiston History*.

die proewe was maar 'n los, halfhartige affêre

sê TIM SANDHAM in dié week se Sportrubriek

VERLEDE naweek is 'n rugbywedstryd in Nieu-Seeland vroeg beëindig omdat dit te koud was - die spelers was besig om hipotermie op te doen. Saterdag by Loftus Versfeld was dit nie só koud nie, maar niemand was besig om die plek aan die brand te speel nie. Hoekom sou hulle? Behalwe dat dit vir die meeste van die spelers seker die meeste van die tyd lekker is om rond te hol met 'n rugbybal, was daar bitter min om voor te speel.

Was die Springboktoer na Italië en Roemenië steeds op koers sou dit sin gemaak het om 'n week se intensiewe proewe so vroeg in die seisoen te hou. Met die eerste toets wat eers middel Augustus plaasvind, was daar nie 'n dringendheid onder die spelers te bespeur nie. Met die kanselling van die Roemenië- en Italië-toer sou dit miskien wys gewees het om te herbesin oor die proewe.

Saterdag se hoofwedstryd was 'n los, halfhartige affêre. Pieter Hendriks se drie drieë het aan 'n "touch"-rugbywedstryd tussen 'n paar skoolseuns herinner.

Wat het die keurders wys geword uit dié drie dae (twaalf ure) se rugby? Ten beste het hulle bevestiging gekry van wat hulle reeds weet. Dat Uli Schmidt steeds die beste en vuilste haker is, dat daar geen outomatiese keuses vir die voorry is nie, dat Small en Hendriks tans die beste vleuels is, dat daar baie min te kies is tussen du Preez en Wright op skrumskakel, dat Muller en Venter tans onverbeterlik as senterpaar is, dat daar 'n probleem is om die regte kombinasie uit 'n talentvolle groep losvoorspelers te kies en dat Naas Botha nie meer die speler is wat hy was nie.

Die proewe was nie sonder sy voordele nie. Reuben Kruger en Pieter Nel het aandag op hulle gevestig. Tiaan Strauss en Theo van Rensburg het getoon hoe goed hulle werklik is deur volgehoue goeie spel te lewer. Die spelers het waardevolle geleentheid gekry om die nuwe en gewysigde reëls en die interpretasie daarvan beter te leer ken. Die keurders het kans gekry om van die kleiner bonde se spelers se spelvlak beter te peil.

Die nadele weeg egter swaarder. Die proewe as maatstaf het skade gely deur die afwesigheid van groen-en-goud-aanspraakmakers soos Michael du Plessis, Gerbrand Grobler, Rudi Visagie en André Joubert. Die aantal beserings wat opgedoen is deur top spelers is nog 'n jammerlike nuwe-effek. Dat daar Saterdagand nie 'n Springbokspan aangekondig is nie en dat almal dit geweet het, het die hele poging tot futiliteit veroorsaak. Hoekom nie 'n voorlopige span of oefengroep aankondig nie? So 'n groep sal ten minste kan saam oefen en die spangees begin opbou wat so noodsaaklik is vir suksesvolle samespel.

Die land se voorste spelers speel week na week teen mekaar in die Curriebekerwedstryde. As die keurders nie daar kan bepaal wie die beste is nie, is hulle nie opgewasse vir hulle taak nie. Miskien is dit tyd dat proewe in die vorm van proefwedstryde heroorweeg moet word. Miskien kan die proewe gehou word op 'n manier wat die vaardighede van individuele spelers op 'n ander manier toets. Byvoorbeeld: elke span kry vyf geleenthede na mekaar om op die opponente se doellyn die bal in die skrum te gooi. Daarna kry elke span lynstaanpogings, vyf kwartlyn-inskoppe ensovoorts, met minimale geleentheid vir normale vaste spel. Op dié manier kan spelers gewissel word en kan met kombinasies tot 'n sekere mate geëksperimenteer word.

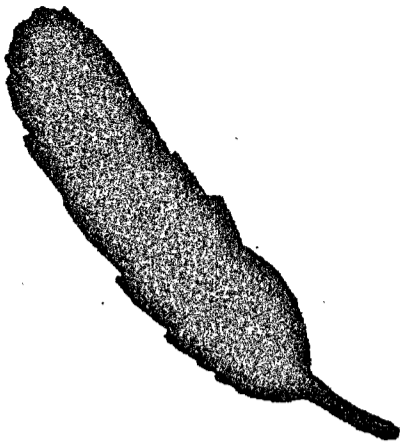
AMANDA COETZER het met haar goeie vertoning in die Italiaanse Ope getoon dat haar spel in die kwalifiserende toernooi vir die Federasie-beker nie net toevallig was nie. Sy is geruime tyd al in die top veertig op die Kraft-tennisleer vir vroue en sy behoort dié week verder op te skuif.

Met nog 'n paar pragvertonings kan Coetzer stellig Suid-Afrika se voorste beroepspeeler word. Sabatini se oorwinning oor Seles by die Foro Italico is bewys dat laasgenoemde nie onoorwinlik is nie. Hoewel die Suid-Afrikaner se verlies teen Seles (0-6, 4-6) na 'n pakslae lyk, is dit allermins die geval. Met die Franse Ope wat eersdaags (ook op klei) 'n aanvang neem, lyk Suid-Afrika se kans baie goed om vir die eerste keer in jare 'n speler in die laaste agt te hê.

DIT IS MOEILIK om te bepaal wie die teikengroep van *Perma Juniorsport* is. Soms is dit pre-tiener, byvoorbeeld laerskoolgimnastiek, en soms is dit post-tiener, byvoorbeeld strandvlugbal.

Juniorsport verdien lof omdat die program poog om elke week 'n verskeidenheid van sportsoorte aan te bied en minder bekende sportsoorte aan jong geesdriftiges voor te stel. Dit wil tog voorkom of die sportsoorte meesal buite die bereik van die gewone skoolkind is. Jetski's, go-karts, seilplankry en selfs skaatsplankry is almal duur individuele sporte.

Juniorsport verdien ook kritiek wanneer dit kom by die twak wat die aanbieders toegelaat word om te sê en die idiotiese vrae wat hulle aan jong sportmense en vroue stel, soos: "Wat dink jy van jou sport?" Die redigeerders se gewoonte om twee beelde van wisselende grootte bo-oor mekaar te vertoon, teksture aan die beeld te verleen en snitte in hortende stadige aksie te wys is sinnelose effekte wat steur eerder as om tot die program by te dra.

duif se dood geselsrubriek deur ryk hattingh

NIEMAND wil meer gesels nie. Almal staan agter hulle hande en mompel en as hulle sien jy toon belangstelling, prop hulle kaas en ham toe broodjies in hulle kieste en kou vir 'n vale. Hulle vee die krummels met die agterkant van hul pofferhande af en kies koers in die rigting van Kempton Park waar hulle oor die toekoms moet gaan besluit. Ek klop een van die mans in 'n grys snyerspak op die skouer en vra of hy met my sal gesels oor al die toilette wat die Transvaalse landskap ontsier. Hy wys met sy dik voorvinger na sy vol kies en verskoon homself kopknikkend. Sy nekvelle tril onwillekeurig - 'n duidelike teken dat sy cholesterolvlakke ongesond hoog is. Hy loop geboë in die gange af en dink aan 'n Switserse bank. 'n Ent vorentoe sien ek hoe hy 'n sigaret opsteek en die rook in 'n paddastoel bo sy kop uitblaas. Ek soek iemand om mee te gesels, maar almal is skielik te haastig en wys met hulle vingers na hulle opgeblase monde en hulle Rolex-horlosies en stap weg. Al wat oorbly, is 'n swerm vaal stadsduiwe wat die vars broodkrummels oppik.

Ek beroep my op die kommissaris. Ek wag sewe en 'n kwart uur in die houtbeslaande wagkamer met stapels *Hutsgenote* op die tafel. Ek probeer 'n gesprek aanknoop met 'n ou vrou wat nie wil sê haar seun is deur die kommissaris se mense versmoor en met skokmasjiene aan sy testikels geskok nie. Sy bly stil. Sy wil nie gesels nie en sy het nie toe broodjies nie want die kommissaris se baas of kollega het dié opgeskort omdat hulle nie kan bepaal of die ou vrou nog lewe nie. Daarvoor moet sy eers in die hoofstad gaan rapporteer. Dit weet ek want ek het haar gesig die vorige aand op *Agenda* gesien. 'n Man met een en 'n halwe been hink in. Hy gaan sit in die hoek en krap in 'n kardoos en haal 'n tros kristaldruif uit. Korrel vir korrel stop hy in sy jong mond en die sous loop teen sy skoongeskeerde ken af en drup op sy stompie. Ek wil hom vra waar sy been is, maar ek weet by voorbaat dat hy nie sal sê nie. Later kom nog mense in. Almal het een of ander gebrek, al is dit dan net aan 'n gespreksgenoot.

My oomblik breek aan. My naam word luid oor 'n megafoon uitgebulder deur 'n bebaarde vrou agter koeëlvaste glas. Die kommissaris se eikedeur gaan oop en 'n bloedjong wag met blink rondpunt bruin skoene en glinsterende chroom sterre op sy lapel begelei my na binne. Hy salueer flink, maak 'n omkeer en verlaat die vertrek. Ek hoor hoe die deur agter my toe gaan. Daar is nie 'n stoel vir my nie.

Die kommissaris kyk nie op nie. Voor hom lê 'n koerant met 'n groot volkleurfoto van 'n Mej Kontinent met wit tande daarop. "Ministers moeg", sê die hoofopskrif. Die kommissaris druk sy sigaret dood in 'n oorvol ivoorasbak. Hy mompel iets, maar ek kan nie hoor wat hy sê nie.

Dan kyk hy op. "Ja?" vra hy en haal 'n tupperware-kosblik uit sy boonste laai, maak dit oop en haal 'n toe broodjie uit.

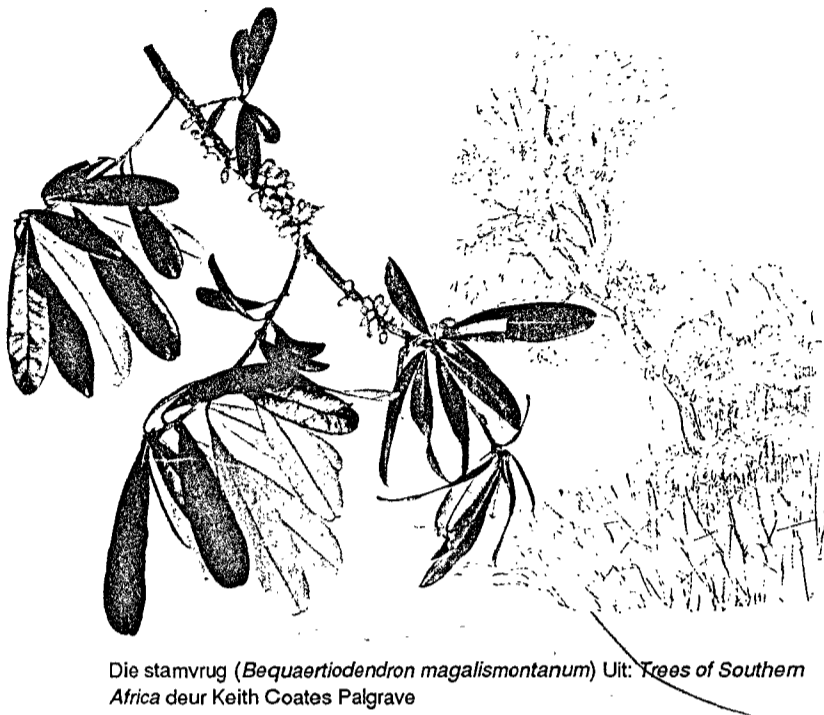
"Ek wil gesels," sê ek, "oor al die toilette wat die Transvaalse landskap ontsier."

Hy klem die toe broodjie so styf vas dat die kaasmeer tussen sy vingers uitpeul en in lang slierte teen sy pak se mou afloop. Sy gesig verkleur van gewoon blank tot parlementvaal. Doods. Hy wil praat, maar sy droë tong kleef aan sy verhemelte vas. Hy staan op en druk sy hand in sy pak se sak op soek na 'n sakdoek. Die kaasmeer is taai en sit teen alles vas. Hy probeer dit wegvryf, maar dit vererger alles. Naderhand is daar kaasmeer oor sy ken en wange, en selfs 'n paar vlekke teen die plastiekvlaggie wat windloos op sy lessenaar wapper. Hy druk 'n knoppie op sy lessenaar met sy elmboog en 'n alarm gaan êrens af. Twee van die kommissaris se honderduisend manne storm in en gryp my aan die arms, sleep my by sy kantoor uit. Die bebaarde vrou agter koeëlvaste glas bulder die volgende persoon se naam uit en ek staan buite op die trappe van die kommissaris se gebou.

'n Duif pik-pik voor my voete. Rot, dink ek, en skop die voël wat soos 'n bal oor 'n netjiese stukkie grasperk voor die gebou trek en met 'n lewelose doef op die sypaadjie te lande kom.

Toe, asof uit die niet, daag die ambulans op en twee fris para-mediese mans hardloop met 'n opgerolde draagbaar by my verby die grys gebou binne. Drie en negentig sekondes later kom hulle met die draagbaar uit. 'n Kombers oor die kop van die mens daarop. Hy's dood, dink ek ek hoor iemand sê. Die ambulans vertrek en ek sien hoe die man met een en 'n halwe been en die vrou met die gemartelde seun en die opgeskorte pensioen by die trappe afsukkel. Toe gaan staan die vrou skielik, buk af en tel 'n veer van die duif op. Sy druk dit in die knoopsgat van haar groen jas, kyk uitdrukkingloos na my, en verdwyn in die straat af.

plant 'n boom

Die stamvrug (*Bequaertiodendron magalimontanum*) Uit: *Trees of Southern Africa* deur Keith Coates Palgrave

EEN VAN DIE bekendste van ons inheemse bome is sekerlik die immergroen stamvrug (*Bequaertiodendron magalimontanum*, en ek skeer nie die gek nie). Dié bome wissel van 'n verwaarlose bonsaiagtige boompie van een meter hoog tussen die klippe tot 'n statige boom van by die 10 meter, afhangende van die habitat.

Die stamvrug, 'n geharde boom wat nogal vinnig groei, is by uitstek 'n boom om in klipperige en sanderige grond - daar waar jy sukkel om iets anders aan die groei te kry - te plant. Hulle bas is grys en glad as die boom jonk is, maar word skubberig en knopperig wanneer ouer. Hulle blomme val lekkerder op die neus as die oog, hoewel die trosse en trosse rooi vrugte op die ouhout eintlik dié stamvrug plantwaardig maak.

Die vrugte - ietwat vrank om die minste te sê - is 'n uitstekende bron van vitamiene C vir bobbejane en ape, en mense gebruik dit om brandewyn of stroop mee te maak. 'n Treksel van 'n mengsel van die fyngemaakte vrugte en wortels van dié boom word as 'n goeie kuur vir epilepsie beskou. As medisyne vir 'n hoofpyn word 'n poeier van die wortels in snye aan die voorkop ingevryf, maar ek sou liever voorstel dat jy Grandpa probeer.

AS 'N MENS begin dink bome is vir die voëls, is dit tyd om 'n wildegranaat (*Burchellia bubalina*) te plant.

Dié pragtige immergroen struik of kleinerige boom van 3 tot 5 meter hoog groei miskien 'n bietjie stadig in dié tyd van onmiddellike gratifikasie, maar die voëls sal geduldig wag totdat jou biseksuele wildegranaat vir die eerste keer blom (September tot Desember) en jou ewig dankbaar wees daarna. Want dié bome se skouspelagtige bloedrooi tot oranje blomme is vol nektar en Palgrave sê die voëls skeur dikwels die blombuis aan die basis oop om snawel by die hemelse drankie te sit.

Maar die wildegranaat is nie net vir die voëls nie. Buiten die prag van sy blomme wat enige tuinier se hart sal laat bons, gebruik die mense wat weet dié boom se harde hout om hutte mee te bou en boerdery-implemente van te maak. Die wortels word soms as 'n amulet (teen die pyn?) gedra, en 'n treksel daarvan kan as braakmiddel gedrink word. Gesondheid!

Hoewel die bome 'n warm, klam klimaat verkies, groei hulle goed in die kouer binneland as 'n mens 'n bietjie moeite met die grond doen. Heelwat surerige kompos, baie water en goeie dreinerings behoort die voëls nie te lank te laat wag nie. Dié bome groei glo ook goed in die skaduwee, en dit kan nie van baie bome gesê word nie.

As jy nie plek in jou tuin het vir 'n stamvrug of wildegranaat nie, kap daai denneboom af en siedaar. - RYK HATTINGH

bronne:

Trees of Southern Africa deur Keith Coates Palgrave (Struik)
Bome & struik van die Witwatersrand, Magaliesberg & Pilansberg deur Joan van Gogh en John Anderson (Struik)

fynproe

NETTIE PIKEUR

kool met roomsous, 'n groen papegaai en bergwater uit die tradouwpas

ARME Kapenaars soos Mies Pikeur kla aanhoudend oor die gehalte van Kaapstad se drinkwater. Daar is nie veel alternatief vir iemand wat elke dag twee liter water moet drink nie. Sodawater is plain sleg en te sout, en designer water te duur, dus ontsnap ons elke dan en wan platteland toe, Barrydale by naam, om water te drink.

Barrydale lê aan die voet van die Tradouwpas (dis hoe dit gespel word, dominee, spaar jou brief aan die redakteur). Die pragtige dorp met 'n verstommende verskeidenheid van boustyle, het natuurlik absoluut heerlike water.

Mies Pikeur is vandag oortuig dat 'n third force in Kaapstad ons water vergiftig - dalk met kwik. As jy eers 'n glas water uit die Klein Karoo gedrink het, en dan nog die plesier smaak om saam met vrind Raymund bergwater te gaan tap uit die pas, is elke kwint en kwaal wat die grote stad Babilon veroorsaak, verby.

Hy neem 'n 20 liter-kan saam en in die pas self, reg langs die pad, is daar 'n pypie ingebou sodat jy die bergwater wat konstant daar uitloop, kan opvang. Dis verniet, heerlik, yskoud, en maak natuurlik perfekte ys vir jou brandewyn-en-soda.

DIS 'N WEEK vakansie by Raymund wat my so lirieks maak, verskoon maar. 'n Week van skoon lug, perfekte maaltye, ernstige gesprekke oor rose en kruie, asook gereelde besoeke aan die plaaslike hotelkroeg saam met die locals. Ek beveel die regime aan vir gesondheid en general sanity.

Boy, het ons lekker geëet. Raymund sê hy het 'n goeie eetlus, dis dié dat hy so kosmal is. Dis egter nie al nie - hy en Mies Pikeur is eenders in ons passie vir praat oor kos, dit maak, dit eet, praat oor wat ons geëet het, tot ander mense begin gaap.

Ek was die dankbare ontvanger van 'n reeks top-maaltye vrylik gegee met die letterlik dosyne soort kruie wat ruig in Ray se tuin groei.

Die eerste aand het ons minestrone geëet, 'n klassieke Italiaanse resep met botterbone, talle groente en baie, baie kruie: Knoffel, pietersielie, marjolein, basiliekruid, winterbonekruid en 'n takkie roosmaryn wat weer uitgehaal is, anders sit die skerp blaartjies tussen die tande vas.

My gasheer sê een van die geheime van 'n goeie minestrone is om twee eetlepels vars Parmesan by die sop te roer net voor opskep, en dan kan jy aan tafel self oordeel of jy nog wil hê. Hy's reg. Delicious.

RAY HET PIEKELUIE gemaak van 'n wonderlike ou resep: Pak jou geskilde uitjies in 'n fles met takkies egte Franse dragon-kruid (nie die Russiese een nie, dit smaak na niks), 'n stukkie rooi of groen soetrissie en 1 teelepel gemengde spesery. Kook 180g suiker op 600 ml wynasyn en gooi oor die piekels.

Dit maak heerlike soet piekeluie.

'n Ander wonderlike gereg saam met dié eerste klas Ladysmithse wors wat ons gekoop het, was:

KOOL MET ROOMSOUS

Sny 'n mooi vars koolkop in 4 en kook vinnig tot sag maar bros. Dreineer goed en laat in 'n sif oor die kookwater stoom tot dit heeltemal droog is. In 'n pot wat ook oond toe kan gaan, braai jy 2 uie in botter, voeg gekapte knoffel by, 'n handvol fyngesakte grasui en sout en peper.

Draai die stukke kool om, strooi 1 teelepel meel oor en voeg dan 'n halfkoppie hoenderstock by. Roer goed, sit die deksel op en bak die gereg in die oond vir 1 uur. Tien minute voor julle eet, gooi 'n halfkoppie suurroom oor die gereg en laat weer goed warm word.

Dit smaak nie soos kantienkool nie.

En die groen papegaai? Hy woon in die hotelkroeg, eet chips sonder sout, en voer beter gesprekke as sommige mense wat ek ken.

Harridans

RESTAURANT AT THE MARKET, BREE STREET, NEWTOWN
 PHONE: 8386960

SAFE PARKING AVAILABLE

look,

and the nostalgic era it represented were being travestied at Beezy's hands.

WHAT LIFTED THE scandal which resulted out of the kind of petty censorship squabble it would otherwise have been, is the fact that the Market Gallery's advisory committee, hastily summoned, apparently agreed with Schadeburg. Instead of crying free expression they ordered Bailey to sort out his differences with Schadeburg, or consider the show cancelled. Finally, after peace had somehow been made, one work, which featured the not yet defunct Dolly Rathebe was withdrawn as a sacrifice to good taste.

The moral to be extracted was that some things are sacred and "progressive" South Africa's fraught and ambivalent pseudo-memory of the golden era of the Drum fifties is one of them.

But Beezy Bailey, in some kind of state of grace, either angelic or the other thing, had already rushed even deeper in. This was to be a group show, it was announced. Alongside Bailey's own corpus, another corpus was to be exhibited, produced by Joyce Ntobi who is described in the press release as "Beezy's alter ego, the black woman inside the white man".

You could hardly hear yourself think for the rain of sacred cows thudding down. Joyce, we were informed, is a domestic worker, "who works in Cape Town and comes from the dependent homeland of Transkei". She had "retired" from having her photograph taken, "saying that it stole her spirit" and she did linocuts techniques because "black and white are the ultimate colours".

As if all this coyness, stereotyping and abominably poor taste were not enough, Bailey as an encore pulled from the hat what must qualify as the ultimate South African hubris, being a sheltered white Northern suburbs South African boy when he claimed that when he does Joyce's work - which is meant to reflect her experience, he "becomes" Joyce.

As they might say in the comics: Hoo boy, wait until the art world gets hold of this!

ME I WANT TO SAY something different. I want to stick my neck out and say that, almost despite itself, Bailey's bundling of metaphors and mythologies constitutes one of the most genuinely and interestingly provocative gestures in the art world in this country in some time.

What Bailey has done, with as much intuitive genius as sheer folly, is set himself up as what now unfashionable schools of psychology used to call a presenting patient, taking on itself all the trauma and unfinished business of the unhappy family of South African art.

In the first place Bailey's gesture structurally asks (or begs) a whole series of questions about art in this country. Why should it be an unacceptable and potentially subversive thing to do for a white boy to execute work in a "black" style? What does it say about the structures of patronage, art buying

and art appreciation that there should be such things as "black" and "white" styles in the first place? Why do we admire black artists working in expressionistically styled linocuts and implicitly scorn white artists doing the same?

Why, by the same token, do we instinctively find it offensive for a white artist to take the "black" experience represented in the Drum photographs of Sophiatown as his subject matter. Why is this sacred ground, and why would we not cry "Exploitation!" in a similarly loud voice if a black artist were to do the same thing?

To the point here: Why do we not view, say, artist Wayne Barker's travesties of Pierneef with the same opprobrium as Bailey's assumption of the Joyce Ntobi alter-ego?

SOME OF THE ANSWERS to these and related questions are obvious enough, if still unpalatable. We still nurture unacknowledged and indefensible special categories for black artists. As a culture we are still busily institutionalising guilt - and the ignorance of reality which guilt promotes - as a principle within our social fabric.

In short, we still subscribe to aesthetic homelands policies, however steeped our rhetoric may be in democracy and reincorporation.

And given all this, two points which in any other context would not need to be made: First, whatever his understanding of what he is doing, Bailey cannot do more than represent his own concerns with and responses to the Drum era. It is in the ironical gap between the original and the "copy" that meaning subsists and that the work either breathes or suffocates. And, in real objective life, Bailey is clearly more concerned with exploring the iconic status of the era's image than he is with more literal forms of nostalgia.

Thus a Sophiatown Mother and Child photograph is given the Raphael treatment, complete with halos and faked lapis lazuli, ending up resonating like a tuning fork between traditions and social perceptions.

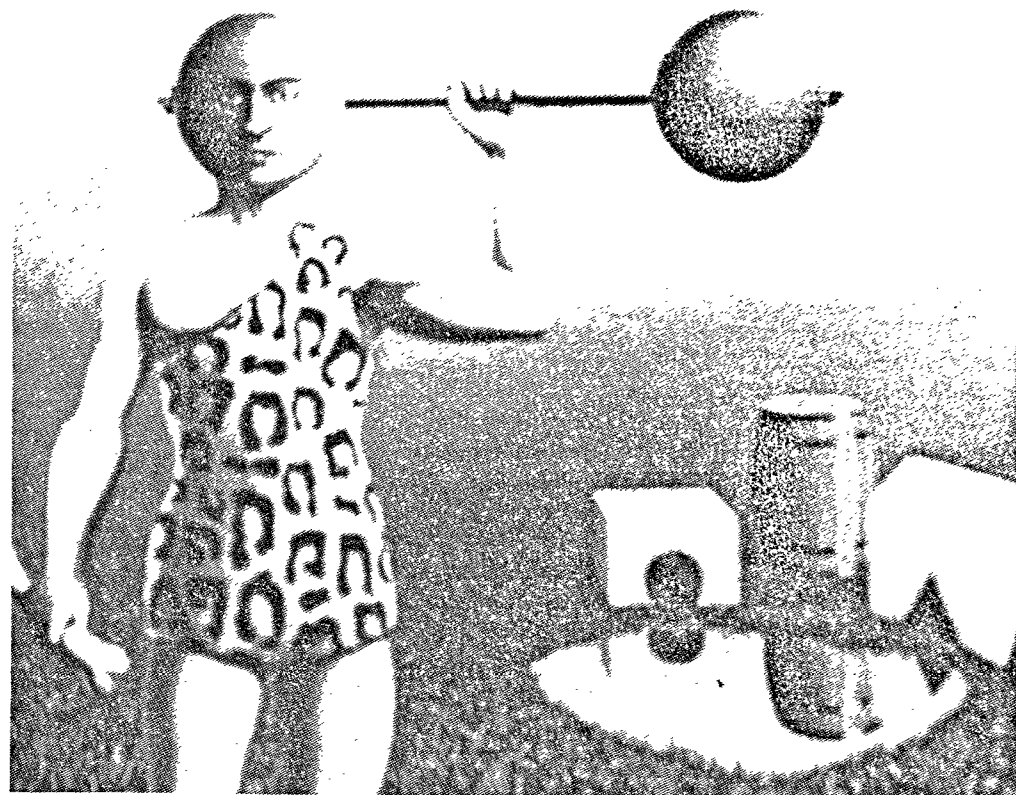
So too a boxer posed with his dream Cadillac in a stylised Cape Town landscape has the devil coming off his peak and standing behind the pugilist like Faust's Mephistopheles, and the lion perched on Lion's head like something off a matchbox; we get something more than an image emerging, we get a commentary that can only be understood as completely vindicating Bailey's use of subject matter.

In the same way, Bailey can only comment in the end on his own fraught relationship with Joyce Ntobi, on his poignant ignorance of what she is about.

This surely is a valid project and significant gesture in itself.

SECONDLY THE WOODCUT STYLE, considered in historical context, like the Sophiatown photographic image, arises out of white interventions in the first place. We are looking at something, though there is not space to spin it out, which is again twice as dense with complications and frissons as the above might suggest.

Go. Be offended. But do understand that Bailey's work, whether consciously or not, whether learnedly or not, is nevertheless, and loudly, saying: "Ventilator!"

learnedly saying ventilator

I V O R P O W E L L's column on the fine arts

meer as net 'n malkop

Die dramaturg CHARLES J FOURIE het Casper de Vries vir die eerste keer in aksie gesien in 'n eenmansvertoning in die ou Black Sun. Hy is aangegryp deur sy komiese koddigheid en ook sy erns. Die dieperliggende temas van sy werk wat mens laat oorstap en sy kinderhand laat skud. Nou speel De Vries in Pieter-Dirk Uys se *Die van Aardes van Grootoor*. Hulle het mekaar weer in Kaapstad ontmoet

Lizz Meiring en Casper de Vries in 'n toneel uit *Die Van Aardes van Grootoor*

Sedert Hello SA het jy 'n helse klomp goed gedoen. Jy's 'n kompent, 'n akteur, 'n sanger, 'n skrywer, 'n regsseur, 'n aanbieder, 'n satirikus, 'n persoonlikheid, 'n hofnar, 'n producer, 'n alleman... wat is jy nie?

Ja... ja... ja, ek is al daai goed... alles... ek is 'n entertainer. Ek

market theatre

NEDBANK PRESENTS SARAFINA

In association with Anant Singh and Videovision Enterprises. This final South African season is staged by Mannie Manim and Mbongeni Ngema's Committed Artists. "A fantastic explosion of theatrical energy." *Newsweek*

LAAGER THEATRE

The Market Theatre and Mouthpeace present Andrew Buckland's *Bloodstream*
Directed by Janet Buckland
Starring Andrew Buckland and Li Newman
Back by public demand
Mon-Fri 8.15pm
Sat 6.15pm & 9.15pm

UPSTAIRS THEATRE

Night Sky
Starring Kate Edwards, Graham Hopkins, Russel Savadler, Charlotte Butler, Warrick Grier, Cheryl Gow
Scripted by Susan Yankowitz
Directed by Janice Honeyman

KIPPIS

SINJALO - Mo, Tu, We
BAYETE - Fr, Sa, Su

MARKET GALLERIES

Drawing by Karin Harber
Pots by Anthony Shapiro

FLEA MARKET

The original Johannesburg Flea Market! Browse and bargain hunt from 9.00am - 4.00pm, every Saturday at the Market Theatre's more than 400 stalls.

gebruik alles wat entertainment my bied en ek weier om in 'n kassie geplaas te word. Ek moet alles doen wat die entertainment business my bied. Ek het die variety nodig, anders raak ek verveeld. Ek is op my happieste as ek alles doen... ek voel inherent dink of sien die meeste mense my net as komediant, en ek haat dit... tog is daar dié wat my artistieke verskeidenheid herken... my integriteit as méér as net 'n malkop erken... veral mense uit die artistieke omgewing... en van die publiek, dis tog vir hulle vir wie ek doen wat ek doen.

Ek is nie van nature so mal of gek as wat ek oorkomnie. Wel, miskien op skool en op universiteit was ek, maar dit voel vir my met wat ek deesdae doen, word ek al hoe meer van 'n introvert. Ek dink meer oor wat ek doen... nearing thirty, jy weet.. al blesser. Ek breek weg van die possible moulds in die variety van goed wat ek doen. Dis maar al. Uitlaatkleppe...

Vir wat binne-in aangaan?

Ja... ja...

Musiek is vir jou 'n belangrike taal in jou werk?

Musiek is misjudged... dit word steeds onderskat. Vir my maak dit my werk meer toeganklik, help dit kommersialiseer, maar ek praat nie van boem tsjiekie boem en daar's nog 'n song nie. Musiek laat my gehoor asemhaal. Ek het onlangs 'n paar shows by Café Mozart hier in Kaapstad gedoen en ek kon nie musiek gebruik nie... ek is niks sonder my musiek nie, ek is nie 'n stand-up comic nie. Die musiek maak deel uit van dit wat ek doen op die verhoog, die TV, in alles. Ek wil 'n plaat maak. Dis nog 'n uitlaatklep.

Wat trigger jou om te werk, die impulse? Ouens wat van hulle fietse afval?

Wat ek doen, is vir my bevredigend en ek dink nie ek sal iets anders kan doen nie. Ek het hierdie ongevraagde, aangebore lus vir lag.

Nee, ek gebruik nie net die komiese ter wille daarvan nie... as Bles Bridges van die verhoog af moet val, gaan ek dit nie net uitbuit om snaaks te wees nie.

Daar's hierdie groot naïwiteit in SA wat in alles deurskemer van ons televisie tot ons kerk... menslike naïwiteit, en dis my materiaal. Ons moet net nie daai naïwiteit probeer verkoop nie. Dan imitate ons, gebruik ons Amerikaanse idioome of so en word alles vals en pretentious. Ek haat pretensie... regtig.

Jy's al met heelwat pretensies verbind, soos van kabaret, alternatiewe Afrikaans wees...

Daar's goed soos die Raggabees-ding wat ek vir TV gedoen het waarvoor ek nie geken wil wees nie. Ek moet alles doen wat die entertainment industry my bied, maar dan moet dit méér as net 'n TV-uitsending wees. *Slegs Vir Almal*, die program wat ek vir M-Net vervaardig het, is die tipe ding wat vir my vervullend is om aan te werk. Waar ek beheer het.

Jy doen heelwat televisiewerk. Dink jy nie dit verkommerslalliseer jou werk nie?

Toe ek jonger was... mens is ernstig oor 'n cause. You must have a message en later subsidie dit. Jy besef dat wat jy doen, is om mense te entertain. Jy's nie 'n predikant of 'n politikus nie - en as dit gebeur, kom dit vanself uit jou werk. Daar was 'n tyd toe ek mense geaffronteer het, maar mense raak gewoon aan jou. Ek sien my werk as 'n lyn wat rek en rek soos ek aangaan. Ek wil 'n tribute aan Abba doen, ek is mal oor Abba...

Is jy ernstig... ek bedoel, wil jy hulle opstuur?

Nee! Ek wil hê die audience moet my tribute aan Abba kom kyk en as hulle uitstap, moet hulle dink hulle het Abba live gesien.

Dis baie kommersleel...

Ja, en dink net hoe moet arme Mel Miller voel, kyk in watse kategorie val hy.

Jou rol in... of rolle in *Van Aardes*... jy's volgens my een van die beste akteurs op ons SA verhoog omdat jy dink wanneer jy act. Is jy 'n akteur?

Om te act is soos om te sing, jy sing nooit jou song dieselfde elke aand nie. Dis wat ek uit my one man shows geleer het wat vir my neerslag vind in my acting. One man shows leer jou om in beheer van jouself te wees. Wat nie van my 'n verhoogakteur maak nie is... die lang runs... 18 weke lê voor met *Van Aardes*. Ek het respek vir akteurs wat die een show na die ander kan doen.

Ons is verby protes, verby issues. Vir my betree ons 'n tyd waar die craftsmen van teater en dies meer tot hul volle reg gaan kom, die ouens wat worry oor hoe jy dit doen en nie wat jy doen nie.

Ja, mens is te bekommerd oor jou eie loopbaan om oor sulke goed te dink, maar ek sou sê die klem het verskuif van die wát na die wíe. Mense sal na goed gaan kyk oor wie die play geskryf het, wie daarin speel. Individuele kunstenaars is wat die mense wil sien. Oorspronklikheid. Hoe die individu voel oor sy samelewing. Ons is die videoclip generation. Mense wil nie vir drie ure na 'n Shakespeare kyk nie, hulle soek kort snatches. *Van Aardes* is vyf plays in een. Mense het slimmer geraak en die dae is getel vir non-creative mense in die teater veral.

Tans is daar zero estetiese bevrediging op TV en die verhoog moet dit uitbuit. As entertainers veral sal ons meer goed moet doen. Ons versatilities gebruik en ophou met die "making like someone else"-sindroom. Vir my is die one man show die ultimate uitlaatklep in die sin van 'n audience gee wat hulle wil hê en terselfdertyd eerlik te wees met jouself. Teen die einde van die jaar wil ek weer 'n one man show doen. As jy 'n oorspronklike kunstenaar is, sal jy meer dinge wil doen, sal dit vir jou gaan oor hoe jy goed approach en nie, hoe sal ek dit stel? Die son tref my nou erg op my bles...

Nee, maar okay, ek wil in elk geval nog gaan surf voor die son sak. Jy't gesê hulle beplan om 'n movie om jou te maak?

Ek gaan die movie maak. Ek wil in beheer wees. Ek weet nog nie wat ons gaan maak nie, maar ek hou van die tipe goed wat Woody Allen doen. Die way wat hy sommer in die kamera in sal praat.

Is die film-medium vir jou nog 'n manier om jou, jou variety van entertainment te kanalliseer?

Absoluut. Kyk maar na Chevy Chase, Eddie Murphy. Hulle gebruik die film as nog 'n uitlaatklep. Eddie Murphy is sommer jonk die kans gegun en kyk wat het hy al alles gedoen. John Hughes is 'n ander een... sy *Trains, Planes en Automobiles* gryp my aan. Ek wil movies maak waar ek vanaf die konsipiëring tot die finale produk betrokke is. Die maak van *Slegs Vir Almal* vir M-Net was vir my die begin daarvan. Ek raak miskien selfs 'n bietjie bossy wanneer ek aan iets werk, maar dis hoe ek my ding doen.

* *Die van Aardes van Grootoor* is van 22 Mei te sien in die Leonard Rayne-teater, Sivewrightlaan, Doornfontein, Johannesburg.

Larry is sure

to get under the skin of radical chic cynics

Grand Canyon, Lawrence Kasdan's 90s sequel to *The Big Chill*, is not an easy film to review, whinges **ANDREA VINASSA**. Full of wandering neurotics and liberals in search of meaning, it's a distressing indictment of what the world has come to

Mary McDonnell and Kevin Kline

I COULD avoid a lot of hate mail by simply trashing this film. I could say it's shallow, lethargic, full of tricks and that it is the standard concerned liberal response to the decay of civic life. Immediately I find myself leaping to writer-director Lawrence Kasdan's defense, because, at the very least, he is honest. Many a director has feigned radicalism or gone off on a vigilante binge when confronted with urban life in the late twentieth century.

Grand Canyon is not a particularly complex or analytical reaction to violence, racial tension, poverty, homelessness, marital alienation and getting old. It is more of a mood piece, using long, seemingly pointless shots and empty, silences to convey America's crisis of values.

At some point in the film Kevin Kline walks into the frame: "I am drifting," he says. It is precisely this sense of aimlessness, confusion and desire for reassessment that Kasdan captures so well. *Grand Canyon* is undoubtedly well written, well structured and superbly acted.

Although it is difficult to really like any of the characters, there is a compelling familiarity about their lives and their trivial preoccupations. Kasdan's portrayal of middle-class moral dilemmas is spot on.

Grand Canyon is full of corny contrivances and reads like some Compendium

of Trendy Issues. Kasdan contrives a meeting in which Mack, a white immigration lawyer (Kevin Kline) is rescued from a black gang by a black tow-truck driver, Simon (Danny Glover). An unlikely friendship develops across colour and class divides. White man thanks black man for saving his life by buying him breakfast, organising his love life. (Note with horror that Mack fixes him up with a black woman - no real racial mixing allowed here.) Some compulsory male bonding occurs while playing basketball.

I'm not sure whether Kasdan's choices are patronising or not, but they have that ring of sincerity to them. I am more dubious about Kasdan's trip to South Central Los Angeles where he borrows scenes, sans passion, from *Boyz 'N the Hood* and Mack's do-gooding backfires when he has Simon's sister moved from a dangerous black neighbourhood to a white one where the police and Hispanic gangs pose as much danger for black male teenagers.

IT'S HARD TO DECIDE whether reflecting these bourgeois liberal attitudes uncritically and non-judgementally is a bad thing, but for Kasdan to do a Spike Lee on us would be more despicable. The resulting uneasiness might mean that Kasdan recognises how problematic

his position is. One is less inclined to give him the benefit of the doubt when he comes with the rich-people-suffer-too scenes: they bleed when they cut their fingers, they have heart attacks and the LA earthquakes get them too.

The character of the writer of splatter movies has a similar function to the journalist for People magazine in *The Big Chill*. He is the most traditionally loath-

some of all of the characters and the one us radical chic cynics like most. He provides a detached and comical critique of what is going on in the frame. Here Kasdan ponders his role as a filmmaker and rather sheepishly comes to the conclusion that cynicism is inappropriate. I am inclined to applaud him for risking scorn by saying that what America needs is hope. In one of his sillier moments Kasdan has Mack, in typical Spielbergian fashion, flying over the city in his work suit, knocking on his mistress's window like some horny super Everyman. (Kasdan has come a long way since he wrote *Raiders of the Lost Ark*, *The Empire Strikes Back* and *Return of the Jedi*.)

Of course it's all sickeningly bourgeois, this wish-fulfillment stuff and Kasdan's instant solutions - see the Grand Canyon and discover the antidote for paranoia - are laughable. But, never does he pretend that cosseted white people (or anybody else for that matter) aren't selfishly obsessed with their own lives and desperately seeking meaning beyond materialism.

Some would argue that *The Fisher King* more successfully dealt with the subject of spiritual renaissance. That's because it was one of the most dishonest films ever made: *Grand Canyon's* bland self-consciousness is infinitely preferable to *The Fisher King's* flamboyant forays into the netherworld of science fiction New York. Unlike his more Pythonesque colleague, Kasdan is slightly embarrassed at the thought of miracles. And he has the courage not to couch them in fairytale garb.

'n pot vol naïwiteit

Wat's die verband tussen koekversiering en seks? Nadat sy die rolprent 'n Pot vol Winter gesien het, is INA VAN DER LINDE nog nie seker nie

LIEWE land, en daar voel dit toe gisteraand in 'n Pot vol Winter komplete of ek kyk na 'n nuwe weergawe van *Debbie* kyk - daai Afrikaanse fliek van so twee dekades gelede met Chris du Toit as die mediese student wat die joolprinses op die paal sit. As ek reg onthou, het die versoeking hulle ook agterin die motor oorval.

Oorbekend. Moontlik omdat 'n Pot vol so Afrikáans in murg en been is. Nie Afrikaans soos in taal nie, want die draaiboekskrywer Paul C Venter skryf nie "algemeen beskaafde Afrikaans" nie. Maar Afrikaans soos in al die ou Afrikaner Calvinistiese hang-ups en holrug geryde temas. Pa en ma is aan die skei oor pa (die skoolhoof) die skarlakenvrou agter die tuisnywerheid se tafel bykom.

The last time the writer-director team of James Whyte and Neil McCarthy worked together was on *National Madness*. Now, ten years later, they and the Take Away Shakespeare Co have produced *Hellhound* - Whyte's Richard III, which is based on an original story by Bill himself. Catch *Hellhound* at the Market Theatre Laager Theatre from 29 May. The rascals above are Nicholas Ashby, Michelle Botes, Gideon de Wet, Dan Robbertse, Owen de Jager and Robin Smith.

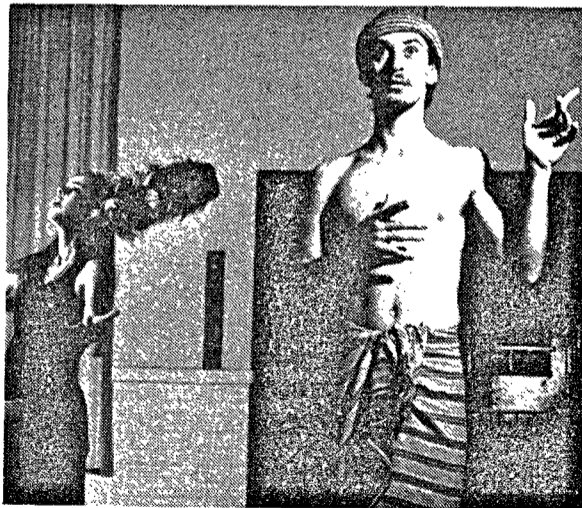
theatre diary

AFTER a dearth of stage productions, suddenly theatre lovers are over-run with plays:

- James van Helsdingen (right) and Lolly Somnez's *Bride on a Spit*, which deals with the phenomenon of gay marriages, is on at the Black Sun, Rokeby street, Yeoville. The cabaret centres around the bride, Harry, who takes drastic measures when he is rejected. It is on at 11pm on weekdays and 12pm on weekends.
- This Sunday afternoon's Market Laboratory showcase production is *Changing Time* by Steve Tsiloane. The play, presented by pupils of the PJ Smelane High School, concerns the relationship between a white and a black boy on a farm.
- For the first time in South Africa, Joseph Chaikin and Sam Shepard have granted the stage rights for their collaborative works, *Tongues* and *Savage/Love*. Directed here by Wits student Ouida Smit, the production features members of the Bheka project and stars Catherine Henegan and Francois Venter (below). The production is on at the Black Sun at 10pm until Saturday May 23.
- Then there is Jannie Gildenhuys's production of *Die Rebelle van Lafras Verwey* in the Nico. This Chris Barnard play stars Marthinus Basson, Neels Coetzee, George Ballot and Mary Dreyer. It is on at 8.30pm.
- Every year the Wits Performing Arts Administration, in collaboration with the School of Dramatic Art, produces a Shakespeare play in the Wits theatre. This year a Jacobean drama has been chosed instead. *The Changeling* is directed by lecturer Malcolm Purkey who describes it as a drama "about blood and beauty, set in the post-Elizabethan world of decaying morality and social values." A young woman, Beatrice (Yael Farber), is in love with Alsemero (Nick Borraine), but her father has promised her to Alonzo de Piraques (Joshua Lindberg). Lots of murder and betrayal. It starts on Wednesday May 20 at 8pm and runs until May 30.

Bride on a Spit

Tongues and Savage/Love

- Don't forget the rerun of the ever popular *Bloodstream* in the Laager and the Johannesburg run of Ilse van Hemert's *Romeo and Juliet*.
- Sexual abuse is the subject of Eric Miyeni and Nana Hamilton's *Leilah* and demystification is its aim. The play is about women in general, their strengths, their ability to endure, survive and carry on. At its most immediate level it is about "the patriarchal sickness that is male dominance", according to the release. The next performance of *Leilah* is on 23 May in Lenasia. Watch press for details. *Leilah* will soon be available on video.

35 En Maandagmôres (o, die nostalgie!) preek hy oor moraliteit in die skoolsaal. Dan kry Elizabeth, oudste van die twee tienerdogters, se kêrel in die Army weekpas en die tweetjies vry te warm op die agterste sitplek van die motor. Elizabeth besluit seks is vieslik vuil, en ten spyte daarvan dat ons herhaaldelik daaraan herinner word dat Elizabeth so 'n slim kind is, besluit sy sommer binne twee dae sy "verwag". Sy drink mieregif, Army-boet red haar net betyds en sy beland in die hospitaal. Daar ontdek sy sy het 'n ligte mistykie gemaak met die verwagtery. Sy bēgin weer Bybel lees en die goeie fee kom steek vir haar 'n sedeprekie af oor groen druiwe en so aan.

TERWYL MARETHA MAARTENS in haar roerende tienerverhaal daarin slaag om vanuit 'n (baie spesifieke) geloofsogpunt oor tienerseks te skryf sonder om in prekerigheid of sentimentaliteit te verval, kry die rolprent dit nie reg nie. Die boodskap wat die rolprent oordra, is dat seks buite die huwelik vuil is ("soos honde in 'n bos", sê Elizabeth), en tot skuldgevoelens, sielkundige afvykings en selfs selfmoord kan lei. Dit klink alte veel na die soort filosofie wat maak vir allerlei hang-ups oor seks, selfs binne 'n huwelik!

Pa word gespeel deur Paul C Venter, wat hom lief by draaiboeke moet hou - en dan lief draaiboeke met 'n historiese inslag. As hy in die donker dieptes van menslike emosies begin karring, word hy 'n sedeprediker.

Behalwe vir sy looks - hy lyk meer na 'n tweedehandse motorhandelaar as na 'n skoolhoof - is sy gesiguitdrukking beperk tot drie. Naas Ma (Grethe Fox), feitlik die enigste geloofwaardige karakter in die prent, is hy soos 'n plat brood. Beslis nie genoeg suurdeeg hier om 'n skarlakenvrou te vermaak nie.

Christel Smith speel Elizabeth heel oortuigend. Dieselfde kan nie gesê word van Annie Malan nie, wat die rol van die jonger sussie (Talitha), heeltemal oordryf. Ag, en die Pretoria-Afrikaans in die hartjie van Bloemfontein, waar die verhaal afspeel.

Die ondankbaarste taak het die regisseur, Johan Bernard, aan die arme Jana Cilliers opgedra. Sy speel die skarlakenvrou met diep sielkundige wroeginge - die lughawe waar vliegtuie gedurig land en opstyg. Pa het haar tot 'n (onsigbare) sielkundige gedryf met wie sy lang monoloë voer, deurspek met slim Engelse aanhalings wat werklik nie pas by 'n eienares van 'n tuisnywerheid wat troukoeke (en ander koeke) bak nie.

Elizabeth se storie word soos terugflitse deur die monoloë geveg en soms is die tydsberekening van die terugflitse werklik merkwaardig. Soos die een toneel waar Elizabeth en die Army-seun mekaar op die agterste sitplek van die motor vasvat terwyl die skarlakenvrou vertel van 'n droom waarin sy sukkel om 'n troukoeke te versier. Die versiering gly heelyd af totdat "net 'n pap gemors oorbly" en die pap gemors laat haar aan seks dink: "Sex rears its ugly head again and again," sê sy. Die verband tussen koekversiering en seks ontgaan my, behalwe as die sleutel dalk in die "troukoeke" lê - 'n simboliek te banaal vir woorde.

Kortom dus, 'n pot vol oppervakkigheid en naïwiteit.

a triumph for sarafina

If you thought it was all sun and sea and sand and stars at the Cannes Film Festival this year, you're wrong. It's all sweat and hype and pant and pout at the Cannes Carnival. **KATHY BERMAN** struts her stuff

IT'S 1992, and the South Africans have got Cannes covered. Everywhere you look on that overcrowded, over-priced, teeming seaside strip they call the Croisette (Altman calls it the Croissant), you'll find them: the Ster-Kinekor superstars, the Toron Team, bubbly Barry Ronge, the hot, weary Ian Gray, GMSA, Movie Focus, Fair Lady... you name it. And that's before we even start on the *Sarafina* saga.

The movie based on Mbongeni Ngema's hit musical, *Sarafina*, has taken Cannes by storm. Gone are the days when perspicacious producer Anant Singh would sit alone in his strategically positioned booth in the foyer of the Carlton Hotel, hocking his B-grade video nasties.

Today, Singh's Distant Horizons is wrapping up deals with the biggest and hottest in the world. Not that *Sarafina's* presence at Cannes could go unnoticed exactly. Although the *Sarafina* troupe only came into town three days after the start of the festival, the name *Sarafina* was to be seen everywhere: red and black *Sarafina* flyers were placed on the vacant windscreens of every car on the Croisette (and these were some 1,5m long) while anyone who is anyone was bedecked with a nifty little beaded pin, a Zulu loveletter, with *Sarafina* emblazoned atop.

In a time when gimmicks have ceased and finds are tight, Singh has set the purportedly 10 million dollar movie on a massive publicity splurge. (Although director Darrell Roodt denies these figures, *Sarafina's* budget seems miniscule when compared to Spike Lee's \$33 million *Malcolm X*, but definitely outstrips the lengthy period piece - brimming over with production value as they say in the business - *Howard's End*, which producer Ismail Merchant assured me came in under \$8 million. I don't believe it.

Sarafina's world première on Monday afternoon was greeted with a twelve-minute standing ovation. *Sarafina* is playing Out of Competition, which in Cannes-speak means that it is part of the official programme, but not eligible for the Palm D'Or. It is placed among the very best international film products in the world this year. In short - AN HONOUR. And the honour is well-deserved. For *Sarafina*, for me, is the definitive South African movie. No longer hampered by shanty-town sets rebuilt in the backstreets of Bulawayo, like *Cry Freedom* for instance, *Sarafina's* Soweto looks like (and actually is) Soweto. And the characters are dense and delineated, old South African stereotypes have been fleshed out. The honkies aren't just fascist and the oppressed utterly angelic.

And while Darrel James Roodt (as he is now billed) is taking it all in his hyperactive stride, the film's success ratio is definitely aided by the high profile presence and support of the indomitable heavy-weight of American (affirmative action) cinema, the spunky, wonderful Whoopi Goldberg.

Whoopi was in town to promote two movies this year: *Sarafina* and Robert Altman's *The Player* - accepted In Competition.

THE FESTIVAL this year is dominated by American products - that's what brings in the stars and the bucks. And while *Basic Instincts*, which opened the festival, is stirring up publicity on American circuits right now, and although it highlights some pretty accomplished directorial work by Holland-honed Paul Verhoeven, this sex-revenge movie is not worth its length in column centimetres. But Bob, as they call him, Altman's baby is another thing: always one to stun, shock and thumb his nose at society, Altman has done it again. This brilliant, witty and utterly subversive piece is a hard-hitting satirical attack on sacred Hollywood institutioneering.

The film is based on a novel by an aspirant but scorned scriptwriter who failed perpetually in real life to reach a studio executive and even get him to read his messages, let alone accept his scripts. The film's brilliance comes with its surprises - Altman managed to persuade every actor in the business to put in a bit appearance as themselves in the movie: Hollywood plays reality plays Hollywood plays reality plays... the players!

But it's not all high-glitz game. Cannes is principally an all-purpose fast-flick outlet. It acts as prestige promotion première for the high-brow biggies and an utterly respectable artsy launching pad for the serious bright young things.

But the heart of Cannes lies in the steamy underground (literally) market beneath the Grand Palais building. Selling is the name of the game for Israeli big-timer Menahem Golan. Formerly in partnership with cousin Yoram Globus, today he trades with Jo'burg's Ami Artzi. Their brash operation, 21 Century Productions, entertained the press to some pretty unlikely combos: first off was Sylvia Kristel, the original star of the soft-porn flick *Emmanuelle*. This year we hit the lucky 7. Baring it all was her young protégée, 20-year-old whatsherface. Dessert came in the form of Charles Bronson and Jon Voight. The former is now on to He-Man-300, while Voight is starring in Dostoyevsky's *Crime and Punishment*. Where the Croissant do these boys get their story ideas from?

Whoopi Goldberg, Leleti Khumalo, who plays the title role, and Miriam Makeba leave the Festival Palace after the screening of *Sarafina* on Monday.

chasing dreams in a whirlwind

CANNES is not only the showcase for the recently completed and revived, it is also the PR pre-case for the soon-to-be-completed. And filling in there was the inimitable Spike Lee. The tiny, arrogant and over-the-top Spike popped in the first day and availed himself of publicity and interviews to the world's press. *Malcolm X*, his \$33 million epic, will be released in September this year.

About the same time that Ridley Scott (*Blade Runner* and *Thelma and Louise*) is due to unveil his historical magnum opus, *1492*, starring this year's festival head-juror, the unfit, but "Francly" fabulous Gerard Depardieu. The Columbus saga is tactfully renamed *1492* in respect for Native American sensitivities, and even more sensitively, Scott assured me ends as Columbus lands. We never get to see him abuse the natives.

Stars sauntering around the Croisette this year include the unappealing, but helluva American nice Tom Selleck. He's got to be here to promote an absolute bomber, a comedy called *Folks*. Even more American than Selleck is the Norwegian superboddy Dolph Lundgren (he of *Red Scorpion* fame). Lundgren is all blonde, bronze and flexed and utterly in control of his destiny. Enough to make any slightly paranoid paraquet retract into its flagging tail feathers.

Thank God for the British. Helena Bonham Carter is, as usual, totally unprepossessing, humorous, natural and all that stuff. She's here for the Merchant-Ivory *Howard's End*, along with Vanessa Redgrave, Emma Thompson and Sam West. Anthony Hopkins didn't make it.

AND JUST WHEN you thought you'd missed her gargantuan stride at the opening of Sol's Lost City, good old Brigitte Nielsen is back in search of fame - squeezing her size elevens between John (Barton Fink) Turturro, Tim Robbins, Robert de Niro, David Bowie, Kyle McLachlan. And more. The list of luminaries is endless.

But enough of the bright lights, what about the 16 000 or so ordinary bods who crowd the streets of Durban on the Riviera each year to get in their piece of action?

One just has to stop off any night on the terrace of the Carlton Hotel - bedecked and despoiled as it is at present with movie billboards. There one can examine the other wares and products on show. For, just like Menahem put it: "Safe sex. What's that?" (Sylvie-baby quickly butted in and spoke of the artfully directed condom sequence...) No one seems particularly perturbed by disease warnings. Simpering on the terrace of the Carlton and Petit Majestic are a bevy of long-legged bimbettes, artfully engaged in the art of matching the length of their legs (in nanometres) to the bulkiness of the paunchy producing type's pockets. The producers in turn just smile, shell out the French francs and slurp their cognacs.

It's all part of the Dream Factory this. And if you thought that just because it had a funny accent it would be that much more palatable, forget it. Dreams only come true in the movies. In real life, it's just sordid, sleazy and sweaty. See you at the 7 Arts Film Festival next year. - **KATHY BERMAN**

NICO

NICO BEL-N-SITPLEK (kredietkaart)
☎ 21 7695 - NAVRAE ☎ 21 7839
BLAKES RESTAURANT ☎ 21 7478

KRUIK-TONEEL bied met trots aan Arena

SAANS OM 20:30

CHRIS BARNARD se aangrypende drama

DIE REBELLIE VAN LAFRAS VERWEY

Regie: JANNIE GILDENHUIS
Ontwerpe: MARTHINUS BASSON

met MARTHINUS BASSON, NEELS COETZEE, GEORGE BALLOT, MARY DREYER, GYS DE VILLIERS, ISABELLA MOSTERT, JANNIE ELLIS, FRANCOIS COETZER, TANYA VAN DER MERWE

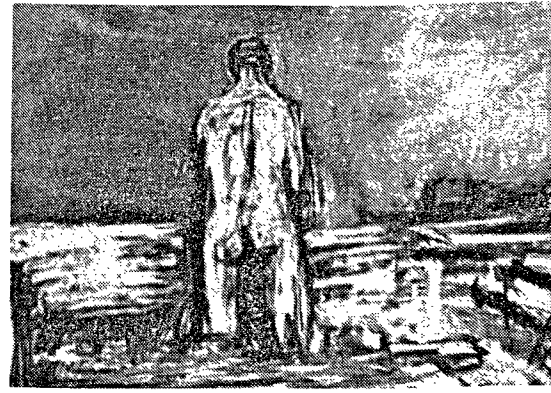
BESPREEK NOU!

BESPREEK BY COMPUTICKET OF NICO BEL-N-SITPLEK ☎ 21 7695

onafhanklike teaters

focus on short films

A Short Film Focus, designed to stimulate interest in the short film genre and to promote local video production, will be held from May 18 to 23 in the Annexe Hall of the SA National Gallery...

15-21 May BOOK AT COMPUTICKET. ALL SHOWS R7,00 EXCEPT MAIN EVE PERFORMANCE. NU METRO 1-10 VILLAGE WALK 883-9558. NU METRO 1-7 HILLBROW 725-1095. PARADISE Don Johnson, Melanie Griffith (2-13)...

nu metro / kaapstad

ster - kinekor / kaapstad

NU METRO THEATRES. 15-21 May BOOK AT COMPUTICKET. ALL SHOWS R7,00 EXCEPT MAIN EVE PERFORMANCE. NU METRO CLAREMONT 1-6 THE ATRIUM 683-1123. NU METRO STUTTAFORDS 1-3 TOWN SQUARE 26-1818...

SK GOLDEN ACRE 25-2720. SK BLUE ROUTE 75-3007. SK PAROW 92-5126. THE HAND THAT ROCKS THE CRADLE Rebecca De Mornay, Matt Mc Coy (2-13)...

vryekeusefilms

*****VOORTREFLIK *****STERK AANBEVEEL ***SIEN GERUS **SO-SO *VERMY AS JY NUGTER IS

ROLPRENTE SONDER STERRE IS NOG NIE BEOORDEEL NIE. HIERDIE IS NIE 'N VERGELYKENDE SKAAL NIE; DIT IS ONMOONTLIK OM ROLPRENTE IN VERSKILLENDE GENRES MET MEKAAR TE VERGELYK

BLACK ROBE

The compelling saga of Father Laforgue, an ambitious, young Jesuit whose mission to save the souls of "the Savages" in the hostile wilderness of seventeenth century New France soon becomes a desperate struggle for his own survival. Based on Brian Moore's acclaimed novel, which is itself based on the Jesuit Relations, the actual accounts sent by these early missionaries to their superiors in France. Black Robe meticulously recreates the happenings of 1634. The LA Times called it "an absorbing epic", while The New York Times said: "Black Robe pulls off a nearly impossible trick."

ARTICLE 99

Waging war against the bureaucratic red tape of a VA hospital, a surgical strike force of doctors and nurses has no choice but to battle with the administrators who practice the fine art of Article 99 which promises veterans "full medical benefits, however, as the diagnosed condition cannot be specifically related to military service, treatment is not available at this time." A humorous drama about how to buck the system with Ray Liotta, Kiefer Sutherland, Forest Whitaker, Lea Thompson and Kathy Baker.

THE YEAR OF THE GUN

Rome 1978. Die jaar toe studente betoog het en die Rooi Brigade mense se knieë verguis het... Andrew McCarthy speel 'n joernalis wat vir 'n slegte geel koerantjie werk. Eintlik is hy besig met navorsing oor 'n roman oor die Rooi Brigade. Dinge loop lelik skeef. Regie deur John Frankenheimer, wat bekend is vir sy dokumentêre uitgangspunt. Sy ander prente is Manchurian Candidate, Seven Days in May, The Train, French Connection II, The Iceman Cometh en The Fourth War.

POT VOL WINTER

Sien bladsy 34 vir 'n resensie.

THE FIRST POWER

Rituele moord in LA vol mumbo-jumbo oor satanisme. Enigste opwindende faktor is Lou Diamond Phillips

JFK - THE JIM GARRISON TAPES

Jim Garrison, former district attorney of New Orleans, portrayed by Kevin Costner in JFK, has given only one detailed and in-depth interview in which he meticulously outlined his case against the CIA for "killing our President". This is it.

**** GRAND CANYON

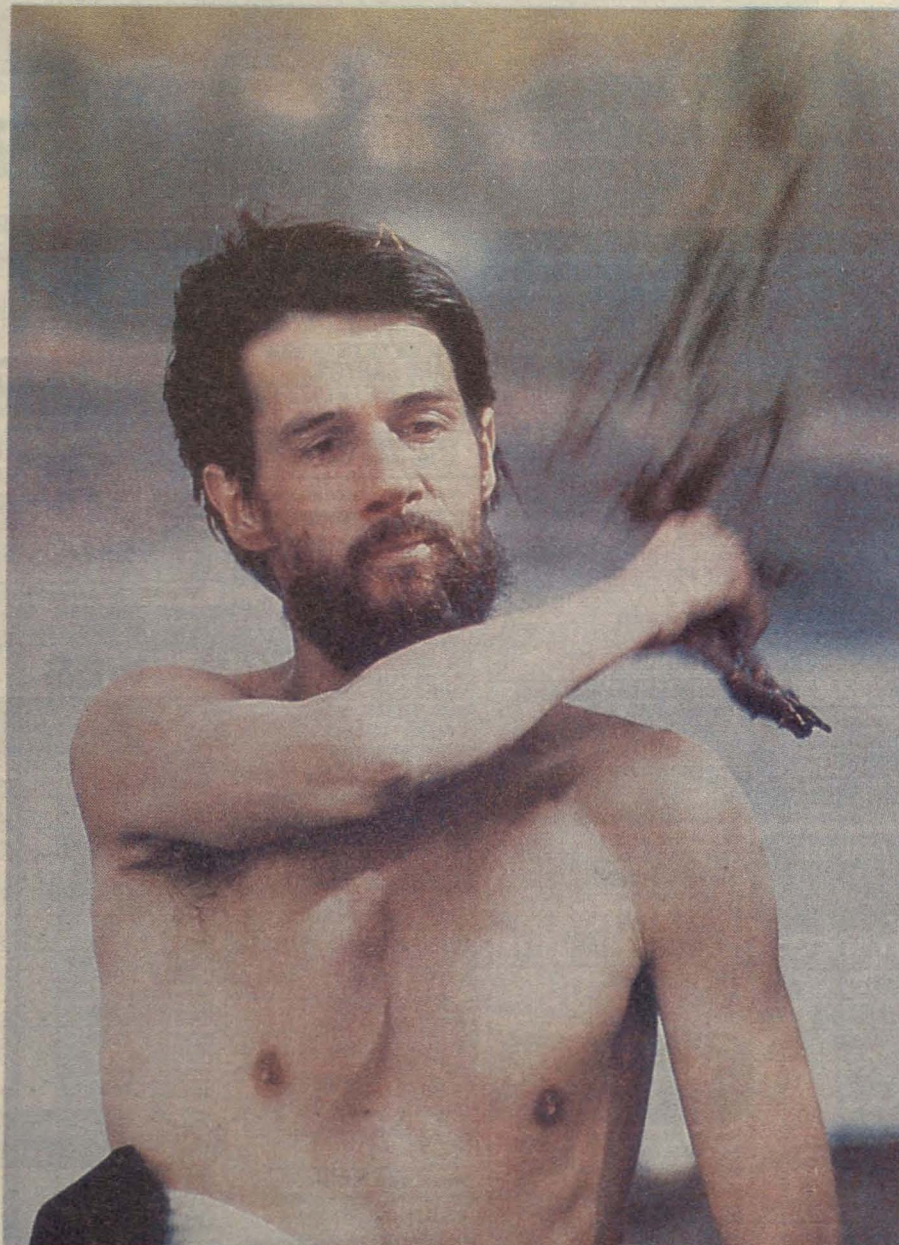
See review on page 34.

**** STRAPLESS

This Ode to Heroic Womanhood is a perfect film, a tribute to all women who have put up with so much for so long from so many men. Undermined by the very thing that makes it so enthralling, this subtly evocative film by Britain's David Hare concerns the love affair between a middle-aged doctor and a fly-by-night casanova. The film inadvertently perpetuates the image of women as pursued, patient and passive. Blair Brown gives a radiant performance as the jilted woman who rises like a phoenix from the ashes of romantic love. ANDREA VINASSA

MEDICINE MAN

Die groen saak word gestel in dié prent oor die Suid-Amerikaanse reënwoede. Dis 'n romantiese avontuurprent met John

Jesus of Montreal's Lothaire Bluteau in Black Robe, a film chronicling the strange and gripping tragedy that occurred when the Indian belief in a world of night and the power of dreams clashed with the Jesuits' preachments of Christianity and a Paradise after death.

McTiernan van Predator-, Die Hard- en The Hunt for Red October-faam as regisseur. Sean Connery is 'n wetenskaplike wat 'n kankermiddel ontdek het en hou van jonger vroue... Lorraine Bracco om presies te wees.

THE HAND THAT ROCKS THE CRADLE

Nog 'n anti-yuppie-prent. Ná die dood van haar man moet Rebecca de Mornay begin werk om haarself te onderhou. Sy doen haarself voor as die volmaakte huishulp, maar beplan 'n verskriklike wraak op haar aangenome gesin. Curtis Hanson (Bad Influence en The Bedroom Window) is die regisseur.

K2

Gegronde op die toneelstuk (Marius Weyers was in Truk se produksie daarvan) oor twee vriende wat besluit om 'n piek in die Himalajagebergte uit te klim. Fisieke gevaar, uithouvermoë en male bonding... dinge waarmee macho-mans hul ophou.

MY MOTHER'S CASTLE

Die Marcel Pagnol worsmasjien kom vandag met My Mother's Castle vorendag. Na die tradisie van My Father's Glory, Jean de Florette, Manon des Sources, ens, ens. Intense, vlietende geluk, die liefde, verhoudings

met ouers en die eenvoudige lewe is die temas van dié prent wat in die Rosebank Mall draai.

**** DEAD AGAIN

A schlocky Gothic horror love story that makes your spine tingle and has you sitting on the edge of your seat. Enfant terrible Kenneth Branagh does it again, this time rehashing the film noir aesthetic of the forties and contrasting it with today's ultra-naturalism. Concerns a cop who goes in search of the previous life of an amnesiac. Magnificent performances from Branagh and his real life wife, Emma Thompson. AV.

** LITTLE MAN TATE

Jodie Foster is die "flavour of the month", maar haar regie-debuut is uiters teleurstellend. Die verhaal van die verkorsing van 'n begaafde kind is verward en verwarrend. Skygbaar 'n prent oor hoe begaafde mense ly as hulle dom ouers het, moes die prent eintlik gegaan het oor hoe enigiemand ly as hy/sy nie iemand het om mee pool/rugby te speel nie. Vol cliché's en stereotipes. As Foster 'n begaafde kind was, is dit nie voor die hand liggend nie. AV

**** FRITZ THE CAT

Ek begin bekommerd raak as die beste prent wat ek kan aanbeveel 'n geanimeerde prent oor 'n hippie-kat is. Nee, eintlik is Fritz the Cat 'n prettige en verfrissend siniese blik op die Sixties en die revolusionêre gees wat die tydperk opgelewer het. Dis toe polisiemanne nog pigs genoem is. Ralph Bakshi het die prent in 1972 gemaak en dit was tot nou toe hier verbied. AV

HOOK

Stephen Spielberg's epic fairytale with the best cast ever to appear in a Little People's film: Robin Williams, Julia Roberts and Dustin Hoffman, who had some much-needed fun as a pirate.

MY FATHER'S GLORY

Marcel was born in Aubagne at the end of the 19th century. His mother Augustine is a dressmaker, his father a teacher. Very quickly Marcel learns how to read. Augustine is worried. Joseph is delighted. The family goes to the hills for the holidays, where Marcel discovers friendship with Lili and that holidays have an end. Director Marcel Pagnol's opus to childhood fulfillment in provincial France. It is on at the Rosebank Mall.

*** CAPE FEAR

Disappointing mainstream urban-paranoia-suspense-drama from one's favourite maverick. Astounding camera work, editing and directing, but the story goes down the tubes. Full of the fright gimmickry found in the Amityville Horrors, Murders on Elm Street and Psychos of the schlock horror world. Robert de Niro with a phoney Southern accent thinks he's still in Taxi Driver. Great work from Jessica Lange and sensual newcomer Juliette Lewis. AV

**** BUGSY

Barry Levinson's rather dull and earnest style of directing brings a certain "realism" to the non-prototypical gangster story. Bugsy Siegel, once known as the most dangerous man in America, is portrayed as a buffoonish casanova with a hell of a temper. Movie clichés are subverted to effect a scathing attack on Hollywood values. The congruence of violence and idealism in Bugsy's life, and the expression of jealousy, passion and betrayal evinces a fascinating, if disturbing, comment on "romantic love". AV

*** SOAP DISH

Facile, but fun. Whoopi Goldberg plays a scriptwriter, the only real person amongst a collection of vamps, ageing soap queens and seedy actors. It's a silly sendup of what goes on behind the scenes of an American daytime soap opera. If you need something which won't tax you... Kevin Kline is mildly funny.

** QUEENS LOGIC

One of those irritating movies about The Nineties Man in which sensitive men confess their weaknesses, cry and wonder whether they should marry the tarts they are engaged to. Covers the same territory as The Fisher King, but not nearly as comprehensively. AV

*** THE DOCTOR

William Hurt gets a taste of his own medicine in this drama about a respected San Francisco surgeon who gets cancer. He once was an evil yuppie... now he's a nice guy.